

CIVILNÁ OCHRANA

4

17. ročník
august 2015

revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

**Prostriedky
individuálnej ochrany –
ÁNO alebo NIE?**

**MAJSTROVSTVÁ
Slovenskej republiky
mladých záchranárov CO**

SMOLENICE 2015

MEMORIÁL PETRA OPALEKA

ZAZNAMENALI SME

Od prvého kontaktu s Policajným zborom až po Memoriál Petra Opaleka	s. 4
Deň polície v Prievidzi	s. 8
V Lopašove pod Bukovinou	s. 9
Národný program vzdelávania pre IZS	s. 10
Letný týždeň plný zábavy	s. 10
Pracovné stretnutie	s. 11

OCHRANA OBYVATEĽSTVA

Súčinnostné cvičenie EMO 2015 v Nitrianskom kraji	s. 12
Prostriedky individuálnej ochrany – áno, alebo nie?!	s. 15
Navrhovaný nový stavebný zákon	s. 18

NA POMOC STAROSTOM OBCÍ

Zosuvy pôdy – ohrozenie obyvateľstva, ktoré nie je možné podceňovať ...	s. 19
--	-------

ZAHRANIČIE

XXI. medzinárodná konferencia o separačnej chémii a analýze toxických látok	s. 24
---	-------

VZDELÁVANIE

Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí	s. 26
Poznatzky zo štátnych záverečných skúšok v študijnom odbore občianska bezpečnosť	s. 27

NA POMOC ŠKOLÁM

Kľúč k výučbe ochrany života a zdravia na školách	s. 30
--	-------

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

Aplikácia Horská záchranná služba	s. 34
Záchranári Horskej záchrannej služby a deti	s. 36

MLADÍ ZÁCHRANÁRI CO

Okresné kolá Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany	s. 38
Víťazi si okrem dobrého pocitu odniesli aj hodnotné ceny	s. 43

MODERNÉ TECHNOLOGIE

Geografický informačný systém – QGIS	s. 46
---	-------

TEÓRIA A PRAX

Kyselina chrómsírová (chrómsírová zmes)	s. 50
Letiskové ochorenia a opatrenia proti nim	s. 52
Zvládanie záťažových situácií a plánovanie krízovej komunikácie	s. 55

369 detí. Oproti predošlým šiestim ročníkom bola táto edukačná aktivita neobyčajná nielen názvom, ale hlavne rozsahom a mimoriadne širokým zapojením orgánov a organizácií, občianskych združení aj obyčajných dobrovoľníkov – fyzických osôb, hlavne agilných rodičov detí a dôchodcov obce. Bola neobyčajná aj tým, že na nej už po druhý raz fyzicky chýbal skvelý policajt a človek, rodený lektor ppráp. Peter Opalek, ktorý tragicky zahynul rukou zákerného vraha pri výkone služby. Viac sa o tejto aktivite, ktorá vznikla úplne prirodzene, cieľavedomými krokmi riaditeľstva SMŠ, dočítate na stranách 4 až 7.

V minulom čísle revue Civilná ochrana v článku Masky – nemasky autor názorne rozvinul možnosť a zásady sebaochrany civilného obyvateľstva formou improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany (PIO) aj s uvedením jednoduchého prehľadného manuálu, ako sa chrániť pred jednotlivými nebezpečnými faktormi. Už v úvode článku naznačil, že občan sa na rozdiel od špecialistov – profesionálov už ku špeciálnym PIO nedostane a je odkázaný na sebaochranu. Napriek uvedenému bežný občan SR, sledujúc televízne správy a všadeprítomnú aktuálnu znepokojivú medzinárodno-politickú a spoločenskú situáciu, má naďalej právo sa pýtať napríklad – Sú PIO potrebné? Je nám vôbec treba nejaké PIO? Načo vôbec sú? Komu sú určené? Netreba ich celé zlikvidovať a vôbec zabudnúť, že niekedy boli...? Mám nárok dostať od štátu PIO? Ako sú na tom iné krajiny? Odpovede na tieto otázky nájdete v rubrike Ochrana obyvateľstva na stranách 15 až 17.

V poslednom období sa do popredia našej pozornosti dostávajú otázky ochrany obyvateľstva pred účinkami svahových pohybov s ich negatívnymi následkami a prejavmi – zosuvmi pôdy. Pestrá geologická stavba a hustota osídlenia zaraďuje Slovensko medzi krajiny s ich častým výskytom a ohrozením. Potvrzuje to vysoký počet zaznamenaných svahových deformácií na svahoch pohorí a kotlín, ktoré mali neraz katastrofálne následky. Napríklad obec Nižná Myšľa, kde v roku 2010 došlo k masívnemu zosuvu pôdy s následnými škodami vo výške 30 mil. eur. Sloven-

Tradične, už po siedmy raz, pripravila SMŠ Lienka Smolenice predprimárne vzdelávanie v súčinnosti s Obcou Smolenice, Kongresovým centrom SAV, Obvodným oddelením Policajného zboru Trstín, Okresným riaditeľstvom PZ Trnava a Odborovým zväzom polície v SR – edukačnú aktivitu pod názvom Memoriál Petra Opaleka I. ročník. Celkovo sa na Memoriáli zúčastnilo 260 detí MŠ a 109 žiakov ZŠ, spolu

ska má však aj dlhodobú tradíciu dokumentovania a monitoringu týchto rizík, čo je nevyhnutné pre prevenciu a likvidáciu následkov zosuvov pôdy. Poznanie ich rozšírenia, zákonitostí vzniku a vývoja umožňujú predchádzať rizikám pri využívaní postihnutých území, resp. ich využívanie z hľadiska ochrany obyvateľstva racionalizovať. Viac sa dočítate v rubrike Na pomoc starostom obcí na stranách 19 až 23.

Od prvého kontaktu s Policajným zborom až po Memoriál Petra Opaleka

V Obci Smolenice venujú predprimárnemu vzdelávaniu najmenších detí v zmysle Štátneho vzdelávacieho programu ISCED0 sústavnú pozornosť v dvoch materských školách – verejnej MŠ pod riadením ZŠ, zriaďovanej Obcou Smolenice a v Súkromnej materskej škole (SMŠ) zriaďovateľa neziskovej organizácie Lienka Smolenice. Takéto vzdelávanie sa realizuje prostredníctvom edukačnej aktivity. Je to cieľavedomá, systematická, zmysluplná, konkrétna výchovno-vzdelávacia činnosť, organická súčasť denného poriadku.

Tradične, už po siedmy raz, pripravila SMŠ Lienka Smolenice predprimárne vzdelávanie v súčinnosti s Obcou Smolenice, Kongresovým centrom SAV, Obvodným oddelením Policajného zboru Trstín, Okresným riaditeľstvom PZ Trnava a Odborovým zväzom polície v SR edukačnú aktivitu pod názvom Memoriál Petra Opaleka I. ročník. Celkovo sa na Memoriáli zúčastnilo 260 detí MŠ a 109 žiakov ZŠ, spolu 369 detí. Oproti predošlým šiestim ročníkom bola táto edukačná aktivita neobyčajná nielen názvom, ale hlavne rozsahom a mimoriadne širokým zapojením orgánov a organizácií, občianskych združení, aj obyčajných dobrovoľníkov – fyzických osôb, hlavne agilných rodičov detí a dôchodcov obce. Bola neobyčajná aj tým, že nám už po druhý raz fyzicky chýbal skvelý policajt a človek, rodený lektor pre naše deti ppráp. Peter Opalek, ktorý tragicky zahynul rukou zákerného vraha pri výkone služby v júni minulého roku.

Ako sa táto edukačná aktivita zrodila? Vznikla úplne prirodzene, cieľavedomými krokmi riaditeľstva SMŠ v nadväznosti na náhodu. V marci 2007 prišiel vyzdvihnúť škôlkara Mareka Opaleka zo škôlky jeho strýko. Marek naňho hrdo prezradil, že je policajt. Následne v hlave riaditeľky SMŠ Jaroslavy Sobotovej skrsol nápad: „Počuj, Marek, a nemohol by tvoj strýko prísť zajtra do škôlky?“

Stalo sa. Peter Opalek sa trochu čudoval, čím by on osobne škôlke mohol pomôcť, ale riaditeľka mu to hneď vysvetlila: „No predsa upevniť v deťoch zásady bezpečného správania sa kdekoľvek, hlavne pri našom pohybe mimo budovy škôlky...“ Slovo dalo slovo a vzájomná spolupráca začala. Koncom mája 2007 SMŠ Lienku navštívili policajti ppráp. Peter Opalek a ppráp. Dušan Turek, ktorí oboznámili deti s prácou polície v oblasti ochrany, obrany a bezpečnosti na cestách. Púťavou formou im vysvetlili, ako sa majú správať na cestách ako chodci, pri jazde na bicykli a ako si majú dávať pozor pred neznámymi ľuďmi.

Po tomto úvode sa obom policajtom táto aktivita a úprimný záujem detí zapáčili. Urobili si lektorský kurz a do SMŠ chodievali školiť pravidelne. Kvalitatívnym prelomom bol nápad zriaďovateľiek organizovať od roku 2009 vždy v polovici júna edukačnú aktivitu za účasti policajtov z Trstína. O metodickú pomoc požiadali troch zamestnancov Strediska vzdelávania a prípravy Limbach. Hoci stredisko už neexistuje, dvaja z nich zo-

stali edukačnej aktivite verní až doteraz.

Edukačné aktivity sa úspešne organizovali až do júna 2014, keď tri dni pred ich konaním stratili najlepšieho lektora, uja Peťa, ako ho deti zvykli volať. Vo vzniknutej hektickej atmosfére organizátori nepredpokladali, že by policajti z Trstína obsadili stanovište č. 7, kde bola vystavená kondolenčná listina a zapálené kahance. Na ich prekvapenie dvaja policajti prišli na zásahovom vozidle, lebo si považovali za povinnosť splniť úlohy za zosnulého kolegu na stanovišti označenom Ostražitý strážca Alex.

Po úspešnej edukačnej aktivite začalo organizátorom veľmi záležať na tom, aby si dlhodobo zabezpečili spomienku na vynikajúceho policajta, človeka a lektora Petra Opaleka. Tak sa zrodila myšlienka zaviesť názov Memoriál. Samozrejme, tento krok museli dať odsúhlasiť matke a sestre Petra Opaleka.

Nakoľko išlo o I. ročník Memoriálu na pripomenutie si osobnosti ppráp. Petra Opaleka, zorganizovali sme jeho slávnostné otvorenie. Bolo o to dojímavéjšie, že sa ňom zúčastnila matka Petra Opaleka, sestra Jana a brat Marek. Zazneli krátke, ale výstižné príhovory predstaviteľov štátnej správy, verejnej správy, samosprávy aj rezortu školstva.

Komplexné zhodnotenie edukačnej aktivity

Stanovište č. 1 – BYSTRÁ LÍŠKA RYŠKA

Tematický celok: Pobyť a pohyb v prírode, ochrana prírody a krajiny

Absolútna väčšina menších detí pozná svoje meno, priezvisko, vek a miesto svojho bydliska. Je to dôležité najmä vtedy, keď sa dieťa stratí rodičom v dave a má informovať usporiadateľa hromadného podujatia, policajta alebo záchranára. Staršie deti ovládajú vlastné osobné údaje, vrátane adresy bydliska, čísla mobilu, podrobnejšie opísali obľúbené miesto doma alebo v okolí a sídlo materskej školy.

Inštruktorku Zuzanu Antoškovú, zástupkyňu riaditeľky SMŠ Lienka, potešilo, že väčšina detí pozná vlastné osobné údaje. Nie je to, podľa jej slov, nič prekvapujúce. Však deti k tomu vedú denno-denne.

Stanovište č. 2 – MÚDRY SLONÍK DUMBO

Tematický celok: Riešenie následkov mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Deti sa oboznámili s účelom, nosením, nasadzovaním a používaním detskej ochrannej masky DM-1, faciometrom im boli odmerané veľkosti lícnice. Deti nasadzovanie lícnice s chobotom väčšinou prijali, pripomína im hru na slona a kozmonauta. Nasadzovanie protichemickej pláštenky deťom prezentoval inštruktor CO na sebe, za ich veľkého záujmu a pobavenia. Mimoriadnu pozornosť a veselosť, najmä chlapcov, vyvolávali historické lícnice ochranných masiek z 30. a 40. rokov 20. storočia, ktoré svojimi nadočnicovými oblúkmi pripomínajú gorilu.

Inštruktor Ing. František Sudovský ocenil smelosť detí pri nasadzovaní detskej ochrannej masky alebo ochranného rúška OR-1 na tvár, ako aj pri orientačnom meraní veľkosti lícnice.

Stanovište č. 3 – SVIŽNÝ ZAJKO UŠKO

Tematický celok: Riešenie následkov mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Deti sa oboznámili s rozličnými druhmi prostriedkov improvizovanej individuálnej ochrany – pestrým sortimentom impregnovaných (pršiplášťov) a iných odevných súčiastok na ochranu hlavy, očí, nosa, končatín a trupu, ich účelom, úpravami a praktickým použitím. Najprv bola ukážka s vysvetlením inštruktorov a potom nácvik nasadzovania prostriedkov. Deti sa veľmi pobavili na obalených príšerách, ktoré si vytvorili pokrýtim celého tela fóliami a inými pomôckami. Deti inštruktorov prekvapili svojimi znalosťami o účele jednotlivých prostriedkov improvizovanej individuálnej ochrany a zručnosťou pri ich nasadzovaní.

Stanovište č. 4 – OPATRŇNÝ JEŽKO JOŽKO

Tematický celok: Výchova k bezpečnému správaniu sa

Deti si na stolíku vybrali predmety a rozlišovali nebezpečné veci (jedovaté látky, chemikálie, žieraviny, lieky, drogy a výbušniny) od neutrálnych a bezpečných. Vybrané veci deti popisovali a výber zdôvodňovali. Uvádžali príklady možných rizík v MŠ, jej okolí a doma. Výber vecí bol usmerňovaný inštruktorkami, deti sa učili aj na cudzích chybách. Týmto postupom sa u detí upevnili návyky na ochranu vlastného života a zdravia, ako aj u kamaráta a rodiny na základe získaných znalostí.

Inštruktorka Ing. Andrea Malá: „Práca s deťmi je super, detičky boli pripravené, šikovné, zlaté, takže pani učiteľky sa im venovali pred súťažou a nebrali to len ako výlet. Páči sa mi hravá forma výchovy, pretože aj naoko nezáživné témy, ako je napríklad civilná ochrana, možno podať zaujímavým spôsobom. To bolo pre mňa super.“

Stanovište č. 5 - ODVÁŽNY KRTKO RUDKO

Tematický celok: Riešenie následkov mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Deti učiteľka informovala o riziku krízovej situácie ohrozujúcej život a zdravie. Mali za úlohu nabrať odvahu pre záchranu života a zdravia, unikať cez zúžený priestor. Smelšie deti cez dva 10-metrové tunely z hustej tkaniny, alebo cez tri krátke tunely. Prechod tunelom bol dobrovoľný. Deti na tomto stanovišti popísali nebezpečné miesta ako jaskyne, priepasti, rokliny, záveje, lavínové svahy, plochy s možnými zosuvmi pôdy a piesku, nestabilné skalné masívy a skaly, lesné polomy, močariská ap. Na stanovišti si deti nacvičili, ako prekonať strach zo stiesneného priestoru. Približne desatina detí odmietla tunelom prejsť, čo nepresahuje dlhodobý priemer. Deti na zúžený priestor nereagujú rovnako, čo sa vekom postupne upraví.

Inštruktor Mgr. Igor Janšák, vedúci odboru krízového riadenia OÚ Senica: „V prvom rade hlboká poklona organizátorom akcie. Myslím si a už som to prezentoval viackrát, že je nevyhnutné, aby sa deťom pre nich prístupnou formou priblížila problematika civilnej ochrany a záchranárstva. Deti sú v tomto veku prístupné informáciám a ešte sa nezamýšľajú až tak podrobne nad ich dôležitosťou. Berú ako samozrejmú, že niečo také existuje a hotovo. Vo vyššom veku je to už zložitejšie. Preto sa dá len chváliť záujem organizátorov takúto akciu pre deti zabezpečiť a tieto informácie im sprostredkovať. Bolo nám cťou, že sme na jednom stanovišti mohli vypomôcť spoločne s dobrovoľníkmi záchranármi civilnej ochrany. A podľa ich vyjadrení radi vypomôžu aj v budúcnosti. Výhodou takejto akcie je, že sa do nej môže zapojiť veľký počet detí. Čo ešte pridať? Myslím si, že obsah aktivity je bohatý. Ak by som niečo navrhol, tak je to spojenie stanovišta PIO a improvizovaných PIO a pridanie stanovišta na vyskladanie evakuačnej batožiny. Problematika PIO je pre deti v takom veku náročná a treba ju vziať len ako ukážku, že niečo také existuje, s možnosťou vyskúšania si masiek a viac sa zamerať na praktické použitie improvizovaných PIO v rámci jedného stanovišta. Tým by sa uvoľnilo jedno stanovište práve na evakuačnú batožinu.“

Stanovište č. 6 – STAROSTLIVÁ MAČIČKA MICKA

Tematický celok: Zdravotná výchova

Učiteľka oboznámila deti s medzinárodným znakom Červeného kríža na obrázku sanitky, dopravnej značke, lekárničke, rukávovej páske zdravotníka. Väčšina detí symbol poznala, pod škôlkou na prízemí sa nachádza zdravotné stredisko. Niektoré deti poznali zelený kríž označujúci lekára od rodičov, starých rodičov a starších súrodencov. Deti si veľmi šikovne a metodicky správne počínali pri ošetrovaní drobných poranení (škrabance od mačky a konárov na ruke, nohe, uchu, nose a krku, poštipanie hmyzom, odreniny končatín a tváre po páde z bicykla ap.). Veľmi ich zaujímalo a dobre im išlo od ruky stáčanie obväzov.

Stanovište č. 7 – OSTRÁŽITÝ STRÁŽČA ALEX

Tematický celok: Výchova k bezpečnému správaniu sa

Deti zaujala ukážka zásahového policajného vozidla, uniforiem s hodnotnými označeniami, použitia ochranných a donucovacích pracovných pomôcok, výstražného majáka a osvetľovacích pomôcok pre prácu pri zníženej viditeľnosti, popis s ukážkou používania pracovných pomôcok policajtm. Policajti vysvetlili deťom úlohy polície, jej význam pre zaisťovanie bezpečnosti a ochrany obyvateľov, hlavne detí, pred následkami mimoriadnych udalostí, upozornili deti na zavedené čísla tiesňového volania 112, 158.

Poučili deti o správaní sa chodcov na ceste, na koho sa obrátiť v čase krízovej situácie, ako neprijať sladkosť, drogu a lákavú vec od cudzích ľudí, nenastúpiť do cudzieho auta pod nijakou zámienkou. Od detí sa vyžadovala psychická odolnosť odmietnuť akékoľvek lákavé a chutné maškrtky ponúkané im neznámymi ľuďmi. Rozvíjali si odvahu nahlas privolať na pomoc príslušníka polície, prípadne učiteľku a školníka, či známeho suseda pri podozrivom konaní cudzích osôb voči nim, prípadne ich kamarátom. Tento tréning je dôležitou súčasťou programu protidrogovej prevencie.

Pyrotechnici poučili deti o rizikách manipulácie s výbušnami a strelivom, výbušnami domácej výroby, so zásadami oznámenia ich nálezu, prezentovali výstroj a výbavu pyrotechnika, imitovali výbuch alebo šírenie oblaku nebezpečnej látky farebným dymom.

Policajní kynológovia prezentovali účel a obsah policajnej kynológie pri obmedzovaní trestnej činnosti, ukázali zásah služobných psov pri vyhľadaní a zadržení unikajúceho podozrivého, ukázali výcvik služobných psov na poslušnosť. Po ukážke odpovedali na zvedavé otázky detí.

Stanovište č. 8 – ŠIKOVNÝ HASIČ FLORIÁNKO

Tematický celok: Výchova k bezpečnému správaniu sa

Deti sa oboznámili s účelom ochrany pred požiarmi a základnými zásadami bezpečného správania sa pri požiari. Učiteľka v nich príkladmi utvárala návyky nehrať sa s horľavými predmetmi (zápalky, zapaľovač, sviečka, horľaviny, delobuchy, petardy ap.) a s otvoreným ohňom. Skupina detí po zvolaní učiteľky HORÍ! sa bezpečne presunula zrýchlenou chôdzou od jedného bodu k druhému. Deti si prezreli vybavenie zášachového hasičského vozidla DHZ Smolenice, nasledovala praktická ukážka použitia pomôcok na hasenie s podrobným komentárom hasičov a zodpovedaním množstva zvedavých otázok.

Stanovište č. 9 – VERNÝ PSÍK REX

Tematický celok: Výchova k bezpečnému správaniu sa

Inštruktori – kynológovia z Jablonickej kynologickej záchranej brigády vysvetlili deťom účel a obsah kynologickej záchrany (pátrania po stratených osobách, vyhľadávania osôb a predmetov). Uviedli príklady úspešných zásahov psíkov u nás a v zahraničí pri zemetraseniach v Turecku, Iráne, Pákistane a Haiti, lavínach, aj úspechov na majstrovstvách, súťažiach a cvičeniach. Zdôraznili deťom zásady humánneho správania, povinnosť nahlásiť najbližšiemu dospelému nález človeka v bezvedomí, previesť nevidiaceho bez vodiaceho psíka bezpečne cez cestu, prípadne uvoľniť nimi obsadené miesto v dopravnom prostriedku vyhradené pre imobilnú osobu s vodiacim psíkom. Ukázali praktickú kynologickú záchrannú činnosť psíkov pri náleze človeka (figuranta) v bezvedomí, vyhľadávani stratenej osoby podľa predmetov (zapožičaných od detí). Od detí si právom vyslúžili veľkú pozornosť.

Po absolvovaní stanovišť sa cvičiace triedy organizovane, bez ohrozenia života a zdravia, vrátili do vlastných škôl pod vedením pedagógov, za dodržania bezpečnostných opatrení podľa metodických pokynov. Pozitívom je, že k žiadnej mimořadnej udalosti v priebehu Memoriálu nedošlo.

Ďalšie výstižné hodnotenia Memoriálu

npor. Ján Hunč, predseda ZO Odborového zväzu polície v SR 8/31 Trnava:

„V dnešnej dobe zorganizovať akciu takéhoto rozsahu, ktorá bola venovaná nášmu bývalému kolegovi a hlavne našim najmenším, vyžaduje vytrvalosť a oddanosť veci. Som rád, že z našej strany sa všetko vydarilo a tiež, že drobný sponzorský dar splní účel a poslúži. Z mojej strany bez výhrad a hádam mi zostáva len zaželať veľa úspechov pri ďalších ročníkoch.“

Peter Ondera, redaktor novín Polícia:

„Tragický príbeh policajta Petra Opaleka má v sebe, na prvý pohľad paradoxne, veľký pozitívny náboj pre budúcnosť. Jeho

smrť je vážnym varovaním pre všetkých ostatných kolegov, pripomenutím, že práca policajta je každú minútu výkonu služby (často aj mimo nej) veľmi nebezpečná, dokonca život ohrozujúca aj vo chvíľach, keď to nikto nečaká. Na druhej strane sa Peter Opalek svojimi aktivitami s deťmi stal veľkým vzorom prístupu nás dospelých k výchove našich ratolestí, pretože citlivo a bezprostredne spájal dva svety. Základnou povinnosťou príslušníka PZ je chrániť život, zdravie a majetok spoluobčanov. Peter Opalek tak robil nielen v službe, ale aj mimo nej, lebo učil deti dôvere k polícii. Memoriál Petra Opaleka je symbolickým stelesnením tohto spojenia dvoch svetov a organizátorom patrí za jeho prípravu a realizáciu veľká vďaka a úcta. Osobne vždy pociťujem veľké sympatie voči ľuďom, ktorí sa dokážu nadchnúť pre užitočnú myšlienku, neváhajú jej venovať veľa času a energie a nepýtajú sa, čo za to. Odmenou je im len dobrý pocit, že robia niečo prospešné pre našu budúcnosť. Preto si veľmi vážim všetkých ľudí, ktorí sa dokážu spojiť a z vlastného presvedčenia pracovať pre iných.“

Na záver

- Edukačná aktivita I. ročník Memoriálu Petra Opaleka dobre precvičila a overila zručnosti a znalosti škôlkarov, získané v priebehu školského roka 2014/2015 v oblasti ochrany života a zdravia nielen v SMŠ Lienka Smolenice, ale aj znalosti detí pozvaných MŠ.
- Zároveň bola organizovaná ako ukážková edukačná aktivita pre pedagógov MŠ okresu Trnava, aj pre niektoré necvičiacce, pozorovateľské MŠ. Pre žiakov siedmich tried I. stupňa zo ZŠ s MŠ Smolenice bol Memoriál vyvrcholením ich vlastných didaktických hier. Cieľom bolo pedagógom poskytnúť možný vzor pre organizovanie podobnej aktivity v ich vlastných podmienkach v rámci ISCEDO.
- Pozvaní hostia, vrátane klubov dôchodcov zo susedných obcí, aj iní (náhodní) pozorovatelia si obhliadli jednotlivé stanovišťa a sledovali činnosť inštruktorov, zapojených rodičov aj detí. Z priebehu činnosti si slobodne vyhotovovali videozáznamy a digitálne foto, písali si poznámky a kládli otázky hovorkyni Memoriálu, riaditeľke Jaroslave Sobotovej.
- Jedinou požiadavkou, či skôr prosbou organizátorov Memoriálu na všetkých zúčastnených, je získané pozitívne poznatky propagovať a šíriť vo svojom najbližšom okolí.
- Memoriál je životaschopný, má výrazný rozvojový potenciál v zapojení základných záchranných zložiek IZS z Hasičského a záchranného zboru a od Záchranej zdravotnej služby, kukláčov, Vrtuľníkovej záchranej služby, ako aj zapojení ostatných záchranných zložiek IZS.

Organizátori Memoriálu ďakujú za nezištnú pomoc na jednotlivých stanovištiach dôchodcom z Klubu dôchodcov a Jednoty dôchodcov Slovenska v Smoleniciach, agilným rodičom z občianskych združení Smolenická Lienka a Smoleničan, veľiteľovi Dobrovoľného hasičského zboru Smolenice, kynológom z Jablonickej kynologickej záchranej brigády, vedúcim a odborným zamestnancom odborov krízového riadenia okresných úradov Trnava, Senica a Skalica, dobrovoľným záchranárom zo spoločnej jednotky okresov Senica a Skalica, odborným zamestnancom Obce Smolenice a sponzorom.

Ing. Kamil Schön

odborný garant podujatia

Smolenice

Foto: (bp), (nb), (aš)

Deň polície v Prievidzi

V areáli letiska Prievidza sa 5. júna pod záštitou primátorky mesta Prievidza a náčelníka Mestskej polície Prievidza uskutočnil v poradí už XII. ročník podujatia Deň mestskej polície, ozbrojených a záchranných zložiek. Podujatie sa už tradične koná pri príležitosti Medzinárodného dňa detí a aj v tomto roku si našlo cestu do areálu letiska množstvo malých návštevníkov.

Na rozdiel od predchádzajúceho ročníka bolo v tomto roku počasie priam ukázkové a deti si bohatý zábavný, ale aj poučný program naozaj užili. V areáli sa nachádzalo takmer 30 subjektov prezentujúcich svoj odbor činnosti. Svoju výstroj a výbroj predvádzali a nechali návštevníkov odskúšať napríklad príslušníci mestskej polície, OR PZ Prievidza, Hlavnej banskej záchrannej stanice, o. z. Prievidza, Colného úradu Trenčín, záchranného systému Rescue o. z., záchranných brigád hasičského a záchranného zboru a mnoho ďalších. Predstavil sa aj Klub civilnej ochrany Prievidza a Retro klub z Bánoviec nad Bebravou. Najväčšiu pozornosť najmä škôlkarov pútali Záchrániari – kynológovia tímu K-7 Žilina, ktorí okrem klasických ukážok zadržania, obranárstva a cvičenia poslušnosti umožnili deťom aj pretekanie sa so psíkom v pripravenom tuneli. Lákadlom boli aj ukážky leteckej techniky Aeroklubu Prievidza s možnosťou absolvovať vyhlídkové lety.

Ani na tohtoročnom dni polície nechýbala sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Kontrolné chemické laboratórium civilnej ochrany v Slo-

venskej Ľupči a Logistické základne pre krízové situácie Vajnory a Rišňovce. Vo svojom stánku prezentovali ukážky materiálneho a technického zabezpečenia civilnej ochrany – prostriedky individuálnej ochrany v minulosti a dnes, ďalšie vybrané druhy materiálu CO a vybavenie mobilného chemického laboratória. Deti najviac zaujala výstavka rôznych druhov ochranných masiek od tých historických až po moderné, v súčasnosti používané typy. Mohli si odskúšať, ako sa správne nasadzuje ochranná maska a za prejavenej záujmu a predvedenú šikovnosť si niektoré funkčnú masku odniesli aj domov.

Podujatie sa už roky teší veľkému záujmu. Možno aj preto, že pre mnohých je bližšie zoznámenie s policajnými a záchrannými zložkami vôbec prvým kontaktom svojho druhu, ktoré môže u detí neskôr podnietiť záujem o konkrétnu profesiu v tomto odvetví. Možno práve títo návštevníci sa budú raz starať o našu bezpečnosť.

(nb)

Foto: (bp)

V Lopašove pod Bukovinou

Pomaly sa stáva tradíciou, že v malebnej obci Lopašov, ležiacej na brehu rieky Chvojnica v Skalickom okrese sa v priebehu mesiaca jún uskutočňuje spoločné stretnutie materských škôl obcí Lopašov a Oreské z okresu Skalica, obce Častkov z okresu Senica a všetkých školopovinných domácich detí.

Ik tomu nebolo ani tohto roku, kedy, napriek veternému počasiu, pani učiteľky priviedli cca 60 svojich zverencov, aby absolvovali trasu plnú hier a nástrah popri koryte rieky zakončenú na lúke pri lese zvanom Bukovina, ktorú pre nich organizátor pripravil. V prvopočiatoch to bola vlastne iba taká vychádzka do prírody spestrená drobnými súťažami. Keď sa však starosta obce Marián Bederka v minulosti do počul o tom, že v okresoch Skalica a Senica pracuje spoločná jednotka dobrovoľných záchranárov civilnej ochrany, ktorá v rámci svojich aktivít ponúka spoluprácu pri propagácii civilnej ochrany, rozhodol sa ich požiadať o pomoc a tým zatriktívniť toto podujatie. O tom, že to bol dobrý zámer, svedčí i pretrvávajúca spolupráca a záujem detí o ukážky, ktoré si pre nich dobrovoľníci pripravili. Tohto roku to boli štyri stanovišťa, na ktorých sa deti, rozdelené do skupín,

ooznámili hrovou formou s prostriedkami individuálnej ochrany jednotlivca, vyskúšali si preliezanie cez tunel, naučili sa hádzať záchranárske koleso a za pomoci džberovky hasili malý požiar. Na záver pri sledovaní detského divadielka boli odmenené cukrovou vatou a dobrým obedom, ktorý v prírode chutí dvojnásobne dobre. Pozitívom na celej akcii je skutočnosť, že akcie sa zúčastňujú nielen škôlkari a školáci, ale aj ich rodičia a mladé mamičky s deťmi, ktoré ešte predškolské zariadenia nenavštevujú. Čo dodať na záver? Snáď len vysloviť presvedčenie, že podobné aktivity inšpirujú i ďalších. Veď čo môže byť krajšie ako spokojný a šťastný úsmev detí a zborové ďakujeme.

Ing. Milan Gajdoščík
vedúci odboru KR OÚ Skalica
Foto: **Mgr. Igor Janšák,**
Ing. Anna Juríková

Národný program vzdelávania pre IZS

V tomto roku Európsky sociálny fond rozbehol Národný projekt s názvom Národný program vzdelávania pre IZS vo väzbe na podporu človeka v tiesni a úlohy v oblasti bezpečnostného systému štátu v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Tento projekt bol určený osobám, zamestnaným v štátnej správe za účelom rozšírenia a doplnenia si vzdelania. Školenia boli rozdelené na šesť blokov, v období pol roka. Každý blok zahŕňal sériu prednášok v rozmedzí dvoch až troch dní.

Obsahom školenia boli tieto témy:

- Stres a jeho zvládanie, zvládanie konfliktov.
- Efektívna komunikácia.
- Uplatňovanie asertivity pri seba presadzovaní a riešení náročných životných situácií a mimoriadnych udalostí.
- Manažérske spôsobilosti.
- Budovanie a vedenie tímov.

Kurz prebiehal v priestoroch Školiačeho zariadenia vzdelávania a prípravy v Nitre. Prednášky boli realizované otvorenou formou, prezentáciami, obrázkami aj testami, do ktorých boli zaangażovaní účastníci kurzu. Pri zapájaní sa jednotlivých účastníkov, lektori využívali rôzne psychotesty, cvičenia a formuláre. Z uvedených otázok v testoch si mohli účastníci vyhodnotiť správne a nesprávne odpovede, prípadne vlastné tendenčné smerovanie podľa typu otázok a zamerania testu. Na záver kurzu účastníci po-

mocou bodovaného dotazníka zhodnotili svoje postrehy. Každý jeden kurz bol veľkým prínosom. Okrem sofistikovane prepracovaných pracovných materiálov

a manuálov, bol zaujímavý veľmi interaktívny spôsob vedenia každého kurzu – okamžité prenesenie do praxe a aplikácia na konkrétne a reálne situácie. Dôležitá tiež bola možnosť vyskúšať si vedenie kolektívu, pretože správne vedenie je kľúčovým motivačným faktorom spolupracovníkov, resp. podriadených pracovníkov, pôsobí na výkon pracovníka a jeho kvalitný a komplexný rozvoj. Umožnili otvoriť mnohé možnosti, od vyskúšania si rôznych iných rolí, rozvíjanie rečových, štylistických schopností, aj riešení konfliktov, ktoré môžu vyplývať zo stresu každodenného života. Lektormi boli profesionáli so znalosťou problematiky IZS – záťažových situácií. Zvlášť treba vyzdvihnúť ich mimoriadne pozitívny prístup k prednášaným témam. Kurz ako celok splnil svoj účel, pomohol účastníkom rozšíriť si mnohé obzory a z edukačného hľadiska je pre prax veľmi prínosný.

(JG)

Letný týždeň plný zábavy

Občianske združenie Prevenciou proti kriminalite a Školská komisia obce Pata realizovali pre deti v termíne od 6. do 10. júla denný letný tábor. Jeho hlavným cieľom bolo aspoň čiastočne pomôcť rodičom pri riešení problému, kam umiestniť svoje deti počas letných prázdnin.

Počas celého týždňa sme si vyrábali rôzne veci – šálky s obrázkami, tričká s vlastnými motívami, náramky, ap. Keďže sme šikovní, stihli sme spoločnými silami vyrobiť zmenšeninu nášho kostolíka.

V utorok sa naše priateľstvá upevnili na výlete v Bratislave. Navštívili sme zábavné vedecké centrum Atlantis centers, Medzinárodný dom umenia pre deti – Bibiana a poslednú energiu deti vybili v zábavnom centre. Počasie bolo krásne, osviežili sme sa vynikajúcou zmrzlinou a prezreli si historickú časť nášho hlavného mesta.

Keďže boli počas týždňa vysoké teploty, pripravili sme pre deti vodný program. V stredu doobeda deti bojovali medzi sebou pomocou vodných pištoľí a balónov. Vo štvrtok si pre nás Dobrovoľný hasičský zbor obce Pata pripravil

vodný program a zároveň nám Bohuš Práznovský ukázal technické vybavenie nového vozidla. Deti si mali možnosť vyskúšať prilby, odviezť sa na hasičskom

vozidle a vyliezť na korbu starého hasičského auta. Oboznámili sa aj s významom tiesňovej linky 112 z hľadiska ochrany obyvateľstva.

V piatok ešte pred rozlúčkovou diskotékou sme navštívili pána farára, ktorému sme podarovali dokončenú maketu nášho kostola spolu s tričkom s našou spoločnou fotografiou, obrázkami a náramkami. Keďže všetko sa raz musí skončiť, na rozlúčku sme si po tvárach namaľovali pestrofarebné obrázky, zahrali si rôzne hry a zatancovali na diskotéke.

Počas celého týždňa sa o deti starali Klaudia Hložeková, Viktória Hložeková, Barbora Javorová a Daniela Vašková Kasáková. Deti mali počas celého dňa zabezpečený pitný režim, stravu a v piatok sa zapojili do výroby domácich palacinek. Bol to týždeň plný zábavy a dúfam, že sa opäť stretne na ďalšej zaujímavej akcii.

Mgr. Bc. Daniela Vašková Kasáková
predseda OZ Prevenciu proti kriminalite
Foto: archív autorky

Pracovné stretnutie

Na základe pozvania zo strany Okresného úradu Trnava, odboru krízového riadenia sa 27. mája v priestoroch Okresného úradu Trnava uskutočnilo pracovné stretnutie so zástupcami župy Győr – Moson – Sopron z Maďarskej republiky. Jeho cieľom bola výmena informácií a skúseností pri riešení krízových situácií.

Po úvodnom privítaní účastníkov pracovného stretnutia prednostkou OÚ Trnava Martou Gubrickou a zoznámení sa účastníkov s programom stretnutia, vedúci odboru krízového riadenia Okresného úradu Trnava Jozef Hudák vo svojej prezentácii oboznámil všetkých účastníkov s organizačnou štruktúrou orgánov krízového riadenia Trnavského kraja a jeho jednotlivých okresov, s realizáciou otázok súvisiacich s mimoriadnymi udalosťami a spôsobom riešenia mimoriadnych situácií na úrovni kraja, okresu a obce. Po tomto vystúpení zoznámil prítomných s organizáciou a činnosťou KR HaZZ Trnava vedúci operatívno-technického oddelenia KR HaZZ major Mgr. Daniel Šiška.

Plukovník Attila Báner, zástupca riaditeľa župného riaditeľstva ochrany pred katastrofami oboznámil účastníkov s organizačnou štruktúrou a úlohami, ktoré plní župné riaditeľstvo ochrany pred katastrofami. Zároveň prítomným prezentoval film o realizácii protipovodňových prác zo strany župného riaditeľstva ochrany proti katastrofám pri povodniach v Maďarskej republike. Zaujímavá bola najmä diskusia a vyjasnenie si tých otázok, ku ktorým prístupujú obe strany odlišne. Najmä k rozdielnej organizačnej štruktúre orgánov krízového riadenia. S veľkým záujmom sa stretla návšteva pracoviska IZS na okres-

nom úrade Trnava, kde prítomných s jeho činnosťou oboznámil vedúci koordináčného strediska IZS Ing. Miroslav Šiška.

V popoludňajších hodinách pracovné stretnutie pokračovalo vystúpením Viktora Chnápka, vedúceho oddelenia KR VÚC Trnava, ktorý prítomným priblížil úlohy, ktoré plní VÚC Trnava, najmä v oblasti krízového riadenia, ale aj cezhraničnej spolupráce.

Pracovné stretnutie pokračovalo do neskorých popoludňajších hodín a obe strany si vymenili skúsenosti a informácie tak, aby poznatky mohli využiť vo svojich domácich podmienkach. Pracovníkom odboru krízového riadenia OÚ Trnava sa podarilo zabezpečiť výborné podmienky pracovného stretnutia, ktoré sa prejavili najmä na konštruktívnej a priateľskej atmosfére zorganizovanej akcie. Obe strany sa dohodli na tom, že zmeny, ku ktorým za uplynulé obdobie došlo, je potrebné zahrnúť do nového dodatku partnerských zmlúv medzi oboma stranami – Okresným úradom v sídle kraja Trnava a župou Győr – Moson – Sopron.

Ing. Stanislav Krištofík, PhD.
vedúci oddelenia CO a KP odboru KR OÚ Trnava
Foto: Ing. Miroslav Babčan, PhD.

Súčinnostné cvičenie EMO 2015 v Nitrianskom kraji

Z pohľadu realizácie opatrení zameraných na ochranu obyvateľstva v prípade vzniku havárie na jadrovom zariadení je zaujímavým fakt, že Nitriansky kraj je v rámci Slovenskej republiky jediný, na území ktorého sa nachádzajú dve atómové elektrárne. Na západnej hranici okresu Levice sa nachádza Atómová elektrárň Mochovce. V 20 km pásme od tohto jadrového zariadenia sa nachádza celkom 95 obcí Nitrianskeho kraja (24 obcí z okresu Nitra, 21 obcí z okresu Zlaté Moravce, 40 obcí z okresu Levice a 10 obcí z okresu Nové Zámky). Celkovo je v oblasti ohrozenia od AE Mochovce zaradených 95 obcí s celkovým počtom 139 781 obyvateľov. Druhou oblasťou ohrozenia obyvateľstva, ktorá zasahuje územie Nitrianskeho kraja, je 21 km oblasť ohrozenia od jadrového zariadenia V2 – Jaslovské Bohunice, v ktorej sa nachádza 15 obcí Nitrianskeho kraja (6 z okresu Nitra a 9 z okresu Topoľčany).

Z hore uvedeného logicky vyplýva, že problematike realizácie opatrení zameraných na ochranu obyvateľstva je potrebné venovať veľkú pozornosť. Nielen každoročnej pravidelnej aktualizácii dokumentácie plánov ochrany obyvateľstva v okolí atómových elektrární v dotknutých obciach, okresných úradoch, ale tiež pravidelnému precvičovaniu realizácie opatrení na ochranu obyvateľstva v zmysle týchto plánov. V zmysle atómového zákona a zákona o civilnej ochrane obyvateľstva sa uskutočňuje precvičovanie vybraných úloh a opatrení na úrovni dotknutých okresných úradov resp. obcí každý rok. Ku komplexnému precvičeniu celého plánu ochrany organizuje Okresný úrad Nitra v spolupráci s AE Mochovce súčinnostné cvičenie vždy raz za tri roky.

Tohto roku sa v rámci tohto trojročného cyklu uskutočnilo dňa 4. júna na území Nitrianskeho kraja Súčinnostné

cvičenie EMO 2015, ktoré v rámci činností orgánov krízového riadenia orgánov štátnej správy organizoval, pripravil a riadil Okresný úrad Nitra, ako orgán krízového riadenia z pozície okresného úradu v sídle kraja. Počas cvičenia bol zvolaný krízový štáb ako jeho výkonný orgán s krajskou pôsobnosťou a krízové štáby okresných úradov a obcí, ktoré precvičovali činnosť ako orgány krízového riadenia vo vlastnej územnej pôsobnosti.

Cieľom bolo precvičiť súčinnosť orgánov krízového riadenia Nitrianskeho kraja po vzniku radiačnej havárie, ako aj ich výkonných orgánov krízových štábov na stupňoch obec, okresný úrad, okresný úrad v sídle kraja, so zložkami integrovaného záchranného systému a s prevádzkovateľom – Atómovou elektrárnou Mochovce, pri realizácii plánovaných opatrení zameraných na ochranu obyvateľstva, v súlade s plánmi ochrany obyvateľstva, ktoré sú spracované okresným

mi úradmi a obcami nachádzajúcimi sa v oblasti ohrozenia.

Orgánmi krízového riadenia, so svojim krízovými štábmi a príslušnými evakuačnými komisiami, ktoré sa na cvičení zúčastnili, boli Okresný úrad Nitra, Okresný úrad Levice, Okresný úrad Nové Zámky, Okresný úrad Zlaté Moravce, obce Kozárovce, Pukanec a Žemberovce.

Zo zložiek integrovaného záchranného systému sa praktického cvičenia zúčastnili Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Nitre, Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Leviciach, Krajské riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru v Nitre, Okresné riaditeľstvo v Leviciach, Kontrolné chemické laboratórium civilnej ochrany Nitra, Územný spolok SČK Levice a príslušníci Ozbroyených síl Slovenskej republiky z práporu protichemickej ochrany v Rožňave.

Strategickým podkladom k spracovaniu scenára Súčinnostného cvičenia EMO

2015 bol scenár celoareálového cvičenia vlastníka licencie na prevádzkovanie jadrového zariadenia – AE Mochovce, ktorého pracovníci sa zapojili i do praktických činností cvičenia zameraného na vykonávanie opatrení na úseku evakuácie, hygienickej očisty osôb a dezaktivácie dopravných prostriedkov.

Činnosť a realizácia samotných opatrení prebiehala v dvoch rovinách:

- štábnej (činnosť orgánov krízového riadenia – krízové štáby),
- praktické precvičenia plánovaných opatrení na ochranu obyvateľstva v prípade radiačnej havárie.

Pri precvičení aktivácie orgánov činných pri riešení následkov mimoriadnej udalosti boli vyzoomené cvičiace orgány krízového riadenia, členovia všetkých zúčastnených krízových štábov, členovia evakuačných komisií cvičiacich okresných úradov, obcí a ostatné osoby činné pri riešení následkov mimoriadnej udalosti, ktoré sú zaradené do plánov vyzoomenia.

Pri štábnej činnosti orgánov krízového riadenia na všetkých úrovniach bolo hlavným cieľom cvičenia preverenie funkčnosti informačného systému civilnej ochrany v Nitrianskom kraji pri radiačnej udalosti s únikom rádioaktívnej látky mimo územia jadrového zariadenia, pričom sa v rámci hlásnej služby informačného systému CO realizovalo varovanie obyvateľstva hlasným varovným signálom na území AE Mochovce a v cvičiacich obciach bola vykonaná tzv. tichá skúška sirén.

Primárnu úlohu informačnej služby informačného systému CO (zber, spracovanie, vyhodnocovanie a poskytovanie informácií počas mimoriadnej situácie)

zabezpečovali pracoviská informačných miest informačnej služby CO, ktorými boli pri tomto cvičení AE Mochovce, okresné úrady Nitra, Nové Zámky, Levice a Zlaté Moravce, obce Kozárovce, Pukanec a Žemberovce.

Precvičovali sa:

- Evakuácia žiakov základnej školy v Kozárovcach.
- Zriadenie kontrolných stanovišť pre evakuovaných žiakov a zamestnancov AE Mochovce.
- Vykonanie hygienickej očisty evakuantov z AE Mochovce.
- Zriadenie dekontaminačnej linky na dezaktiváciu dopravných prostriedkov z AE Mochovce v Žemberovciach v súčinnosti s vojenským útvarom Rožňava.
- Zriadenie hniezda zranených na poskytovanie zdravotníckej starostlivosti pre prípadných zranených počas evakuácie a zabezpečenie príjmu evakuantov v obci Pukanec – Územný spolok SČK Levice.
- Vyhľadávanie stratených osôb pri evakuácii v oblasti ohrozenia prostredníctvom ŠKZS Slovakia Nýrovce.
- Organizovanie príjmu evakuovaných žiakov ZŠ Kozárovce v mieste ubytovania – v priestoroch ZŠ Pukanec.
- Zabezpečenie núdzového zásobovania a núdzového ubytovania pre evakuované osoby – pre žiakov ZŠ Kozárovce v priestoroch ZŠ Pukanec.
- Činnosť krízových štábov cvičiacich obcí.

Okresný úrad Nitra, ako okresný úrad v sídle kraja, precvičil s cvičiacimi okresnými úradmi, obcami a ostatnými účastníkmi cvičenia, v rámci plnenia úloh a

opatrení civilnej ochrany a vykonávania záchranných prác, aj základné operačné postupy pri vyhlasovaní a odvolávaní mimoriadnej situácie, pri vyhlasovaní a ukončení evakuácie, pri riadení záchranných prác a pri ukladaní úloh a vydávaní príkazov na záchranné práce.

V rámci činnosti krízových štábov orgánov miestnej štátnej správy resp. samosprávy boli dokumentačne aj prakticky precvičené nasledovné protiradiačné opatrenia realizované v zmysle spracovaných Plánov ochrany obyvateľstva v prípade havárie na jadrovom zariadení:

- monitorovanie územia,
- varovanie obyvateľstva a vyzoomenie osôb,
- evakuácia,
- regulácia pohybu osôb a dopravných prostriedkov,
- prvá predlekárska pomoc a neodkladná zdravotná starostlivosť,
- individuálna ochrana osôb,
- hygienická očista osôb,
- jódová profylaxia,
- zákaz a regulácia spotreby kontaminovaných potravín a vody.

V etape realizácie opatrení na úseku evakuácie obyvateľstva v zmysle spracovaných príslušných plánov evakuácie bolo preverené poriadkové a bezpečnostné zabezpečenie evakuácie, dopravné zabezpečenie evakuácie, veterinárne zabezpečenie evakuácie, zásobovacie zabezpečenie evakuácie, zdravotnícke zabezpečenie evakuácie a tiež organizácia núdzového ubytovania, núdzového stravovania a samozrejme organizácia návratu evakuovaných po odvolaní mimoriadnej situácie.

Je úplne prirodzené a logické, že počas tak rozsiahleho precvičovania úloh a

opatrení z plánov ochrany sa vynorí celý rad problémov, ktoré je potrebné riešiť ad hoc, nakoľko ani najlepšie a najprecíznejšie spracovaná plánovacia dokumentácia nepripraví človeka na tvrdý stret s realitou, ktorá by nastala v takomto prípade.

Na prvom mieste je to nedostatočné personálne obsadenie odborov krízového riadenia na okresných úradoch, ako aj na okresnom úrade v sídle kraja, ktorý zohráva na území kraja pri radiačnej havárii rozhodujúcu úlohu pri riadení záchranných prác. Problém s personálnym obsadením vznikal dlhodobo, ale najvypuklejšie sa prejavil od začiatku roka 2011 po nesystémovom zrušení oddelenia krízového riadenia a zrušení päť funkčných miest na úseku krízového riadenia a civilnej ochrany. Momentálne je odbor v takom stave, že niektorí štátni zamestnanci (konkrétne vedúci odboru a vedúci oddelenia civilnej ochrany a krízového riadenia) by mali v čase krízovej situácie vykonávať až tri funkcie – v krízovom štábe, evakuačnej komisii a v riadiacej skupine sekretariátu krízového štábu, a z toho dve funkcie nepretržite počas 24 hodín.

Keď berieme do úvahy skutočnosť, že následky mimoriadnej udalosti – radiačnej havárie, by mali globálny charakter a s najväčšou pravdepodobnosťou by ochromili fungovanie a chod celého národného hospodárstva, stáva sa tak aj obsadenie riadiacej, operačnej, informačnej a zabezpečovacej skupiny sekretariátu krízového štábu, resp. sekretariátu bezpečnostnej rady odbornými pracovníkmi z odborov krízového riade-

nia neriešiteľným problémom.

Netreba opomenúť ani skutočnosť, že permanentne neriešenými problémami sa primárne javia nedostatky v personálnom a materiálnom zabezpečení hygienickej očisty osôb a dezaktivácie dopravných prostriedkov, v dodávkach náhradných odevov po vykonaní hygienickej očisty, v zabezpečení uskladnenia a likvidácie kontaminovanej vody použitej na hygienickú očistu a dezaktiváciu, v

zabezpečení odvozu zranených z osôb z bližšie ohrozeného územia po radiačnej havárii, v hospitalizácii vnútorne ožiarených osôb v nemocniciach, ap.

Aj napriek vyššie spomenutým personálnym problémom sa podarilo úlohy stanovené v dokumentácii cvičenia, ktorú tvorili zámer cvičenia, organizačno-metodické pokyny cvičenia, plán vykonania cvičenia a 14 rozohier splniť v plánovanom rozsahu, či už štábnou formou, alebo prakticky v ukážkach. Svedčí o tom i skutočnosť, že zo strany rozhodcov neboli počas cvičenia vznesené závažné pripomienky k priebehu cvičenia a k postupom plnenia jednotlivých úloh.

Na záver možno skonštatovať, že hlavný cieľ, ktorým bolo precvičenie súčinnosti orgánov krízového riadenia zastúpených Okresným úradom Nitra, ako okresným úradom v sídle kraja, s okresnými úradmi Nové Zámky, Levice a Zlaté Moravce, obcami Kozárovce, Pukanec a Žemberovce, s Krajským riaditeľstvom Policajného zboru v Nitre, Okresným riaditeľstvom v Leviciach, Krajským riaditeľstvom Hasičského a záchranného zboru v Nitre a jeho okresnými riaditeľstvami, Územným spolkom SČK Levice, Kontrolným chemickým laboratóriom civilnej ochrany Nitra a na strane prevádzkovateľa – Atómovou elektrárnou Mochovce pri realizácii opatrení zameraných na ochranu obyvateľstva, vyplývajúcich z plánov ochrany obyvateľstva, Súčinnosťné cvičenie EMO 2015 splnilo.

Ing. Rastislav Brázdil
vedúci odboru KR
Okresný úrad Nitra
Foto: archív OÚ

The Nitra Region is the only one within Slovakia on the area of which two nuclear power plants are situated. At the western border of Levice District the Nuclear Power Plant of Mochovce is located, within the 20-kilometer zone of the nuclear facility 95 municipalities of the Nitra Region lie. The 21-kilometer threat zone of the nuclear facility V2 of Jaslovské Bohunice reaches its territory. That is why a great attention is paid to issues of measures aimed at population protection to be implemented. Besides annual population protection plans documentation update there is also a regular practice of the implementation of measures to protect population done within the meaning of these plans. This year the cooperation exercise of EMO 2015 was held. Its aim was to practise cooperation of crisis management bodies of the Nitra Region after the occurrence of a radiation accident.

Prostriedky individuálnej ochrany – áno, alebo nie?!

V minulom čísle revue pre civilnú ochranu obyvateľstva Civilná ochrana v článku Masky – nemasky autor Ing. Miloš Kosír veľmi pekne a názorne rozvinul možnosť a zásady sebaochrany civilného obyvateľstva formou improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany (PIO) aj s uvedením jednoduchého prehľadného manuálu, ako sa chrániť pred jednotlivými nebezpečnými faktormi. Úplne správne naznačil už v úvode článku, že občan sa na rozdiel od špecialistov – profesionálov už ku špeciálnym PIO nedostane a je odkázaný na sebaochranu.

Svojou krátkou úvahou by som rád nadviazal na túto oblasť.

Napriek uvedenému, bežný občan SR sledujúci televízne správy a všadeprítomnú aktuálnu znepokojivú medzinárodno-politickú a spoločenskú situáciu, má naďalej právo pýtať sa napríklad – Sú PIO potrebné? Je nám vôbec treba nejaké PIO? Načo vôbec sú? Komu sú určené? Netreba ich celé zlikvidovať a vôbec zabudnúť, že niekedy boli...? Mám nárok dostať od štátu PIO? Ako sú na tom iné krajiny? ap.

Na tieto otázky vox populi je moja jednoduchá a jednoznačná odpoveď: **ÁNO**, žiaľ, sú stále potrebné a **ÁNO**, žiaľ, stále existuje možná hrozba, proti ktorej ich musíme a domnievam sa, budeme musieť mať pravdepodobne navždy k dispozícii, v rezerve poruke, pretože ako zvyknem hovoriť, ľudstvo je nepoučiteľné!

Deje sa tak od pamätného dátumu prvého masívneho chemického útoku chlóróm v priebehu I. svetovej vojny, kedy museli byť urýchlene vyvíjané prvé typy ochranných masiek a filtrov a potom o rok neskôr od prvého masového použitia yperitu, kedy už ani masky nestačili a bola akútna potreba chrániť celé telo.

Jeden slovenský spevák zo známej slovenskej hudobnej skupiny spieva v texte svojho hitu, okrem iného, aj: „ľudia nie sú zlí, len ľudstvo je príšerné“...

Tento výraz je naozaj pravdivý, zvlášť v prípade zbraní hromadného ničenia (ZHN) – ich vývoja, výroby a možného zneužitia. Ľudstvo je naozaj príšerné a hlavne nepoučiteľné, napriek akýmkoľvek dobre smerovaným národným, nadnárodným, medzinárodným globálnym aktivitám – je stále sebe samým najväč-

ším a najnebezpečnejším nepriateľom a samodeštruktívnym činiteľom.

Vráťme sa trochu do histórie.

V rámci studenej vojny stáli proti sebe dva ideologicky jasne vyhrané bloky. Oba bloky modrý = západ a červený = východ, našťastie deklarovali, že sú obranného charakteru a nedopustili sa proti sebe žiadnej agresie. Na druhej strane však pokračoval vývoj, výroba a skúšky ZHN v masovom celosve-

110% pokrytie ochrany celého obyvateľstva podľa jednotlivých kategórií. Tak tomu bolo kedysi...

Ale aká je súčasnosť?

Po rozdelení republík ešte s určitou zotrvačnosťou cca do roku 1995 sme dopĺňali zásoby PIO novými typmi vlastnej proveniencie (ale hlavne z Českej republiky). Odvtedy však nebola štátom SR zakúpená ani jediná ochranná maska, ani jediný filter a žiadne špeciálne PIO pre ochranu civilného obyvateľstva! Obstarávali sa z času načas per-partes iba obmedzené množstvá špeciálnych PIO pre profesionálne zložky integrovaného záchranného systému, napríklad pre Policajný zbor, kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany. Navyše, celá technická a priemyselná infraštruktúra

„ Ľudstvo je naozaj príšerné a hlavne nepoučiteľné, napriek akýmkoľvek dobre smerovaným národným, nadnárodným, medzinárodným globálnym aktivitám – je stále sebe samým najväčším a najnebezpečnejším nepriateľom a samodeštruktívnym činiteľom.

ra produkuje tieto špecifické komodity v Slovenskej republike veľmi rýchlo zanikla. Zostala v podstate iba Makyta Púchov, ktorá vyrábala kvalitné PIO, napríklad detské kazajky a špeciálne proti-chemické obleky, ale keďže na ne nemala zákazky, musela sa postupne pretransformovať na iné komodity. Jediné konkurencieschopné a doteraz existujúce firmy na výrobu PIO zostali v Českej republike (napr. Sigma Lutín – výrobca filtrov a Gumárne Zubří – výrobca ochranných masiek). Navyše ceny PIO taktiež astronomicky stúpili. Kým ochranná maska typu CM-4 (vyrábaná v Zubří do roku 1994), ktorá je doteraz používaná, stála 107 Kčs (3.55 €), dnes si porovnateľnú ochrannú masku nekúpite pod 100 € a puzdrový filter kombinovaný pod 50 €. Obdobne je to aj s inými druhmi PIO.

Od roku 1993 sa civilná obrana pretransformovala na civilnú ochranu a prešla od rezortu obrany pod rezort vnútra. Pomerne skoro bola prijatá naša vlast-

ná legislatíva zákonom o civilnej ochrane obyvateľstva v roku 1994 a následne exekutívne vyhlášky, pričom, okrem iného, bola vládou SR schválená aj Koncepcia individuálnej ochrany obyvateľstva SR – teda IOO SR, ktorá platila až do roku 2010.

Znamenalo to, že každý občan SR v rámci každej vekovej kategórie od kojencov až po seniorov mal bezplatný nárok dostať od štátu zodpovedajúce spektrum PIO (to predstavovalo v závislosti od kategórie, napríklad detský vak, detskú kazajku, ochrannú masku, ochranný filter, diagnostický dozimeter, zdravotný prostriedok jednotlivca a vreckový obvaz) a to všetko iba z vlastných zásob a zdrojov štátu. Netreba snáď ani pripomínať, že išlo o veľmi štedrý a komplexný, vo svete nevídaný systém individuálnej ochrany obyvateľstva. Tento však vďaka priaznivej spoločenskej objednávke nemusel byť do spomenutého roku 2010 nikdy masívne odskúšaný v reálnych podmienkach ohrozenia. To je na jednej strane veľmi potešiteľné, ale zároveň na druhej strane sme sa na tomto základe reálne nepredali a neprezentovali, čím celá naša snaha udržať systém individuálnej ochrany obyvateľstva SR na kvalitnej požadovanej úrovni bola a je v rámci našej spoločnosti sčasti negovaná. V praxi to potom vyzeralo tak, že ľudia, keď na vlastnej koži necítili nebezpečenstvo, tak sa nijako nesaňia podporiť systém. Naopak, keď musia čeliť hrozbe – tak spravidla tí najväčší ignoranti najhlasnejšie kričia: kde je teraz civilná ochrana?, kde mám svoju masku?, kde je pre mňa úkryt? ...a podobne. Viem presne, čo hovorím, lebo neraz sme sa stretli práve s takýmito reakciami a to dokonca aj zo strany volených funkcionárov štátnej a verejnej správy, napríklad starostov obcí. Spomínam si na jeden prípad v nemenovanej obci na Spiši, kde starosta verejne vyhlasoval, že načo sú mu masky, filtre a iné PIO v obci. Mal ich v sklade na obecnom úrade a samozrejme keďže neboli čisto nové, tak odborne usúdil, že staré mu netreba. Vyjadroval sa, citujem: „že aj jeho starý otec, keď mal starý opotrebovaný a ošúchaný kabát, tak ho predsa zahodil a nedržal zbytočne v skrini...“ Zabudol však dodať, že jeho starý otec mal v skrini ešte aj iné teplé kabáty, a keby ich nemal, tak určite by nevyhodil svoj jediný, i keď starý a ošúchaný kabát. Inými slovami povedané, lepšie je

mať nejaké PIO (i keď staré a navonok ne-dobre vyzerajúce, ale funkčné), ako žiadne a to doslovne z praktického, ako aj z psychologického hľadiska. Vtedy išlo zo strany spomenutého najvyššieho funkcionára obce o šírenie poplašnej správy, nakoľko naozaj nebol dôvod vyhadzovať PIO zo skladu obce, i keď samotný sklad, ako aj starostlivosť o PIO neboli najkvalitnejšie, čo nás ale v tomto prípade nijako neprekvapí.

Táto príhoda jasne dokumentuje, že ľudia si vo všeobecnosti nevážia veci, ktoré nepotrebujú a o ktorých sa domnievajú, že ich nikdy potrebovať nebudú. Obdobne dopadol aj pokus vydať obyvateľstvu v okolí nemenovaného jadrového energetického zariadenia v SR tabletky kálium-jodidu do domácností, určené na profylaxiu proti naviazaniu rádioaktívneho izotopu jódu na štítnu žľazu v prípade radiačnej havárie jadrového energetického zariadenia. Niektorí ich zjedli hneď – možno zo zvedavosti,

možno z hlúposti ako cukrík, niektorí o pár dní už nevedeli čo s tým, niektorí ich jednoducho zapotrešili. Toto jasne dokumentuje, ako ďaleko sme od povedomia napríklad občanov Švajčiarska. Tam je totižto úplne bežné, že každý, kto odslúžil základnú vojenskú službu, má po jej ukončení pridelenú svoju zbraň a k nej aj muníciu doma vo vlastnej starostlivosti, napríklad aj ľahký guľomet! Skúsme si len predstaviť, keby to takto bolo v SR... Veď by sme sa pri našej pedantnosti a úrovni nášho povedomia navzájom veľmi rýchlo vyhlušili. A obdobne, i keď nie s tragickým, ale skôr s tragikomickým koncom, by skončilo aj úsilie vydať občanom pro-future predmetné prostriedky individuálnej ochrany do domácností.

Hovorí sa vo všeobecnosti, že všetko je to o človeku a v človeku, teda o tom, kto a ako sa ku problému postaví. Z celkového množstva takmer 3000 starostov, prednostov a primátorov obcí a miest sa aj štatisticky samozrejme nájdu čierne ovce, ktoré budú vždy raziť tendenciu odmietať sa zúčastňovať školeniach civilnej ochrany a krízového riadenia, odmietať skladovať PIO pre svojich občanov. Dokonca sa stali aj jeden – dva prípady, že odmietali mať v obci aj poplachovú sirénu a trvali na tom, aby sme im ju zo strechy obecného úradu demontovali (čisto v zmysle pravidla – žiadna technika = žiaden problém)!

Pritom ide jednoznačne o ľudí vo volených funkciách, kedy oni sami sa nechali zvoliť do danej (povedzme si priamo nie ľahkej) funkcie. Nikto ich predsa nenútil, netlačil a nepresviedčal stať sa starostom! Chceli to sami, museli teda vedieť, do čoho idú. O to viac by mali byť uvedomelí a plniť nielen (neľahké) rutinné obligatórne úlohy každodenného života obce/mesta, ale v kútiku duše byť stále pripravení aj na horšiu eventualitu – mimoriadnu/krízovú situáciu, ktorá keďkoľvek môže prísť a spravidla v zmysle

známych Murphyho zákonov aj nepríjemne prekvapiť. Veď ako môže niekto odmietať mať na budove svojho úradu namontovanú funkčnú poplachovú sirénu??? Čo ak ju bude musieť použiť, ako bude varovať svojich občanov, svojich susedov, ba dokonca svojich voličov? Čo sa vráti do stredoveku a bude mať verejného hlásnika s bubnom, alebo bude zvoniť s kostolnými zvonmi – a aký signál by s nimi vylúčil, aby efektívne

a hlavne rýchlo varoval svoje ohrozené obyvateľstvo. Nuž, aj takýchto verejných činiteľov na našom malom malebnom Slovensku máme. Našťastie, ide naozaj iba o ojedinelé prípady. Nejaký výrazný tendenčný nárast podobných antikrizových aktivít sme zatiaľ nezaznamenali.

A tu by som rád spomenul niečo z mojej osobnej skúsenosti. Predstavte si, že sa z ničoho nič ocitnete viac ako 10 tisíc km od domova – uprostred neznámej krajiny, v nehostinnej púšti a v situácii vojnového stavu, keď ste bezprostredne ohrozený na živote. Odrazu počujete uprostred noci nefalšovaný zvuk úderu železnej tyče na visiaci kovový predmet, ktorý vám signalizuje ostrý chemický poplach... V prvom momente vám pred očami v stotine sekundy prebehne bleskový film vášho celého doterajšieho života. Zároveň máte

sledkov skúšok materiálu CO predpokladáme, že určitý čas aj budeme zabezpečovať strategickú zásobu a rezervu PIO. Bude to vykonávané v zmysle klasického kruhového cyklu riešenia krízových situácií, konkrétne v oblasti prevencie a pripravenosti, nakoľko z celého cyklu ide o najlacnejší variant. Na základe uvedeného nám logicky vyplýva, že:

1. Systém komplexného plošného zabezpečenia ochrany obyvateľstva PIO, ktorý platil do roku 2010, sa už s najväčšou pravdepodobnosťou nikdy nezopakuje. Náš štát nemá dostatočné sily a prostriedky držať tento, alebo podobný štedrý systém v platnosti.
2. Tým je daná jasná odpoveď, že PIO sa nebude zabezpečovať plošne pre civilné obyvateľstvo, ale budeme vytvárať disponibilnú strategickú zá-

ných surovín a tým znižovania zásoby vyrobených a skladovaných PIO, nespĺňajúcich potrebné parametre na ochranu zdravia a života jednotlivca v rámci celej SR.

4. Priebežne budeme pokračovať v skúšaní, kontrole a obmieňaní moderných súdobých PIO pre základné rezortné profesionálne zložky IZS SR, na základe ich požiadaviek.

Takže, keď ešte raz zopakujem kardinálnu otázku: **PIO – áno, alebo nie?**

Odpoveď podľa môjho osobného a profesionálneho presvedčenia je:

- **NIE** – pre civilné obyvateľstvo (zostáva im už v minulom čísle revue spomínaná možnosť sebaochrany cestou improvizovaných PIO, alebo zakúpenia si originálnych PIO z vlastných zdrojov),

všetky vaše zmysly vybičované na maximálne možnú mieru a máte jediné pranie – pudovo sa zachrániť! A tu vstupuje na scénu PIO – konkrétne vám prideľené osobné PIO, pričom vy si uvedomíte, že nič v daný moment nie je dôležitejšie a cennejšie pre vás, ako práve komplet ochranná maska a ochranný filter! Takto však vie oceniť vlastnosti a kvalitu a vôbec samotnú existenciu PIO iba ten, čo to okúsil na vlastnej koži.

Takže, keď to zosumarizujem s pokusom zodpovedať otázku z nadpisu – ľudovo povedané, žijeme stále z podstaty – z ohromných zásob prostriedkov individuálnej ochrany vyrobených v období studenej vojny a tesne po ňom. Takto zabezpečujeme a ešte na základe vý-

sobu z typov, ktoré ešte stále majú technický potenciál chrániť zdravie a život jednotlivcov (napr. ochranné masky typu CM-4, MOF-2,4,5, DV-75, DK-88 a iné), pre ciele skupiny – napr. jednotkám záchranárskym, obnovovacím, domobrane, jednotkám postaveným v čase vojny, vojnového stavu, alebo núdzového stavu, vrátane napr. aj na báze dobrovoľníkov...

3. Paralelne s tým budeme pokračovať v nepretržitom postupnom vyradovaní, rušení, dekompletácii, separovaní zastaraných PIO (plošne a typovo, napr. ochranné masky typu CM-3, DM-1, CM-3/3h, MOF, DV-65...) za účelom vyťažovania druhot-

- **ÁNO** – pre špecialistov a špecializované jednotky za určitej špecifickú situáciu.

Úplne na záver mi dovoľte vysloviť želanie, aby nikdy nemuseli byť žiadne PIO použité civilným obyvateľstvom proti skutočnej hrozbe, aby nikdy nevznikla spoločenská objednávka, v rámci ktorej by sme museli v masívnom meradle zabezpečiť PIO pre kohokoľvek v reálnom ohrození v tejto republike. Je to moje úprimné pranie... Otázka je, či vôbec bude v budúcnosti naplnené.

Ing. Miroslav Koppa
CBTČ Topoľčianky
Foto: archív redakcie

Navrhovaný nový stavebný zákon

Takmer štyridsať rokov starý stavebný zákon už nespĺňal nároky, ktoré na neho súčasná doba kladie. Preto Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR spolu s odborníkmi z praxe, ale aj so širokou verejnosťou dlhodobo pracovalo na príprave úplne novej normy.

Vláda na svojom rokovaní dňa 27. mája schválila návrh nového stavebného zákona a 29. mája ho predložila na prerokovanie a schválenie zákonodarnému orgánu – Národnej rade Slovenskej republiky. Štátny tajomník Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR František Palko, na tlačovej konferencii k tomuto zákonu vyhlásil, že: „Jeho kľúčové prínosy sa dajú zhrnúť v troch bodoch. Poriadok v území, profesionalita a efektívnejšie rozhodovanie. Tieto výhody, ktoré nový zákon prinesie, pocítia všetci obyvatelia Slovenska. Či už pri riešení vlastného bývania alebo aj kvalitnejšieho prostredia, v ktorom žijú.“ Predložený návrh z dielne Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR dňa 17. júna poslanci Národnej rady SR posunuli do druhého čítania.

Medzi najväčšie novinky nového stavebného zákona patrí povinné vypracovanie územných plánov pre všetky obce. Tie, spolu so zastavovacími plánmi, urýchlia a zjednodušia povoľovacie procesy.

Vládny návrh nového stavebného zákona z dielne Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, ktorý by mal po 40 rokoch nahradiť dodnes platnú právnu normu má skvalitniť, urýchliť a zvýšiť efektívnosť výstavby na Slovensku. Návrh upravuje procesy obstarávania a schvaľovania územných plánov, umiestňovania, ohlasovania a povoľovania stavieb, vrátane kolaudácie, odstraňovania stavieb, osobitné oprávnenia stavebného úradu, štátneho stavebného dohľadu a sankcie. Inštitút vlastnenia má byť po novom riešený samostatným zákonom.

V predkladacej správe je uvedený, že: „nový zákon si kladie za cieľ riešiť aj aktuálny celospoločenský problém zníženia úrovne disciplíny vo výstavbe.“ Zákon rozširuje povinnosť mať územný plán na všetky obce. Zavádza zastavovací plán, ktorý má obsahovať podrobné lokálne podmienky pre nezastavané stavebné pozemky, a tak postupne nahradí terajšie ad hoc rozhodovanie stavebných úradov o umiestnení stavby v správnom konaní. Nová právna norma podľa minis-

terstva racionalizuje konania tým, že obmedzuje správne konanie o umiestnení stavby zavedením zásadného priameho vplyvu zastavovacích plánov. Pri drobných stavbách ho ruší úplne a pri jednoduchých stavbách ho spája so stavebným povoľovaním do jediného konania, čím sa zjednoduší a skráti schvaľovací proces stavieb. Súčasťou návrhu je tiež presné definovanie nepovolenej stavby a postupu stavebného úradu pri riešení tohto problému. Zohľadňuje účasť investora na porušení zákona rozložením zodpovednosti, sankcií a ochranných opatrení aj na ostatných účastníkov nepovolenej výstavby. Ide napríklad o dodávateľa stavebných prác, či dodávateľov vody a energií. Zároveň sa vylučuje možnosť dodatočného stavebného povolenia.

Ako sa zjednodušia a urýchlia povoľovacie procesy

1. Podľa v súčasnosti platného zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov, prebiehajú 4 samostatne upravené územné konania o:

- umiestnení stavby,
- využítí územia,
- chránenom území, o ochrannom pásme,

- stavebnej uzávere.

2. Podľa nového zákona to bude už len jedno územné konanie:

- týmto územným konaním sa posúdia všetky navrhované činnosti v území, ako sú využitie územia, umiestnenie stavby, stavebná uzávera, plus posúdenie s nimi súvisiacich zmien,
- na bežný rodinný dom do 300 m² budete potrebovať jediné konanie.

3. Čo umožňuje takúto zmenu?

Zníženie počtu administratívnych konaní nastane vďaka tomu, že ich nahradí tzv. zastavovací plán obce (plán o tom, kde sa čo plánuje v budúcnosti na území obce zastavať).

4. Čo má zabezpečovať zastavovací plán obce?

- podrobné zastavovacie podmienky a umožní predvídateľnosť umiestnenia stavieb,
- bude priamym podkladom pre povoľovanie stavieb už bez územného konania, postupne ho celkom nahradí,
- povoľovacie konanie sa vďaka zastavovaciemu plánu skráti o 2 až 3 mesiace,
- bez povolení sa budú môcť robiť udržiavacie práce a vnútorné stavebné úpravy budov, ktoré nezasahujú do nosných konštrukcií, ak sa nerobia kvôli zmene využitia stavby.

Najbližšia budúcnosť ukáže, či navrhovaný zákon prejde v druhom čítaní a v akom rozsahu bude upravený. Ale i napriek tomu, že ešte nie je navrhovaný zákon schválený, bude potrebné aj v oblasti civilnej ochrany z pozície dotknutých orgánov štátnej správy venovať dostatočnú pozornosť jeho vývoju a pripraviť sa na zmeny, ktoré po jeho schválení vyplynú, aby aj z radov našich pracovníkov na všetkých úrovniach bol uplatňovaný profesionálny prístup k vydávaniu stanovísk pre rozhodnutia stavebných úradov.

Mgr. Tibor Haraslín
hlavný štátny radca
SKR MV SR

Zosuvy pôdy – ohrozenie obyvateľstva, ktoré nie je možné podceňovať

V poslednom období sa do popredia našej pozornosti dostávajú otázky ochrany obyvateľstva pred účinkami svahových pohybov s ich negatívnymi následkami a prejavmi – zosuvmi pôdy. Pestrá geologická stavba a hustota osídlenia SR nás zaraďuje medzi krajiny s vysokým výskytom a ohrozením svahovými nestabilitami a pohybmi.

Potvrďuje to vysoký počet zaznamenaných svahových deformácií (ďalej SD) na svahoch našich pohorí a kotlín, ktoré mali neraz katastrofálne následky. Napríklad obec Nižná Myšľa Košický kraj, kde v roku 2010 došlo k masívnemu zosuvu pôdy s následnými škodami vo výške 30 mil. eur. Slovenská republika má však aj dlhodobú tradíciu dokumentovania a monitoringu týchto rizík. Tie sú nevyhnutné pre prevenciu a likvidáciu následkov zosuvov pôdy. Poznanie ich rozšírenia, zákonitosti vzniku a vývoja umožňujú predchádzať mnohým rizikám pri využívaní postihnutých území, resp. ich využívanie z hľadiska ochrany obyvateľstva racionalizovať.

Spracovávanie moderného registra svahových nestabilných území v Slovenskej republike so zahrnutím grafických textových dát, geologických rozborov, včítane metodiky, slúži pre dokumentáciu civilnej ochrany obyvateľstva – tvorbu analýzy územia.

O faktoroch, ktoré podmieňujú zosuvy pôdy, sme podrobne informovali čitateľov v revue Civilná ochrana č. 4/2013. V dokumentoch okresných úradov a obecných úradov sa pri príprave plánov ochrany obyvateľstva využívajú analýzy Štátneho geologického ústavu (ŠGÚ) Dionýza Štúra v Bratislave.

Najčastejšími príčinami svahových pohybov sú:

- a. **Morfologické pomery** so zmenou sklonu svahu, ktoré môžu byť spôsobené odnosom materiálu z päty svahu, zmenou výšky svahu spôsobenou prehlbovaním údolia, kde dochádza k uvoľňovaniu bočného napätia v samotnom svahu a vzniku puklín, do ktorých vniká voda a napomáha rozrušovaniu svahu.
- b. **Geologická stavba** – geologicko tektonická stavba ovplyvňuje geomorfologické a hydrogeologické pomery konkrétneho svahu a môže byť preto určujúcou podmienkou pre vznik zosuvu.
- c. **Povrchové zóny** – tu je geologická štruktúra vytvorená zvetrávacími, eróznymi a akumuláčnymi procesmi v kvartére, na ktoré pôsobia sezónne klimatické vplyvy.
- d. **Podpovrchové zóny** – geologické štruktúry, pri ktorých vznikajú vo sva-

hu narezané oslabené zóny v masíve. Tu sa vrstvy môžu striedať, je tu rozdielna pevnosť, priepustnosť. Tieto faktory napomáhajú vzniku šmykových plôch a vrstiev v smere svahu.

- e. **Fyzikálne faktory** – kde sa medzi príčinami prejavujú podzemné vody, zvetrávanie, premrzanie, sopečné erupcie, zemetrasenia, zmena teploty vzduchu, veľké topenie snehu a množstvo zrážok.
- f. **Klimatické faktory** – extrémne zrážky a prívalové dažde spôsobujú krajinnú tvorbu erózie pôdy alebo zosuvy.
- g. **Antropogénne faktory** – stavebná činnosť, umelé vibrácie, odstraňovanie vegetačného krytu pôdy, hĺbková a povrchová ťažba, stavba komunikácií, zaťažovanie násypmi a stavebnými konštrukciami, práca v lomoch.

Podľa digitálnej mapy na webe ŠGÚ Dionýza Štúra máme na Slovensku aspoň 21-tisíc svahových deformácií. Dokopy zaberajú plochu 257-tisíc hektárov, čo je viac ako päť percent územia krajiny.

Podľa Pavla Liščáka, vedúceho oddelenia inžinierskej geológie v ŠGÚ D. Štúra Bratislave, medzi najviac postihnuté oblasti patria kontakty vulkanických pohorí s kotlinami – Vtáčnik, Kremnické vrchy, Hornonitrianska a Handlovská kotlina, východný okraj Kremnických vrchov, okraje Slanských vrchov a ich kontakt s Východoslovenskou nížinou, resp. Košic-

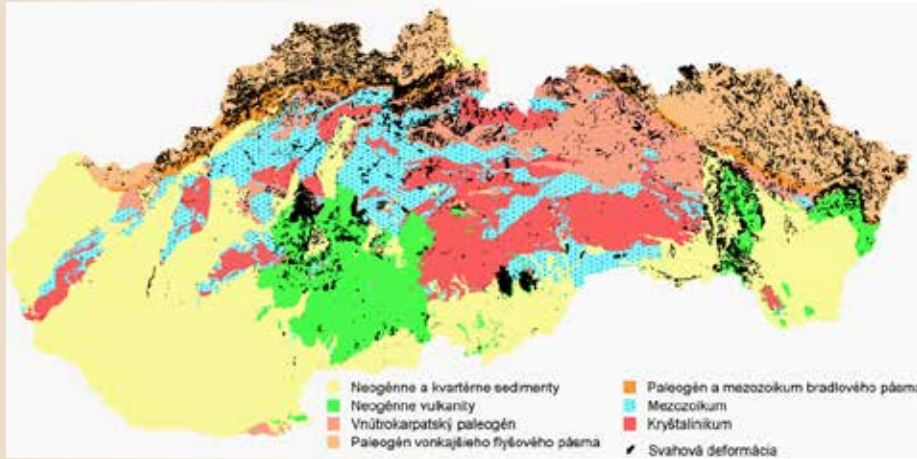

kou kotlinou a severný okraj Vihorlatských vrchov. Na piatich percentách územia Slovenska hrozia zosuvy pôdy. Čím viac prší, tým je riziko vyššie.

Veľkým problémom v obciach, na území okresov, je skutočnosť, že zodpovednosť za vznik zosuvov pôdy a iných svahových

pohybov s kompenzáciou škôd a ich financovaním nie je u nás jednoznačne legislatívne upravená. V právnych normách sa uvádza, že obyvateľstvu môže pomôcť s kompenzáciou škôd na majetku obec, prípadne pri rozsiahlych haváriách spôsobených týmito mimoriadnymi udalosťami štátna správa v kraji, Ministerstvo vnútra SR, či Ministerstvo životného prostredia SR. Existujú tiež dotačné programy a projekty EÚ. Z hľadiska poistenia je možné kompenzovať náklady na opravy majetku z poisťok vlastníkov, alebo poisťok vlastníkov a užívateľov pozemkov postihnutým zosuvmi. Nákladná technicky a finančne je však sanácia po zosuve a monitoring nestabilného územia.

Aj v roku 2014 vzniklo viacero nových, resp. sa reaktivovalo viacero starších zosuvov. Išlo o lokality: Bardejov, Banka, Veľký Šariš – Kanaš, Mojšova Lúčka, Krupina, Osturňa, Žehra, Vrátna, Levočské Lúky, Malá Franková, Bratislava – Devínska cesta, Bratislava – PKO, Hrachovište, Hodruša. Spúšťačom svahového pohybu boli prudké dažde a neadekvátne ľudské aktivity. Obzvlášť nebezpečné zosuvy (Kraľovany, Nižná Myšľa, Veľká Lehôtka,

Hradec, Handlová a ďalšie svahové deformácie) boli riešené ako samostatné úlohy inžiniersko-geologického prieskumu a okamžitých protihavarijných opatrení, resp. sanácií.

Z hľadiska ochrany obyvateľstva, životov, zdravia a majetku je veľmi dôležitou úlohou zabezpečiť organizovanie záchranných prác a základné činnosti po vzniku svahových deformácií.

Z vyššie uvedených príkladov je zrejmé, že obce by sa mali viac zaoberať otázkami, ako budú postupovať pri zabezpečovaní činnosti v prípade, ak by mimoriadna udalosť so vznikom svahových deformácií vznikla.

V súlade so zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o civilnej ochrane) a so zákonom č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach v znení neskorších predpisov je obec povinná:

Spracovať na základe svojich kompetencií nevyhnutný rozsah opatrení na zabezpečenie záchranných prác a spôsob organizácie informačného toku pri ohrození alebo vzniku mimoriadnej udalosti

v dôsledku aktivácie svahových deformácií. Svahové deformácie môžu mať charakter mimoriadnej udalosti, pri ktorej je potrebné vykonať nevyhnutné opatrenia na ochranu života, zdravia, majetku a životného prostredia, alebo môžu byť aktívne, ale ich intenzita a rozsah ne-

predpokladajú vznik mimoriadnej udalosti ohrozujúcej život, zdravie, majetok a životné prostredie.

Orgány krízového riadenia obcí, ich zásahové a súčinnostné zložky, jednotky civilnej ochrany pre potreby územia sú v prípade mimoriadnej udalosti v súvislosti so vznikom svahových deformácií využívané pri činnosti záchranných zložiek integrovaného záchranného systému. Z praktických skúseností máme poznatky, že pri takýchto náročných záchranných prácach obce nie sú adekvátne pripravené personálne, technicky a organizačne na ich zabezpečovanie. Preto je nutná pomoc štátnej správy a samosprávy územia. Na miesto mimoriadnej udalosti vysiela okres výjazdovú skupinu okresného úradu. Práce riadi v mieste mimoriadnej udalosti veliteľ zásahu, ktorý tiež koordinuje činnosť ostatných zložiek IZS. Obec však môže do činnosti po poučení zapojiť právnické osoby, fyzické osoby podnikateľov a práceschopné obyvateľstvo. Orgány krízového riadenia okresu zapájajú do činnosti fyzické osoby alebo právnické osoby, ktoré majú geologické oprávnenie a

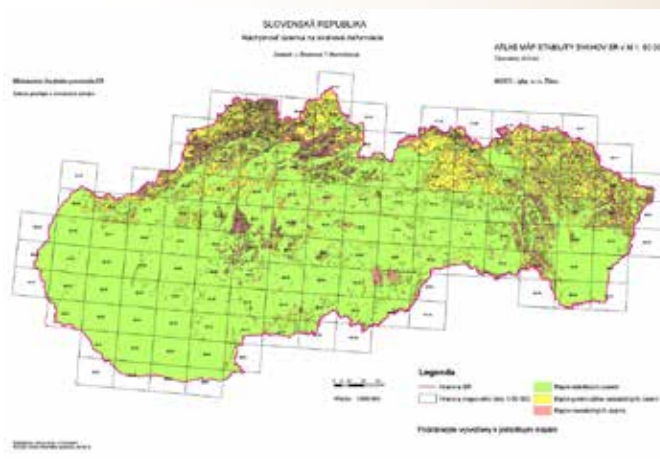
odbornú spôsobilosť v odbore inžinierska geológia.

V prípade vzniku mimoriadnej udalosti ohrozujúcej život, zdravie a majetok, koordináciu činnosti zabezpečujú príslušné orgány podľa zákona o civilnej ochrane a zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov. Zásahové a súčinnostné zložky vykonávajú činnosť, vrátane záchranných prác podľa pokynov obce v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, internými predpismi a dohodami.

Starosta obce na základe rozsahu kompetencií koordinuje činnosť v obci, podľa odporúčaných postupov.

V prípade vzniku mimoriadnej udalosti v dôsledku vzniku svahovej deformácie starosta obce v primeranom rozsahu podľa závažnosti celkovej situácie **nevyhnutne oznamuje vznik mimoriadnej udalosti** na tiesňovú linku 112, na koordináčne stredisko a príslušnému okresnému úradu. Následne zvoláva krízový štáb obce, v prípade potreby evakuačnú komisiu. Pomocou hliadok a jednotiek CO pre potrebu územia ohrozené územie monitoruje z hľadiska ohrozenia života, zdravia a majetku obyvateľstva.

Skúsenosti z týchto mimoriadnych

udalostí, kde sa už zosuvy vyskytli a ohrozili obec potvrdili, že je potrebné **okamžité a neskoršie pravidelné informovanie** obyvateľstva obce o vzniku mimoriadnej udalosti, jej vývine, charaktere a následkoch.

Podľa závažnosti mimoriadnej udalosti a jej vplyvu na životy, zdravie a majetok vyhlasuje mimoriadnu situáciu, v prípade potreby vyhlasuje evakuáciu.

Zložitými opatreniami počas zosuvu v obci je zabezpečovanie síl a prostriedkov, ktoré ak nemá k dispozícii, vyžaduje pomoc susedných obcí. V závislosti od rozsahu mimoriadnej udalosti, žiada o poskytnutie pomoci na vykonanie záchranných prác okresný úrad, alebo záchranné zložky integrovaného záchranného systému.

V súčinnosti s veliteľom zásahu, kto-

ry riadi záchranné práce, starosta svoju činnosť zameriava najmä na zabezpečenie miesta alebo priestoru ohrozenia tak, aby sa zabránilo vstupu nezúčastnených osôb, záchranu postihnutých osôb a v prípade potreby poskytovanie prvej pomoci. Vydáva príkazy na vykonanie záchranných prác. Zároveň zabezpečuje s jednotkami CO obce a obyvateľstvom opatrenia na zníženie rizika a na obmedzenie rozsahu mimoriadnej udalosti, organizovanie

pohybu nezúčastnených osôb a dopravných prostriedkov takým spôsobom, aby nemohlo dôjsť k ich ohrozeniu. Zabezpečuje evakuáciu obyvateľstva z ohrozeného resp., mimoriadnou udalosťou postihnutého územia. Poskytuje núdzové ubytovanie a núdzové zásobovanie. Podáva priebežné a súhrnné hlásenia o stave a priebehu záchranných prác na príslušný okresný úrad.

Pri **stanovení režimu života** je nutné, aby starosta obce vychádzal z posúdenia zosuvného územia, v tomto prípade geológom a ďalšími odborníkmi, ktorí v čase obhliadky ústne posúdia stav zosuvného územia, jeho stabilitu resp. nestabilitu. Následne geológ vypracuje geologický posudok. Dôležité je pochopenie terminologického pojmu, že **režim života je**

Odporúčaný postup pre obec pri riešení mimoriadnej udalosti – SVAHOVÉ DEFORMÁCIE	
STAROSTA OBCI	Informuje o vzniku mimoriadnej udalosti v dôsledku svahových deformácií (zosuv pôdy) na území obce – (živelná pohroma bod 1 vyhlášky MV SR č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany).
	Informuje o mimoriadnej udalosti okresný úrad (§ 15 ods. 1 písm. j) zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
	Zvoláva rokovanie krízového štábu obce za účelom vykonávania opatrení (§ 10 zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu) a riadenia záchranných prác (§15 ods. 1 zákona č. 42/1994 Z. z. a vyhlášky MV SR č. 523/2006 Z. z.).
	S členmi krízového štábu obce vyhodnotí situáciu po vzniku mimoriadnej udalosti za účasti prizvaných odborníkov z oblastí činnosti, ktoré sa dotýkajú charakteristiky mimoriadnej udalosti tak, aby bol vyhodnotený rozsah mimoriadnej udalosti, vplyv na život, zdravie osôb, materiálnych a finančných škôd (§ 2 ods. 6 vyhlášky MV SR č. 523/2006 Z. z.). K tomuto využíva charakteristiku živelnej pohromy (príloha č. 1 vyhlášky MV SR č. 523/2006 Z. z.) a činnosti pri vykonávaní záchranných prác (príloha č. 2 vyhlášky MV SR č. 523/2006 Z. z.), z čoho vyplynie oprávnenosť obce vyhlásiť MIMORIADNU SITUÁCIU alebo ju nevyhlásiť. Pri rozhodnutí obce vyhlásiť mimoriadnu situáciu musia byť splnené podmienky pre jej vyhlásenie v súvislosti s predchádzajúcimi charakteristikami a pojmom živelná pohroma a to v súvislosti s tým, či nedošlo k mimoriadnej udalosti vplyvom ľudskej činnosti (zo zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. z pojmu živelná pohroma... v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl ...).
	Dohliada na spracovanie uznesenia z rokovania krízového štábu obce v súvislosti s rozhodnutím vyhlásiť MIMORIADNU SITUÁCIU (zaslanie uznesenia na okresný úrad). Obec vyhlási mimoriadnu situáciu na území obce prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov.
	Ustanoví režim života na území obce (v lokalite postihnutej mimoriadnou udalosťou).
Vydá príkaz na riadenie záchranných prác podľa § 15 ods. 1 písm. c) zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. v spojení s § 13 zákona č. 369/1990 Zb.	

Odporúčaný postup pre obec pri riešení mimoriadnej udalosti – SVAHOVÉ DEFORMÁCIE

OBEC	Uloží písomnú povinnosť právnickým osobám a fyzickým osobám – podnikateľom, poskytnúť vecné plnenie na zvládnutie úloh pri mimoriadnej udalosti (objednávka, dohoda o vykonaní prác).
	Riadi záchranné práce na území obce (§ 15 ods. 1 písm. c) zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z.) so zameraním na záchranu života, zdravia a majetku a na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenia podmienok na odstraňovanie jej následkov.
	Zabezpečuje s jednotkami CO obce a obyvateľstvom opatrenia na zníženie rizika a na obmedzenie rozsahu mimoriadnej udalosti, organizovanie pohybu nezúčastnených osôb a dopravných prostriedkov takým spôsobom, aby nemohlo dôjsť k ich ohrozeniu.
	Vykonáva evakuáciu obyvateľstva z ohrozeného resp., mimoriadnou udalosťou postihnutého územia. Poskytuje núdzové ubytovanie a núdzové zásobovanie.
	Spracováva a zasiela informácie na okresný úrad podľa vyhlášky MV SR č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany.
Po vykonaní záchranných prác si obec uplatní náhrady výdavkov v súvislosti so záchrannými prácami podľa Smernice MV SR na okresnom úrade (len v prípade oprávneného vyhlásenia mimoriadnej situácie).	

súhrn opatrení na obmedzenie bežných činností v postihnutom území v záujme zníženia rizika ohrozenia života, zdravia a majetku na nevyhnutné obdobie.

Podľa konkrétnej situácie a možnosti starosta zabezpečuje v spolupráci s okresným úradom, jeho odborními krízového riadenia a životného prostredia vypracovanie odborného inžiniersko-geologického posudku svahovej deformácie geológom zo štátneho geologického ústavu, alebo geológom podľa vlastného výberu a poskytuje požadované informácie pri ich odbornej obhliadke. Hlavným cieľom tejto činnosti starostu obce je zhodnotenie inžiniersko-geologických, geologických a hydrogeologických pomerov svahovej deformácie lokality s dôrazom na tie vlastnosti geologického prostredia, ktoré sú rozhodujúce pre vznik zosuvu.

Zabezpečuje okamžité opatrenia na zamedzenie, resp. zmiernenie negatívnych následkov zosuvu, ktoré navrhne geológ.

Starosta obce odvoláva mimoriadnu situáciu, ak pominuli dôvody, pre ktoré bola vyhlásená, vyčísluje náklady vynaložené na záchranné práce a postupuje ich okresnému úradu na verifikáciu.

Ohlasuje vznik svahovej deformácie na príslušnú sekciu Ministerstva životného prostredia SR a žiada o zabezpečenie inžiniersko-geologického prieskumu, monitorovania geologických faktorov životného prostredia a sanácie geologického prostredia podľa § 36 ods. 1 písm. y) geologického zákona. V tejto súvislosti posúdi možnosť vyhlásenia stavebnej uzávery podľa stavebného zákona na porušenom území do doby vykonania sanácie geologického prostredia. V prípade rozhodnutia o stavebnej uzávere vydá zákaz vykonávania akýchkoľvek stavebných a zemných prác na porušenom území.

Starosta obce v prípade vzniku svahovej deformácie, ktorá nemá povahu mimoriadnej udalosti podľa zákona o civilnej ochrane:

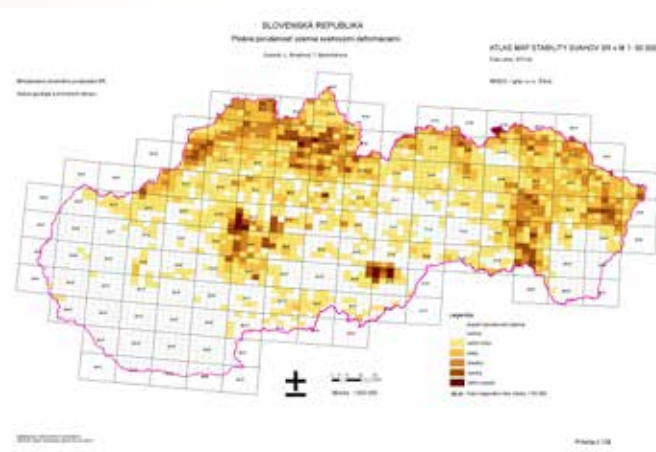
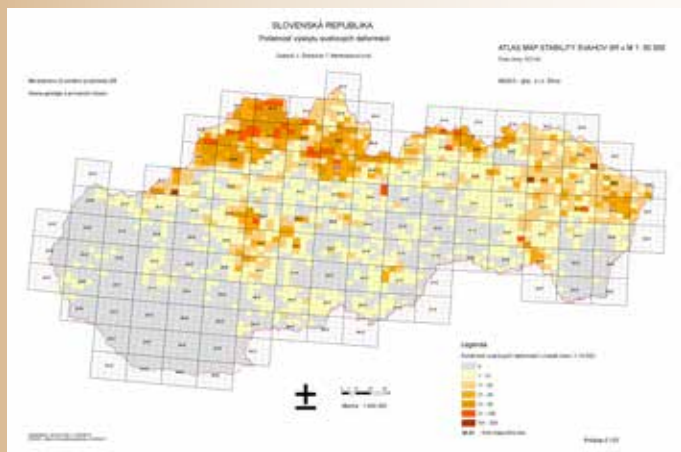
- a. **zabezpečuje** miesto alebo priestor ohrozenia tak, aby sa zabránilo vstupu nezúčastnených osôb,
- b. **organizuje** pohyb nezúčastnených osôb a dopravných prostriedkov takým spôsobom, aby nemohlo dôjsť k ich ohrozeniu,
- c. **informuje** obyvateľstvo o opatreniach na ochranu života, zdravia, majetku

alebo životného prostredia, vykonáva obec dostupnými prostriedkami v súlade so svojou pôsobnosťou.

Finančné náklady vynaložené na záchranné práce starosta obce s príslušnými komisiami OÚ vyčísluje po ukončení záchranných prác a pri ich refundácii postupuje podľa vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 599/2006 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výdavkoch na civilnú ochranu obyvateľstva z prostriedkov štátneho rozpočtu v znení neskorších predpisov a smernice Ministerstva vnútra SR, ktorou sa upravujú podrobnosti o uplatňovaní náhrad výdavkov v súvislosti so záchrannými prácami.

Ministerstvo životného prostredia zabezpečuje z prostriedkov štátneho rozpočtu pre obec:

- a. vykonanie orientačného inžiniersko-geologického prieskumu a následnú sanáciu geologického prostredia svahovej deformácie podľa **geologického zákona**, ak v súvislosti so svahovou deformáciou bola vyhlásená **mimoriadna situácia**,
- b. vykonanie orientačného inžiniersko-geologického prieskumu svahovej

vej deformácie podľa vyhlášky Ministerstva financií SR č. 337/21014 Z. z., ak v súvislosti so svahovou deformáciou nebola vyhlásená mimoriadna situácia.

Zabezpečenie vykonania geologických prác na jednotlivých svahových deformáciách bude pre obec napĺňané podľa:

- a. množstva pridelených finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu ministerstvu životného prostredia,
- b. spoločensko - ekonomickej významnosti a stanovenia zosuvného rizika svahovej deformácie.

Environmentálny fond je využiteľný pre obce podľa zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov poskytuje prostriedky fondu na:

- a. **podporu prieskumu**, výskumu a vývoja zameraného na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia,
- b. **podporu riešenia** mimoriadne závažnej environmentálnej situácie.

Netreba opomenúť, že obec zabezpečuje vlastnými finančnými prostriedkami:

- a. **odborný inžiniersko-geologický posudok** svahovej deformácie v prípade vyhlásenia mimoriadnej situácie,
- b. **odborný inžiniersko-geologický posudok** svahovej deformácie a vykonanie sanácie geologického prostredia v prípade, ak nie je vyhlásená mimoriadna situácia.

Spracoval: **PaedDr. Betuš Ľubomír CSc.**
sekcia krízového riadenia
MV SR

Foto: archív autora

Použité zdroje a literatúra:

- [1] Zákon Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- [2] Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu.
- [3] Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov.

These days, issues of population protection against the effects of slope movements with their negative consequences and displays – landslides are being the focus of our attention. Varied geological structure and population density classify the Slovak Republic as a country with frequent occurrence and threat from slope instability and movements. High number of the recorded slope deformations in our mountain ranges and basins having often catastrophic consequences in recent years, proves the given fact. For example, the municipality of Nižná Myšľa in the Košice Region where in 2010 a massive landslide occurred with subsequent damages in the amount of €30 million. The author of the article of Landslides – Threat to the Population that Cannot Be Underrated tries to outline mayors' duties when providing protection of population, lives, health and property in case a massive landslide occurs in a municipality. In the article readers will find recommended procedures when dealing with this type of an emergency.

- [4] Zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov.
- [5] Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.
- [6] Zákon č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [7] Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 328/2012 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov.
- [8] Vyhláška MV SR č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany.
- [9] Vyhláška MV SR č. 599/2006 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výdavkoch na civilnú ochranu obyvateľstva z prostriedkov štátneho rozpočtu.
- [10] Vyhláška MŽP SR č. 51/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva geologický zákon v znení neskorších predpisov.
- [11] Vyhláška MŽP SR č. 337/2014 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o financovaní geologických prác.
- [12] Enviromagazín: Atlas máp stability svahov SR s využitím GIS.
- [13] www.enviromagazin.sk/enviro2008/enviro5/05_atlas.pdf.
- [14] ZMOS SR: Katalóg opatrení, riešení a príkladov z praxe. 2010.
- [15] www.zmos.sk/katalog-opatreni-rieseni-a-prikladov-z-praxe.php?
- [16] Čítajte viac: <http://www.sme.sk/c/7078446/slovensko-krajina-zosuvov.html#ixzz3ZCxn1Dmx>.
- [17] Liščák, P.: Minulosť a súčasnosť zosuvov v Slovenskej republike, 2014.

XXI. medzinárodná konferencia o separačnej chémii a analýze toxických látok

V dňoch 1. až 3. júna sa v Inštitúte ochrany obyvateľstva (IOO) Lázně Bohdaneč uskutočnila XXI. medzinárodná konferencia o separačnej chémii a analýze toxických látok. Inštitút ochrany obyvateľstva je odborným orgánom Ministerstva vnútra – Generálneho riaditeľstva Hasičského záchranného zboru Českej republiky pre vedecko-výskumnú, vzdelávaciu, výcvikovú a informačnú činnosť v oblasti ochrany obyvateľstva. Poskytuje informačnú, expertíznu, konzultačnú a poradenskú činnosť orgánom a organizáciám Hasičského záchranného zboru Českej republiky, ministerstvám, orgánom štátnej správy a samosprávy a právnickým a vybraným fyzickým osobám, ktorých činnosť je dôležitá pre zabezpečovanie plnenia úloh ochrany obyvateľstva.

Táto medzinárodná konferencia za účasti špecialistov na separáciu a detekciu vysoko toxických látok a rádioaktívneho žiarenia sa uskutočňuje v Inštitúte ochrany obyvateľstva Lázně Bohdaneč pravidelne každé dva roky. Na konferencii sa zúčastnili aj odborníci z kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany v Nitre, Slovenskej Ľupči a Jasove.

Vedecký výbor konferencie tvorili:

- prof. RNDr. Jiří Příhoda CSc., Prírodovedecká fakulta Masarykovej univerzity Brno, Ústav chémie,
- RNDr. Bedřich Uchytíl CSc., IOO MV GŘ HZS ČR, Lázně Bohdaneč
- doc. Ing. Tomáš Černošský, CSc., Fakulta chemicko-technologická, oddelenie životného prostredia, Univerzita Pardubice.

Organizačný výbor:

- pplk. Ing. Dagmar Urbanová, IOO Lázně Bohdaneč,
- plk. Ing. Jana Krykorková, CSc., IOO Lázně Bohdaneč,
- Hana Kovalíčová, IOO Lázně Bohdaneč.

Program konferencie bol zameraný na:

1. Stopovú analýzu rádionuklidov, anorganických a organických toxických látok v životnom prostredí a haváriách spojených s únikom nebezpečných látok.
2. Metódy separácie a koncentrácie izotopov, anorganických a organických toxických látok v životnom prostredí a toxikológii.
3. Analýzy v toxikológii, kontroly životného prostredia a pri haváriách spojených s únikom nebezpečných látok.
4. Analýzu toxínov a bojových biologických prostriedkov.

Konferenciu otvoril riaditeľ inštitútu plk. Mgr. Rostislav Richter, ktorý privítal účastníkov a poprial im, aby nabrali množstvo nových poznatkov a vymenili si skúsenosti. Zdôraznil, že v súčasnom období ide o veľmi dôležitú oblasť, kde členské štáty EÚ musia byť veľmi dobre pripravené na riešenie CBRN-E mimoriadnych udalostí z titulu narastania svetového terorizmu.

Prvý deň konferencii predsedali Ing. Tomáš Čapoun, CSc., vedúci oddelenia chemickej časti Inštitútu ochrany obyvateľstva a prof. RNDr. Jiří Příhoda CSc.

Prednášky boli zamerané na:

- udalosti, ktoré predchádzali Dohode o zákaze chemických zbraní,
- skúsenosti z realizácie švajčiarsko-slovenského projektu,
- kvapalinovú extrakciu plutónia z odpadových vôd jadrových elektrární,
- súčasné moderné plynové chromatografy firmy Shimadzu pre toxikológiu a ekológiu,
- moderné technológie v oblasti plynovej chromatografie s hmotnostným detektorom (GCMS) firmy Agilent s možnosťou zvyšovania citlivosti analýz vysokotoxických látok, HPST-Praha,
- porovnanie stacionárnych fáz v plynovej chromatografii pri analýze bojových otravných látok.

Druhý deň konferencii predsedali RNDr. Bedřich Uchytíl CSc., plk. Ing. Jana Krykorková, CSc. a Ing. Čestmír Hylák.

Prednášky boli zamerané na:

- on-line analýzy na hmotnostnom spektrometri,
- LC/EC/MS (diferenciálna elektrochemická hmotnostná spektrometria) ako nový nástroj pre predikciu toxických látok,
- analýzu výbušnín metódou stanovenia LC/MS – kvapalinovej chromatografie s hmotnostným detektorom,
- iónovú chromatografiu s uplatnením argónovej plazmy,
- mobilnú molekulovú spektrometriu firmy Nicolet,
- od kyviet k optickým sondám, firma Agilent,
- stanovenie zostatkovej a sekundárnej kontaminácie po dekontaminácii pevných materiálov,
- štúdium reakčnej kinetiky a alkalické hydrolyzy látky VX (BOL), s využitím TLC – chromatografia na tenkej vrstve s vyhodnotením programom MATLAB,
- testovanie účinnosti dekontaminačných látok a zmesí v Hasičskom záchrannom zbere Českej republiky,
- využitie ozónu na rozklad toxických chemických látok,
- faktory ovplyvňujúce tesnosť ochranných masiek a možnosti ich dotesnenia,
- použitie filtro-ventilačných jednotiek pre ochranné odevy,
- filtro-ventiláciu v provizórnych úkrytoch.

Tretí deň konferencii predsedal doc. Ing. Černohorský CSc. a prednášky boli zamerané na:

- vzorkovanie v teréne s uplatnením variogramu (štatistických metód),
- nové knihy o vzorkovaní,
- pokroky v oblasti spektrálnych metód pre detekciu nebezpečných látok,
- stanovenie obsahu metanolu v alkoholických nápojoch pomocou FTIR spektrometra Gaset DX-4015,
- využitie HPMS (vysokotlakovej hmotnostnej spektrometrie) pre mobilnú detekciu nebezpečných látok,
- zásahy výjazdovej skupiny IOO s pyrotechnickou službou polície Českej republiky,
- detekciu a identifikáciu zložiek chemických odpadov z nelegálnej výroby drog,
- fumigáciu kontajnerov obsahujúcich toxické látky.

Podľa obsahu prezentovaných prednášok musím v záverečnom hodnotení konferencie konštatovať, že všetky, naozaj všetky témy nás veľmi zaujali. Ide o problematiku úzko spojenú s vykonávaním činnosti kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany. Neoceniteľným prínosom pre nás boli hlavne prednášky zamerané na CBRN-E zásahy mobilných chemických laboratórií našich kolegov v Českej republike. Išlo o nálezy cvičných leteckých bômb z druhej svetovej vojny s chemickou muníciou, kde ich obsah identifikovali v laboratóriách Inštitútu ochrany obyvateľstva. Tiež to bola prednáška o ich zásahoch v spolupráci s policajným zborom na drogové laboratóriá a následnú identifikáciu odpadu z výroby drog a ich prekurzorov. Podobné zásahy vykonávame v súčasnosti aj my v spolupráci s NAKA. Zaujímavé prednášky boli aj z oblasti dekontaminácie a odstránovania zostatkovej a sekundárnej kontaminácie, kde sme sa dozvedeli o testovacích výsledkoch účinnosti rôznych dekontaminačných látok a ich zmesí. Nemenej zaujímavé prednášky sa týkali tesnosti v súčasnosti používaných masiek, čo je pre nás veľmi dôležitý poznatok v rámci ochrany pracovníkov kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany pri vykonávaní činností, spojených s analýzou vysoko toxických látok.

Veľkým prínosom boli pre nás aj prednášky zamerané na uplatňovanie novej modernej prístrojovej techniky pre detekciu a analýzu neznámych vysokotoxických látok v laboratóriu od firmy Agilent, Ni-

colet, Schimadzu a ďalších výrobcov modernej detekčnej techniky. Tiež je možné vysoko hodnotiť prednášku doc. Ing. Černohorského, CSc, zameranú na detekciu vysokotoxických látok, drog a ich prekurzorov, ale aj výbušnín, priamo v teréne za použitia moderných Ramanových spektrometrov. Neznáme látky sa identifikujú bez dotyku, diaľkovo na malú vzdialenosť, pomocou vysielaného laseru z ručného spektrometra a následného hodnotenia absorbovaného a odrazeného spektra od meranej vzorky, ktoré je pre danú látku charakteristické. Tu sme získali poznatky o doporučenej vlnovej dĺžke laseru 786 nm. Pri v súčasnosti vyrábaných Ramanových spektrometroch s vlnovou dĺžkou laseru 1064 nm podľa najnovších výskumov hrozí, že merané neznáme vzorky sa môžu vznietiť, respektíve inicializovať výbuch pri menej stabilných výbušninách. Moderné Ramanove spektrometre s integrovanou sondou od firmy Thermo, ktorá je v súčasnosti lídrom v tejto oblasti, majú v knižnici prístroja uložených asi 16 000 látok, ktoré sú rozdelené do cieľových skupín, vrátane drog a ich prekurzorov, výbušnín, farmaceutických výrobkov ap. Spektrometer je nárazuvzdorný a je možné ho hneď dekontaminovať roztokom dekontaminačného prostriedku. Nové namerané spektrá sa dajú medzi rôznymi Ramanovými spektrometrami od firmy Thermo navzájom prehrávať a prenášať do knižníc. Presne takýto prístroj máme záujem kúpiť v rámci dofinancovania švajčiarsko-slovenského projektu. Podľa posledných informácií má náš Hasičský a záchranný zbor vyhlásený tender na nákup 30-tich Ramanových spektrometrov, vrátane áut pre plynovú službu, ktoré budú takouto detekčnou technikou vybavené.

Ešte by som chcel dodať, že celá konferencia prebehla vo veľmi priateľskej atmosfére. Ja osobne som tam stretol niekoľko svojich spolužiakov, chemikov analytikov z Pardubickej univerzity. O to boli diskusie z oblasti analytickej chémie, ale aj z iných oblastí priateľskejšie. V závere môjho príspevku by som sa chcel tiež poďakovať vedeniu sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, že nám účasť na týchto konferenciách umožňuje, čím podporuje odbornú spôsobilosť pracovníkov kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany.

Ing. Peter Novotný
vedúci KCHL CO Jasov
Foto: archív autora

Jubilejný 20. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie

Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí

*V druhej polovici mesiaca máj sa v Žiline konala medzinárodná vedecká konferencia pod názvom **Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí**. Konferencia sa konala pod záštitou Dr. h. c. prof. Ing. Tatiany Čorejovej, PhD., rektorky Žilinskej univerzity v Žiline a Odboru bezpečnosti a krízového riadenia Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky.*

V tomto roku sa konal jubilejný dvadsiaty ročník, pričom počas dvoch dekád si konferencia našla množstvo priaznivcov a pravidelných účastníkov, ako v akademickej obci, tak spomedzi odborníkov z praxe.

Jedným zo zakladateľov a dlhoročným odborným garantom konferencie je prof. Ing. Ladislav Šimák, PhD., ktorý stručne zhodnotil obsahovú náplň konferencie nasledovne: „Hovoríme o systémoch a procesoch, ktoré umožňujú riešiť krízové situácie. Na jednej strane preventívne, na druhej strane, aby sme mali všetky možnosti na využitie dostupných síl a prostriedkov štátu na minimalizovanie škôd pri akýchkoľvek krízových situáciách, charakteru technických či priemyselných havárií alebo prírodných katastrof.“

Cieľom konferencie je výmena teoretických poznatkov získaných z vedecko-výskumnej činnosti a praktických skúseností z krízového riadenia vo verejnej

správe i v podnikateľských subjektoch, z problematiky ochrany osôb a majetku, kritickej infraštruktúry a záchranných služieb, ale aj z oblasti psychológie ľudského činiteľa pri riešení krízových javov.

Odbornými garantom za jednotlivé oblasti zamerania konferencie boli prof. Ing. Ladislav Šimák, PhD., prof. Ing. Zdeněk Dvořák, PhD., prof. Ing. Anton Osvald, CSc. a prof. Ing. Miloslav Seidl, PhD. Predsedom vedeckého výboru konferencie bol prof. Ing. Ladislav Šimák, PhD. Spomedzi členov vedeckého výboru možno vyzdvihnúť dlhoročných zahraničných spolupracovníkov z akademického prostredia z Bulharska, Českej republiky, Holandska, Nemecka, Poľska, Portugalska, Ruska, Slovinska, Srbska, Turecka a Ukrajiny.

Garanti a organizačný tím konferencie by radi vyjadrili poďakovanie domácim zástupcom odbornej praxe, ktorí účastníkom konferencie poskytli pohľad na praktické problémy praxe z prvej

ruky. Ide najmä o zástupcov sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, odboru bezpečnosti a krízového riadenia Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, ale aj zástupcov zo súkromnej sféry, napr. ALFA Security Technologies, a. s. v Bratislave.

Organizačne konferenciu každoročne zabezpečuje Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. Každým novým ročníkom konferencie rastie počet účastníkov a tým aj príspevkov publikovaných v zborníku, ktorý je vydávaný v tlačenej podobe, ale aj elektronicky. Skúsený organizačný tím, na čele s hlavnou organizátorkou Ing. Katarínou Buganovou, PhD., každoročne tento nárast zvláda s prehľadom a účastníkom konferencie poskytuje plný organizačný servis počas celého priebehu.

Z hľadiska obsahovej náplne možno konferenciu tematicky rozdeliť do **piatich ucelených sekcií**:

Sekcia č. 1: Všeobecné zásady krízového riadenia
<ul style="list-style-type: none"> analýza bezpečnostného prostredia a aktuálnych rizík a hrozieb spoločnosti,
<ul style="list-style-type: none"> krízové riadenie v štátnej správe a samospráve a jeho význam pre spoločnosť,
<ul style="list-style-type: none"> špecifiká krízového plánovania v nadväznosti na zákon o hospodárskej mobilizácii,
<ul style="list-style-type: none"> aktuálne otázky budovania bezpečnostného systému SR a skúsenosti a závery z riešenia
<ul style="list-style-type: none"> riešenie konkrétnych krízových javov, posudzovanie a riadenie rizík v spoločenskej praxi,
<ul style="list-style-type: none"> posudzovanie a riadenie rizík v rámci prevencie priemyselných havárií a transpozícií smernice SEVESO III. do členských štátov EÚ.

Sekcia č. 2: Bezpečnostný manažment – ochrana osôb a majetku
<ul style="list-style-type: none"> princípy a zákonitosti bezpečnostného manažmentu,
<ul style="list-style-type: none"> vývojové trendy ochrany osôb a majetku,
<ul style="list-style-type: none"> hodnotenie a projektovanie systémov ochrany objektov,
<ul style="list-style-type: none"> prevencia kriminality a metódy jej riadenia,
<ul style="list-style-type: none"> perspektívy rozvoja sektoru súkromnej bezpečnosti,
<ul style="list-style-type: none"> stav a predikcia vývoja bezpečnostnej situácie v SR.

Sekcia č. 3: Ekonomické a sociálne súvislosti riešenia krízových situácií
<ul style="list-style-type: none"> globálne zmeny v prostredí a ekonomický vývoj v EÚ a SR,
<ul style="list-style-type: none"> aktuálne problémy slovenského podnikateľského prostredia,
<ul style="list-style-type: none"> bezpečnosť podniku ako predpoklad kontinuity podnikateľských činností,
<ul style="list-style-type: none"> sociálna bezpečnosť, sociálne riziká a sociálne krízy, možnosti ich predvídania, komplexného posudzovania a zmierňovania ich priebehu a dôsledkov,
<ul style="list-style-type: none"> interná komunikácia a komunikácia s externým prostredím v krízových situáciách,
<ul style="list-style-type: none"> kompetencie krízového manažéra, psychologické a etické problémy rozhodovania v krízových situáciách.

Sekcia č. 4:

Ochrana kritickéj infraštruktúry
v doprave a energetike

- modelovanie a simulácia ochrany kritickéj infraštruktúry,
- aktuálne úlohy verejnej správy v oblasti ochrany kritickéj infraštruktúry,
- manažment rizík v oblasti kritickéj infraštruktúry,
- špecifiká manažmentu rizík dopravy a energetiky,
- riadiace a informačné systémy kritickéj infraštruktúry,
- objektová ochrana prvkov kritickéj infraštruktúry v sektore doprava a sektore energetika,
- závislosť ostatných sektorov kritickéj infraštruktúry na doprave a energetike,
- výskum a vzdelávanie v oblasti ochrany kritickéj infraštruktúry.

Už tradične sa konferencia konala v priebehu dvoch pracovných dní. V prvý deň konferencie, po zaregistrovaní účastníkov, predstavitelia fakulty otvorili program konferencie úvodným príhovorom. Nasledovalo plenárne rokovanie, kde so svojimi príspevkami vystúpili domáci a zahraniční zástupcovia partnerských inštitúcií ako Centrum vedecko-technických informácií SR, Tilburg University v Holandsku, Zeegers Security Consultancy v Belgicku, German Red Cross Headquarters a CESys – Center for Energy Systems, s. r.

Sekcia č. 5:

Ochrana pred požiarmi
a záchranné služby

- protipožiarna bezpečnosť stavieb a požiarno-technické zariadenia,
- chémia horenia a hasenia,
- protivýbuchová prevencia,
- taktika pri požiariach a záchranných prácach a hasičská technika,
- integrovaný záchranný systém,
- priemyselné havárie a ich následky,
- zisťovanie príčin požiarov a havárií.

o. Plenárne rokovanie konferencie bolo v roku 2015 venované problematike **Vplyvu bezpečnostného prostredia na kritickú infraštruktúru a súčasným trendom v prevencii závažných priemyselných havárií.** V poobedňajších hodinách sa začalo rokovanie v sekciách, ktoré pokračovalo aj na druhý deň.

Na záver mi dovoľte krátku autor-skú úvahu. V posledných rokoch sa často stretávame s neosobnými, ale o to častejšie používanými a obľúbenými slovnými spojeniami, ako napr. vedomostná spoločnosť. Málokto však presne vie, čo to znamená. V podstate ide o modernú spoločnosť, v ktorej základom spoločenského a hospodárskeho spolužitia sú vo zvýšenej miere individuálne alebo kolektívne vedomosti, poznatky, ich využívanie a organizácia. Spomínaná medzinárodná vedecká konferencia, ale aj iné, ktoré sa konajú pod záštitou vyso-

kých škôl a štátnych inštitúcií na Slovensku, nie sú samoúčelné. Okrem publikačného a vedeckého, majú totiž aj ľudský rozmer. Je to skvelá príležitosť na zoznámenie sa členov akademickej obce s odborníkmi z praxe, predovšetkým zamestnancami rôznych štátnych úradov a inštitúcií, ale aj súkromných organizácií, ktoré pôsobia v oblasti krízového manažmentu, záchranných služieb, ochrany osôb a majetku a civilnej ochrany.

Často sa dnes hovorí aj o prepojení teórie s praxou, no reálne tento proces zatiaľ veľmi nefunguje. Práve domáce, ako aj medzinárodné konferencie sú nástrojom na odstránenie bariér medzi týmito dvoma pólmi profesijného života. Akademická obec sa v tomto prípade nestavia do role poučujúceho pedagóga, ale pozorného poslucháča. Vedecko-pedagogickí zamestnanci na vysokých školách musia vedieť, čo trápi odborníkov v praxi a mali by hľadať riešenia týchto problémov v spolupráci s dotknutými inštitúciami. Transfer poznatkov totiž nikdy nemôže fungovať dlhodobo efektívne, ak je jednostranný. Ak sa nám spoločne podarí vyriešiť čo i len jeden problém, bude to malé víťazstvo a dôkaz, že spolupráca akademikov s odborníkmi z praxe môže fungovať. Preto dovoľte, aby som Vás už teraz čo najsrdečnejšie pozval na 21. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí, ktorá sa uskutoční koncom mája 2016.

Ing. Alexander Kelíšek, PhD.
FBI ŽU, KKM

Poznatky zo štátnych záverečných skúšok v študijnom odbore občianska bezpečnosť

Prezentácia vedomostí absolventov druhého stupňa vysokoškolského štúdia študijného odboru občianska bezpečnosť, študijný program krízový manažment na Žilinskej univerzite v Žiline potvrdila, že prevažná väčšina študentov dokáže odhaľovať riziká a ohrozenia, analyzovať ich a navrhovať postupy ich eliminovania v oblastiach krízové plánovanie, teória rizík a manažérske teórie, teda v povinných predmetoch.

Majú základné vedomosti z teórie krízového riadenia s dôrazom na navrhovanie a uskutočňovanie preventívnych opatrení, prípravu adekvátnej reakcie na vznikajúce mimoriadne udalosti a počas krízy ekonomického charakteru. V podstate aj pri uskutočňovaní obnovy systémov, po eliminovaní krízových činiteľov. Študenti v dvoch skupinách to potvrdili i na seminároch a praxi v školiacom stredis-

ku v Spišskej Novej Vsi, kde navštívili a prakticky uvideli zabezpečovací systém ochrany tunela Branisko, ochranu predmetov kultúrnej hodnoty po vzniku mimoriadnej udalosti Galérie umelcov Spiša a Spišského múzea, systém ochrany obyvateľstva mesta Spišská Nová Ves, systém ochrany zamestnancov US Steel Košice.

Absolventi, ako potvrdili výsledky štátnych skúšok a spracovanie diplomov-

vých prác, sú schopní prognózovať vývoj na konkrétnom úseku spoločenských, hospodárskych, prírodných alebo technických procesov, využívať optimalizačné metódy operačnej analýzy a ďalšie nástroje vedeckého riadenia. Sú pripravení pôsobiť v riadiacich funkciách vo verejnej správe, ale aj v podnikateľských subjektoch.

Absolventi ukončili 1. stupeň vysokoškolského štúdia v študijnom odbore

Občianska bezpečnosť alebo v niektorom z príbuzných študijných odborov. Pre uchádzačov, ktorí ukončili prvý stupeň vysokoškolského štúdia v niektorom zo vzdialenejších študijných odborov, je možné navrhnuť na Žilinskej univerzite študijný program so štandardnou dĺžkou štúdia 3 roky. Počas konzultácií o ďalšej spolupráci so sekciou KR MV SR sme pripravili a doplnili existujúcu dohodu spolupráce o spôsobe vykonávania praktických modelových situácií na školiacom stredisku v Spišskej Novej Vsi, v Žiline a v Bratislave. Pre nás bolo prínosom pochopenie súvislostí pri posudzovaní kritérií bezpečnosti obyvateľstva a subjektov priemyselného a poľnohospodárskeho charakteru.

Kritériá posudzovania bezpečnosti:

- Bezpečnosť ako stav
- Bezpečnosť ako výsledok a proces
- Bezpečnosť ako pocit
- Bezpečnosť ako potreba
- Bezpečnosť ako hodnota
- Bezpečnosť ako sociálna funkcia
- Bezpečnosť ako sociálny vzťah

Spresnený terminologický pojem by potom mal obsahovať:

Terminologický pojem **BEZPEČNOSŤ** – skutočný, reálny stav, ktorého hodnota je vždy determinovaná charakterom nebezpečenstva na strane jednej a prostriedkami na jeho zadržiavanie, či odstránenie a na strane druhej zákonne definovaná ako **STAV**, v ktorom je zachovaný mier a bezpečnosť štátu, jeho demokratický poriadok a zvrchovanosť, územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc štátu, základné práva a slobody a v ktorom sú chránené život a zdravie osôb, majetok a životné prostredie.

V súvislosti s úpravou obsahu vykonávania praxe je pre systém civilnej ochrany v oblasti odbornej prípravy dôležité, aby sme aj do obsahu odbornej spôsobilosti využili poznatky v nasledujúcich oblastiach.

Oblasť teoretické vedomosti pre systém odbornej prípravy civilnej ochrany a krízového riadenia

odbor Občianska bezpečnosť – poslucháč:

- tvorivo aplikuje získané vedomosti v špecifickom prostredí krízového riadenia,

- uplatňuje vlastné postupy o tvorivú invenciu pri odhaľovaní rizík a ohrození v danom prostredí,
- uplatňuje osobitné nástroje, sily a prostriedky na riešenie vzniknutých krízových javov,
- hľadá nové riešenia a tvorivo ich uplatňuje v praxi, účelne prispôbuje zahraničné skúsenosti na vlastné podmienky.

Oblasť praktické schopnosti a zručnosti pre systém odbornej prípravy civilnej ochrany a krízového riadenia

odbor Občianska bezpečnosť – poslucháč získa schopnosť:

- uplatňovať vedecké metódy riadenia v podmienkach krízového riadenia,
- využívať techniky a zaužívané postupy na získavanie zodpovedajúcich informácií o vývoji krízových javov v jednotlivých oblastiach,

„Väčšina študentov dokáže odhaľovať riziká a ohrozenia, analyzovať ich a navrhovať postupy ich eliminovania.“

- riadiť podriadených s dôrazom na zložité podmienky riešenia krízových javov,
- pochopiť vývoj ním kontrolovaných dejov, procesov a činností a vyvodzovať z neho adekvátne závery,
- koncepcne riadiť preventívne opatrenia a minimalizovať predpoklady vzniku možných kríz.

Oblasť doplnujúce vedomosti, schopnosti a zručnosti pre systém odbornej prípravy civilnej ochrany a krízového riadenia

odbor Občianska bezpečnosť – poslucháč dosiahne zručnosti:

- pracovať efektívne ako jednotlivec, ako člen a ako vedúci tímu,
- účinne prenášať do vlastnej práce závery a koncepcie vyšších správnych orgánov,
- udržiavať kontakt s vývojom problematiky krízového riadenia a zmeny presadzovať do praxe.

Diskusia počas štátnych skúšok a

konzultácií s členmi katedry krízového manažmentu sa obsahovo zaoberala otázkami a problémami:

1. Doposiaľ čiastočne funkčného modelu komplexnej (Európskej) bezpečnostnej architektúry.
2. Existujúcich bezpečnostných rizík, ako sú globálny terorizmus, či hrozba prenikania medzinárodných zločiek teroristických skupín.
3. Oblasťou prudkého a sústavného nárastu kriminality.
4. Problémami migrácie a azylu.
5. Environmentálnej krízy.
6. Demografického vývoja.

Z hľadiska využitia získaných poznatkov je zrejmé, že povinnosťou verejnej správy, kde pôsobia špecialisti s odbornou spôsobilosťou civilnej ochrany je zabezpečovanie ochrany obyvateľstva pred mimoriadnymi udalosťami, prírodnými a hospodárskymi katastrofami a ochranu verejného poriadku.

Význam ochrany obyvateľstva, čo dokazuje aj súčasná migrácia obyvateľstva, rastie s priestupnosťou hraníc krajín Európskej únie, ktorej je Slovenská republika integrálnou súčasťou. Vzrastajúca kriminalita obyvateľstva, rozširujúci sa terorizmus a voľný pohyb občanov v rámci Európskej únie

sú podľa Prof. Vladimíra Gozoru prvotnými determinantami vzniku spoločenských kríz v regióne. Vnútro kontinentálne podmienky sa podpisujú pod početné pôdno-klimatické, produkčné a ekologické nerovnováhy.

Pod časté geofyzikálne, tektonické a bioklimatické zmeny sa podpisujú rozsiahle straty na životoch a škody na majetkoch. Preto je ochrana obyvateľstva a súčasného trvalo udržateľného rozvoja regiónov veľmi dôležitou oblasťou z hľadiska teórie a praxe krízového riadenia. Podľa odborníkov zvláštnu pozornosť treba venovať rozvoju bezpečnostnej spolupráce v prihraničných regiónoch. Postupným obmedzovaním funkcie štátnych hraníc v EÚ sa utvárajú možnosti pre využitie spolupráce verejnej správy pri likvidácii požiarov, škodlivých chemických látok, prírodných katastrof a sekundárne vzniknutých krízových situácií.

Väčšie možnosti sa ukazujú pri evakuácii obyvateľstva a hospodárskych zvierat, cenných zariadení, predmetov kultúrnej hodnoty, pri eliminovaní zdrojov výrobných, technologických a sociálnych

kríz. Cezhraničná spolupráca dáva dobrý základ pre zvládnutie živelných pohrôm, ekologických havárií a dopravných problémov. Perspektívu máme aj z hľadiska nového chápania havarijných plánov objektov a plánov ochrany obyvateľstva územia. Prostredníctvom spolupráce sa odbúravaju bariéry pri procese know-how, vznikajú spoločné riešiteľské tímy a hľadajú sa cesty rastu ekonomickej výkonnosti a sociálneho rozvoja regiónov.

Poznanie funkcií verejnej správy pri spravovaní územných celkov je veľmi dôležitým spektrom pre pochopenie plnenia úloh a opatrení ochrany obyvateľstva, čo sa v obsahu diplomových prác objavilo ako pozitívny a nový jav.

Funkcie verejnej správy

Výkon samosprávy – predstavuje širokú škálu aktivít a činností, realizovaných samosprávou prioritne a zo zákona a právnych noriem ochrany obyvateľstva pred účinkami mimoriadnych udalostí. Sú to predovšetkým zasadnutia obecného zastupiteľstva, činnosť obecného úradu, činnosti prednostu úradu, hlavného kontrolóra a činnosti pracovných skupín a komisií, ako aj všetky aktivity, ktoré verejná správa realizuje ako právnická osoba.

Na nich sú riešené úlohy a opatrenia ochrany obyvateľstva a krízového riadenia:

- pri organizovaní, riadení a vykonávaní záchranných prác, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune ranených,
- organizovaní a zabezpečovaní hlásnej a informačnej služby,
- poskytovaní núdzového zásobovania a núdzového ubytovania,
- zabezpečovaní ukrytia a evakuácie,
- vykonávaní protiradiačných, protichemických a proti biologických opatrení,
- organizovaní, riadení a vykonávaní prípravy obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc na civilnú ochranu,
- posudzovaní umiestňovania stavieb, využívania územia a dodržiavania záujmov civilnej ochrany na teritóriu pri územnom a stavebnom konaní a technických parametrov zariadení civilnej ochrany.

Činnosť verejnej správy a najmä sa-

mosprávy potrebná na splnenie úloh vrátane plánovania, organizovania, materiálneho zabezpečenia ochrany obyvateľstva a kontroly v obciach a mestách.

Zabezpečovanie miestnych verejných služieb je založené na poskytovaní verejno-prospešných služieb občanom, turistom a návštevníkom.

Podnikateľská činnosť samospráv – má nezastupiteľné miesto pri dopĺňaní a prípravnej časti rozpočtu a dotváraní zdravého podnikateľského prostredia vo vzťahu k podnikateľským subjektom lokalizovaným na území obce alebo územno-správneho celku. Vedú k tomu aj dôvody, úlohy a opatrenia v oblasti síl a prostriedkov pri ohrození obyvateľstva mimoriadnymi udalosťami.

Podľa Prof. Vladimíra Gozoru a Prof. Ladislava Šimáka, ktorí sa k nasledujúcej zásade prikláňajú platí, že:

- V dobe mieru, v blahobyte, počas pokoja a dostatku hodnota bezpečnosti klesá.
- Keď sa objavia sociálne nepokoje, bieda, vojny, teroristické útoky, narastá kriminalita, hodnota a potreba bezpečnosti prudko narastá (ochota vynaložiť väčšie náklady na bezpečnosť, dokonca pristúpiť k obmedzeniu niektorých ľudských práv).

Využitie skúseností a poznatkov Fakulty bezpečnostného inžinierstva v oblasti Občianska bezpečnosť musí najširšie uplatnenie vo verejnej správe a podnikovo hospodárskej praxi. Musí sa stať každodennou potrebou občana i v špecifickom prostredí, hlavnou úlohou manažmentu verejnej správy a podnikateľských subjektov. Väčšiu pozornosť však treba venovať preventívnej stránke občianskej bezpeč-

nosti a likvidácii krízových udalostí, javov. Taktiež prevencii pred vznikom mimoriadnych udalostí typu živelných pohrôm, havárií, katastrof, teroristickým útokom a ohrozeniu verejného zdravia.

PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc.

Foto: archív autora

Literatúra:

- BELAJOVÁ, A. – GABAŠOVÁ, R.: Faktory ovplyvňujúce rozvojovú úroveň vidieckych regiónov. In: Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou: Vidiek – šanca pre rozvoj IV. Téma: Jasný problémy rozvoja vidieckeho priestoru. Nitra, 24. 9. 2003, s. 67-73, ISBN 80- 8069-269-6.
- GOZORA, V. 2000 a 2010, Krízové stavy v špecifickom prostredí poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Krízové situácie v špecifickom prostredí poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu. Račkova dolina 2000, s. 11 – 19. ISBN 80-7137-773-2.
- STOROŠKA, M. 2002. Možnosti eliminácie rizík vo financovaní regiónu cez produkciu mlieka. In: Zborník z 3. Medzinárodnej vedeckej konferencie Teoretické a praktické prístupy k riešeniu podnikových kríz a k dosahovaniu podnikateľskej úspešnosti hospodárskych subjektov. Račková dolina 2002, s. 128 – 132. ISBN 80- 88943-18-3.
- ŠIMÁK, L. 1998 a 20125: Krízový manažment vo verejnej správe. Žilinská univerzita v Žiline, 1998, 152 s, ISBN 80-88829-30-5.
- ŠIMÁK Ladislav: Krízový manažment vo verejnej správe. Žilinská univerzita v Žiline, 2012.
- MIKA T. V. 2013, Manažment – úvod do riadenia organizácie v podmienkach rizika v krízových situáciách, 2013, ISBN 978-80-554-0760-9
- KLUČKA Jozef: 2011 Podnik, podnikateľské riziká a krízový manažment, 978-80-554-0352-6.

Poznatky z porady riaditeľov škôl,
východiskový stav problémov, nové riešenia

Kľúč k výučbe ochrany života a zdravia na školách

Časť 2.

Príprava detí a mládeže na ochranu pred účinkami mimoriadnych udalostí si vyžaduje zásadné zmeny, konštatovali riaditelia škôl na nedávnom odbornom zamestnaní, kde sa posudzovali aj otázky metodiky a obsahovej stránky učiva Ochrana života a zdravia, účelových cvičení a kurzov na základných školách a stredných školách.

Výskumy ukázali, že človek je schopný zapamätať si:

- 10 % z toho, čo počuje,
- 15 % z toho čo vidí,
- 20 % z videného a zároveň počutého,
- 40 % z diskusie,
- 80 % z toho čo priamo zažije alebo vykonáva,
- 90 % z toho, čo sa pokúša naučiť iných. Pokiaľ teda vysvetľujeme iným, učíme sa a upevňujeme si vlastné vedomosti.

Vyučovacia metóda býva spravidla charakterizovaná ako postup, cesta, alebo spôsob vyučovania. Charakterizuje ju koordinovaný systém vyučovacích činností učiteľa a učebných aktivít žiakov, ktoré sú zamerané na dosiahnutie cieľa vyučovacej teoretickej a praktickej činnosti.

Navrhované metódy:

- **Metóda brainstormingu.** Prispieva k tvorivosti, preto je potrebné prekonať vekové a psychické bariéry, ktoré blokujú vznik nových, netradičných, originálnych nápadov medzi žiakmi.
- **Problémové vyučovanie.** Na rozdiel od tradičného vyučovania, kde učiteľ odovzdáva žiakom hotové vedo-

mosti, pri problémovom vyučovaní učiteľ stavia žiaka pred úlohy. Tieto predstavujú neznáme vedomosti a spôsoby činnosti. Učiteľ ho motivuje, usmerňuje na hľadanie nových spôsobov a prostriedkov riešenia úlohy, pri ktorom si žiaci osvojujú nové vedomosti a nové spôsoby činnosti. Pri problémovom vyučovaní žiak akoby sám objavoval poznatky (prvky systému a vzťahy medzi nimi) pri riešení problémových úloh, ktoré mu vytýči učiteľ, alebo na ktoré prichádza sám. Tým je podmienené tvorivé myslenie a schopnosti žiaka aplikovať teoretické poznatky do praktickej roviny z hľadiska cieľov učiva Ochrana života a zdravia.

- **Kooperatívne učenie.** Cieľom kooperatívnych aktivít v oblasti učiva Ochrana života a zdravia v školách je pomôcť žiakom rozvíjať schopnosť, pozeráť sa na problém očami druhých, brať do úvahy iné názory, rozlišovať problémy, ktoré môžeme vyriešiť samostatne a ktoré vyžadujú spoluprácu, schopnosť modifikovať stanovené pravidlá formou diskusie a dosiahnutím konsenzu a tiež konať tak, aby bol dosiahnutý spoločný cieľ. Prostredníctvom kooperatívne-

ho vyučovania sa učia žiaci spolupracovať, komunikovať a vzájomne sa hodnotiť.

- **Snowballing (lepenie snehovej gule).** Táto metóda pripomína nabaľovaním nových poznatkov vytváranie snehovej gule. Umožňuje precvičovanie už osvojeného učiva. Žiaci dostanú individuálny čas na premyslenie danej témy, a potom o nej diskutujú. Najskôr v dvojiciach, vo štvoriciach, ďalej ôsmi atď. Skupiny sa spájajú tak dlho, až sa na diskusii spolupodieľa celá skupina žiakov. Snowballing umožňuje každému žiakovi prispieť svojim názorom a naopak, získa nové znalosti od ostatných.
- **Pojmové mapovanie.** Je vhodnou metódou pri sumarizovaní pojmov, či už po prebraní celku alebo v jeho priebehu, na zopakovanie a oživenie si pojmov potrebných na hodine. Je metódou, ktorej základným cieľom je naučiť žiakov neučiť sa pojmy iba mechanicky, ale aby si predovšetkým osvojili vzájomné vzťahy medzi pojmi. Tento proces sa nazýva aj mind mapping t. j. mapa mysle.
- **Metóda aktívneho hodnotenia textu.** Pri nej sa žiak môže naučiť pracovať

vať s textom, čo je zručnosť, ktorú by mal v škole nadobudnúť – vyhľadávať potrebné poznatky aj v zdanlivo nezáujímavom texte. Napríklad, plán evakuácie sa na prvý pohľad zdá jasný a pochopiteľný. Učí sa v jeho analýze porovnávať myšlienky a fakty s tým, čo už vie vyberať z textu, čo je podstatné a čo je nové.

- **Intelektové hry i prostredníctvom PC.** Ide o metódu, do ktorej sú zaradené tie druhy hier, pri ktorých je zámerom dôjsť do cieľa, ale dodržiavať pritom určité pravidlá. Patria sem napríklad rôzne druhy riešenia mimoriadnych udalostí, ohrozenia života a zdravia, či východísk zo situácie. Pri nich je zväčša potrebné, aby žiaci využívali už nadobudnuté vedomosti, logické myslenie a aj tvorivosť.
- **Didaktické hry a účelové cvičenia, súťaže.** V týchto uplatňovaných formách a metódach ide o riadnú prirodzenú činnosť jednotlivých vekových kategórií detí a mládeže, ktoré sú zaradené do vyučovacieho procesu s určitým, vopred určeným didaktickým, výchovným a praktickým zámerom. Tento zámer slúži väčšinou na upevnenie učiva Ochrana života a zdravia a na opakovanie, zdokonaľovanie známych už osvojených vedomostí.

Z ďalších inovatívnych vyučovacích metód ide napríklad o:

- kritické myslenie,
- načúvacie tímy a hlasovanie,
- poradie na nástenke,
- pravda alebo klamstvo,
- reťazová reakcia.

Rozvoj znalostí, schopností, záujmu a zručností žiakov s dôrazom na jednotlivé obsahové celky učiva

Projektové vyučovanie s využitím interaktívnych prostriedkov

Cieľom projektového vyučovania je aktívne zapojiť žiakov do poznávacieho procesu obsahu učiva Ochrana života a zdravia a poznatkov z plnenia úloh a opatrení civilnej ochrany počas mimoriadnych udalostí. Proces poznávania je charakteristický svojou otvorenosťou. Učiteľ vytvára problémové scenáre a otázky, ktoré vedú k tomu, aby žiaci rozmyšľali o tom, čo sa učia. Je to efektívny spôsob výučby, pri ktorom sa využívajú nové progresívne

metódy práce. Zdrojom nadobúdania poznatkov, vedomostí a zručností žiakov pri projektovej metóde je riešenie praktických pracovných úloh.

Organizácia vyučovania

Projektové vyučovanie s využitím interaktívnych učební, tabúl a prostriedkov umožňuje učiteľovi široký výber rôznych metód a organizačných foriem práce. Vyučovanie by malo prebiehať programovo v špecializovanej triede projektového vyučovania, v počítačovej učebni, vo výtvarnej učebni, v knižnici, na dopravnom ihrisku, v areáli školy (zelenej triede), ale aj mimo objektu školy. Počas realizácie jednotlivých aktivít učiteľ získava dostatok podnetov a podkladov na hodnotenie žiakov a ich vedomostí – výkonov. Následná analýza má možnosť odhaliť nedostatky a naprojektovať postupy na ich odstránenie.

Vyučovacie programy – sú učebné pomôcky, v ktorých je učivo spracované

” Vyučovacia metóda býva spravidla charakterizovaná ako postup, cesta, alebo spôsob vyučovania.

podľa všeobecných zásad programovanej výučby. Naša didaktická pomôcka z oblasti civilnej ochrany a integrovaného záchranného systému, vypracovaná sekciou KR MV SR, je pomôckou programovanej výučby. Spracováva sa knižnou formou, s vhodnými ilustráciami pre deti ZŠ ročníkov 1 až 4. Pre vyššie ročníky, napríklad 5 až 9, to budú programované učebnice s prílohami a DVD. Pre stredné školy pripravíme a navrhujeme, v súčinnosti s metodikmi SŠ, vyučovacie programy CO audiovizuálnou formou, ktoré sa budú reprodukovat špeciálnymi vyučovaciami interaktívnymi prostriedkami. Po konzultáciách s odborníkmi, vyučovacie programy zo skúseností niektorých škôl v SR, pripravíme v digitálnej forme.

Pre kurzy učiteľov na zabezpečovanie obsahu učiva Ochrana života a zdravia pripravujeme postupne prezentovateľnú oblasť odborných pojmov:

- Pojem nebezpečné látky a spôsob ochrany pred ich chemickými, fyzikálnymi, toxikologickými alebo biologickými vlastnosťami je dôležitý, lebo

môžu samostatne alebo v kombinácii spôsobiť ohrozenie života, zdravia alebo majetku.

- Analýza územia je z hľadiska posúdenia nebezpečenstva potrebná pre prípad vzniku mimoriadnej udalosti s ohľadom na zdroje ohrozenia.
- Podstatu riadenia záchranných prác je dôležité vysvetliť na príkladoch tak, aby žiaci po vhodnom výklade pochopili a zvládli obsah činnosti zameraných na záchranu života, zdravia osôb a záchranu majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo z postihnutých priestorov. Záchranné práce sú aj činnosti na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.
- Núdzové ubytovanie je zabezpečenie dočasného bývania osôb ohrozených, alebo osôb postihnutých následkami mimoriadnej udalosti.
 - Núdzové zásobovanie vysvetliť aj na príkladoch z konkrétneho života, že je to zabezpečenie dočasného minimálneho stravovania, minimálnych dávok pitnej vody a poskytovanie ďalších základných potrieb osobám postihnutým mimoriadnou udalosťou v medziach existujúcich podmienok na prežitie. Najmä dodávok elektrickej energie, zabezpečenie tepla a základné zdravotnícke zabezpečenie.
- Ukrytie – pod týmto pojmom sa rozumie ochrana osôb v ochranných stavbách pred možnými následkami mimoriadnych udalostí. Tak isto je potrebný praktický príklad a ukážka.
- Evakuáciou sa rozumie odsun ohrozených osôb, zvierat, prípadne vecí z určitého územia. Ukážkou a praktickou činnosťou znásobí pochopenie podstaty tejto formy kolektívnej ochrany obyvateľstva.
- Zložité pre učiteľov sú oblasti a praktické ukážky protiradiačných, protichemických a protibiologických opatrení – sú to opatrenia určené na zníženie alebo na vylúčenie následkov pôsobenia nebezpečných látok. Táto oblasť si vyžaduje buď učebný videofilm, alebo výklad s účasťou odborníkov.
- Oblasť informačného systému civilnej ochrany s jej hlásnou službou a informačnou službou civilnej ochrany vysvetľovať tak, aby žiaci pochopili,

že hlásna služba zabezpečuje včasné varovanie obyvateľov a vyrozumenie osôb činných pri riešení následkov mimoriadnej udalosti a obcí o ohrození alebo o vzniku mimoriadnej udalosti, informačná služba zabezpečuje zber, spracovanie, vyhodnocovanie a poskytovanie informácií.

- Sebaochranou sa rozumie pomoc vlastnými silami a prostriedkami. Zameriava sa na ochranu vlastnej osoby a jej najbližšieho okolia a smeruje k zmierneniu alebo k zamedzeniu pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti. Pokiaľ nepraktizujeme inštruktaž či ukážku s výkladom, je pochopenie tohto pojmu žiakmi zložitá.

Materiálno-technické zabezpečenie interaktívnych prostriedkov na výklad a prezentácie obsahu učiva a učebné materiály pre žiakov

Poskytnutie študijného materiálu, programu interaktívneho praktizovania pomocou Metodických listov, zoznam odporúčanej literatúry, právne normy civilnej ochrany vzťahujúce sa k obsahu učiva Ochrana života zdravia v oblasti civilnej ochrany a činností zložiek IZS. Odborné učebné texty, revue Civilná ochrana ročník 2012, 2013, 2014, 2015, kde sú články zamerané na pomoc základným školám, učiteľom ZŠ a SŠ, mimoriadne vydanie revue CO pre školy a DVD s prezentáciami CO. Pri vzdelávaní audiovizuálna technika a MTZ pre vykonávanie účelových cvičení a didaktických hier. Pri vzdelávaní bude aktívne využívaná audiovizuálna technika, video, CD prehrávač, notebook, DVD, USB kľúč, turistické a športové vybavenie jednotlivca, topografická mapa, buzoly, GIS mapa, pomôcky na meranie výšky odhadu vzdialenosti, meteostanica na smer a rýchlosť vetra, ďalekohľad, lopatky, stan, kariematka, spací vak, laná, nosidlá, obväzový a zdravotnícky materiál.

Vybavenie učebni učebným materiálom a programom obsahuje vybavenie didaktickou technikou, ktoré zabezpečuje škola, zahŕňa nasledovné komponenty – interaktívna tabuľa, projektor, vizualizér, notebook pre učiteľa s operačným systémom MS Vista a balíkom MS Office pre školy, tablet pre učiteľa a multifunkčné laserové zariadenie a iné podľa možností a podmienok školy.

Digitálna forma aplikácie programu obsahu prierezového učiva môže ďalej obsahovať:

- výukový softvér pre potreby vzdelávacieho procesu,
- vybavenie terminologickým slovníkom civilnej ochrany, krízového riadenia a integrovaného záchranného systému, zdravotníckej pomoci a termíny z pobytu a praktických činností v prírode,
- meracie zariadenia na prírodovedné predmety, chémiu i bez použitia PC,
- hlasovacie zariadenia – interaktívny hlasovací systém,
- TAP informačný systém na skúšanie vedomostí žiakov,
- vzdelávanie učiteľov – kancelárske balíky MS Office a získanie ECDL certifikátov,
- počítačové hry s riešením modelovej situácie.

Didaktické prostriedky v oblasti interaktívneho vzdelávania patria medzi základné zložky didaktickej technológie, ktorá ovplyvňuje oblasť výučby a optimalizácie vyučovacieho procesu. Pomáha žiakom a študentom ľahšie pochopiť, osvojovať si a zapamätávať nové poznatky a motivovať ich k hlbšiemu záujmu o učenie sa.

Východiská z návrhu projektového zamerania a postup pri zverejnení. Predpokladaný prínos, dopad riešenia na kvalitu vzdelávacieho procesu učiva predpokladajú nasledovný výsledok:

Publikácie – programovej príručky s textom a prílohami s DVD, učebnými videofilmami na témy:

- * Informačný systém CO.
- * Ochrana obyvateľstva pred živelnými pohromami.
- * Ochrana obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok.

- * Základy a zásady prežitia a prvá pomoc.
- * Evakuácia a ukrytie.
- * Prostriedky individuálnej ochrany.
- * Keď zaznie siréna.
- * Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia s ilustrovaným plagátom a metodikou z úloh a opatrení systému civilnej ochrany obyvateľstva.

Cesta života – plagát pre vyššie ročníky ZŠ a SŠ na tému:

- Ochrana obyvateľstva počas mimoriadnych udalostí.
- Ako sa správať v prípade ohrozenia.
- Kľúč k ochrane.
- Poznaj nebezpečenstvo.
- Základy bezpečného správania sa počas ohrozenia.
- Prvá pomoc školáka.

Vydanie publikácie metodického charakteru pre učiteľov ZŠ, SŠ diferencovane podľa vekových kategórií. Ako úspešne organizovať didaktické hry pre deti 1 až 4. ročník ZŠ.

Distribúcia príručky a uvedených materiálov pre jednotlivé školy

Zverejnenie na webových stránkach sekcie krízového riadenia MV SR a okresných úradov v sídle kraja v časti Civilná ochrana informuje, Informácie pre učiteľov základných a stredných škôl.

Vydanie programových učebných textov s metodickými listami Ochrana života a zdravia pre cieľové skupiny učiteľov ZŠ a SŠ vo forme prílohy, vydania revue CO a prostredníctvom Sekcie MŠ VV a športu SR:

- Úvod do učebných textov, celko-

vý charakter a zmysel výučbového programu s prílohami.

- Ako s učebnými textami pracovať a čo ponúkajú.
- Rozdelenie jednotlivých tematických oblastí podľa vekových kategórií detí a mládeže a ich zamerania.
- Hlavný obsah učebných textov a digitálnych, príloh, metodika, prezentácie na DVD a učebné videofilmy, pracovné zošity a plagát s ilustráciami.
- Zoznam a kontakty na zdroje ďalších informácií, literatúra.
- Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia.

Ľudské zdroje – personálne otázky a odborná spôsobilosť, ktoré bude realizovať v rámci kontinuálneho vzdelávania pre učivo Ochrana života a zdravia

Modernizácia vyučovacieho procesu je v dnešnej meniacej sa spoločnosti, pri čoraz väčších nárokoch na technologické zručnosti na žiakov veľmi potrebná. Vzdelávanie je neustále inovované využívaním modernej didaktickej techniky a učebných pomôcok, ktoré sa pre dnešnú generáciu stali takmer nenahraditeľnými. Školstvo prechádza v súčasnosti mnohými zmenami, a to predovšetkým novými vzdelávacími programami a modernizáciou vyučovacieho procesu. S tým súvisí zavádzanie informačných a komunikačných technológií do vzdelávania. Implementácia informačných technológií sa momentálne javí neodmysliteľnou pri skvalitňovaní vyučovacieho procesu.

Interaktívne vyučovanie sa v predstavách mnohých spája s prácou s interaktívnou tabuľou a s počítačom pripojeným na internet. Tieto predstavy sú nesprávne. **Prvým predpokladom inte-**

raktívneho vyučovania je osobnosť učiteľa. Kým tradičný prístup zabezpečovania učiva Ochrana života a zdravia a jeho neoddeliteľnej súčasti pochopenie civilnej ochrany obyvateľstva škola preferuje/preferovala úlohu učiteľa, moderná škola dáva/dávala do centra **svojej pozornosti žiaka/študenta.** Tradičným prístupom k učivu sa škola sústreďuje väčšinou na teoretickú časť, bez praktickej aplikácie v učive, moderná na žiaka/študenta. V tradičnej škole prevládajú slová/vysvetľovanie učiteľa, v modernej **činnosť žiaka.** V tradičnej škole sa odovzdávajú informácie, v **modernej kompetencie.** Tradičný učiteľ si plní povinnosti, moderný učiteľ realizuje nové nápady. Žiaci a študenti môžu v tejto novej činnosti rozvíjať svoje kompetencie tým, že sú zapojení do rôznorodých aktivít, riešiteľských skupín, čím sa podporuje a rozvíja ich tvorivosť a fantázia.

V tejto súvislosti je nemysliteľné, aby sa problematika systému civilnej ochrany obyvateľstva v rámci učiva realizovala bez príkladov, bez ukážky, bez inštruktáže s vysvetlením, bez praktickej činnosti a riešenia modelových situácií. Je to ne-reálne a hlavne škodlivé. Znižuje sa záujem žiakov a vzdelávanie, odborná príprava sa stáva formálnou.

Spracoval: **PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc.**
SKR MV SR

Foto: **Internet a archív redakcie**

Literatúra:

- [1] Ženevské dohody a dodatkové protokoly.
- [2] Zákon č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- [3] Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších

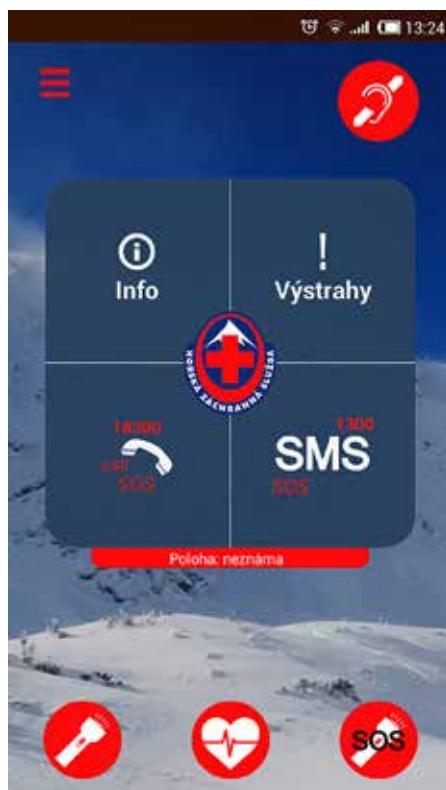
predpisov.

- [4] Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov.
- [5] Zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- [6] Školský zákon NR SR č. 245/2008 Z. z.
- [7] Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch.
- [8] Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- [9] Vyhláška MV SR č. 328/2012 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov.
- [10] Vyhláška MV SR č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany v znení neskorších predpisov.
- [11] Vyhláška MV SR č. 533/2006 Z. z. o podrobnostiach o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok v znení neskorších predpisov.
- [12] Vyhláška MV SR č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov.
- [13] Vyhláška MV SR č. 524/2006 Z. z. na zabezpečovanie prípravy na civilnú ochranu v znení neskorších predpisov.
- [14] Vyhláška MŠ SR č. 282/2009 Z. z. o stredných školách § 7, In www.minpedu.sk.
- [15] Vyhláška MŠ SR č. 320/2008, Z. z. z 23 júla 2008 o základnej škole.
- [16] Hauser J. 2008 Štátny vzdelávací program v Slovenskej republike ISCED 1,2,3. www.stadpedu.sk.
- [17] Melicher A. 2009 Ochrana života a zdravia v primárnom a sekundárnom vzdelávaní žiakov. Telesná výchova šport Časopis SVSTVŠ.
- [18] revue Civilná ochrana, časopis, sekcie krízového riadenia MV SR, č. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ročník 2013, číslo 1, 2, 3, 4, 5, 6 ročník 2014.
- [19] Modrák Michal, Betuš Ľubomír, 2007, 2010 Cvičenia CO Účelové cvičenia ochrana človeka prírody v ZŠ a SŠ 1. časť, MPC Prešov ISBN 978-80-8045-481-4.
- [20] Modrák Michal, Betuš Ľubomír, 2007, 2010, Cvičenia CO Účelové cvičenia ochrana človeka prírody v ZŠ a SŠ 2. časť, MPC Prešov ISBN 978-80-8045-482-1.
- [21] Slezák J. – Melicher A. 2008, učebné osnovy Ochrana života a zdravia Prierezo- vé učivo In. Štátny vzdelávací program v Slovenskej republike, ISCED 1, 2, 3, www.statpedu.sk.
- [22] Metodické listy: Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia.
- [23] RNDr. Eleonora Gullach: Zbierka metód, techník a aktivít na podporu aktívneho učenia sa.

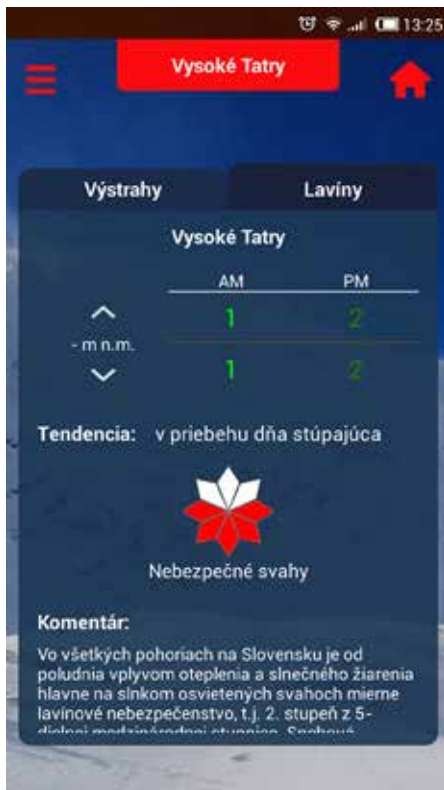
Aplikácia Horská záchranná služba

Horská záchranná služba predstavila pred letnou turistickou sezónou novinku – Aplikáciu Horskej záchrannej služby, ktorá umožňuje odosielanie tiesňových SMS správ a volania na tiesňovú linku Horskej záchrannej služby 18300 s odoslaním aktuálnej GPS pozície pre rýchlu a presnú lokalizáciu volajúceho v horskom prostredí. Táto aplikácia podporuje aj komunikáciu pre nepočujúcich pomocou piktogramov.

Pomocou aplikácie je možné kedykoľvek a kdekoľvek získať aktuálne informácie o výstrahách v jednotlivých horských oblastiach, v zimnom období informácie o lavínovej situácii, kontakty na dispečingy jednotlivých oblastných stredísk HZS s možnosťou zobrazenia ich polohy na mape a telefonického kontaktovania, pravidlá pohybu na horách, pravidlá správania sa na lyžiarskej trati ako aj krátky návod na poskytnutie prvej pomoci so zvukovou nápodvedou. Užívateľia si môžu v aplikácii vyplniť údaje ako meno, pohlavie, vek, váhu, krvnú skupinu, informácie o zdravotnom stave ako choroby ktorými trpia a alergie. Tieto informácie však nie sú povinné a nijako neovplyvňujú funkcionálnosť aplikácie, no môžu byť veľmi užitočné pri záchranných akciách. Súčasťou aplikácie sú aj nástroje ako svetlo a SOS svetlo. Aplikácia je dostupná v piatich jazykoch – slovenčine, angličtine, nemčine, poľštine

a maďarčine. Je podporovaná operačným systémom Android 2.3.3. a vyšším, čo predstavuje približne 99,5 % súčasných android zariadení ako aj tabletami a je nenáročná na systémové prostriedky. Jej veľkosť je len 3,9 MB. Všetky dáta sú z aplikácie posielané cez SMS.

Aplikácia je už túto letnú sezónu v testovacej prevádzke. Horská záchranná služba sa bude zaoberať všetkými pripomienkami a podnetmi

k nej. Po vychytení všetkých prípadných nedostatkov a doladení aplikácie plánujeme vytvorenie aplikácie pre všetky dostupné operačné systémy. Na zrode aplikácie a následnom testovaní sa podieľala Horská záchranná služba v spolupráci s dobrovoľným záchranárom Horskej záchrannej služby a jeho sestrou, pracovníkmi spoločnosti Slovak Telekom, príslušníkmi Operačného strediska tiesňového volania a oblastných stredísk Horskej záchrannej služby. Mapové podklady

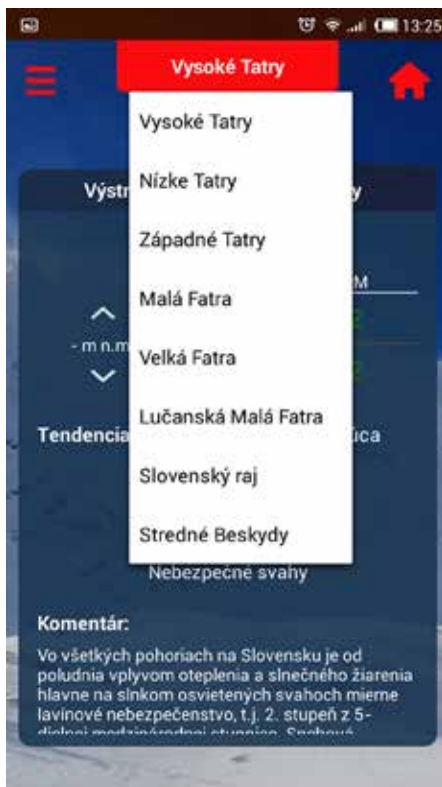
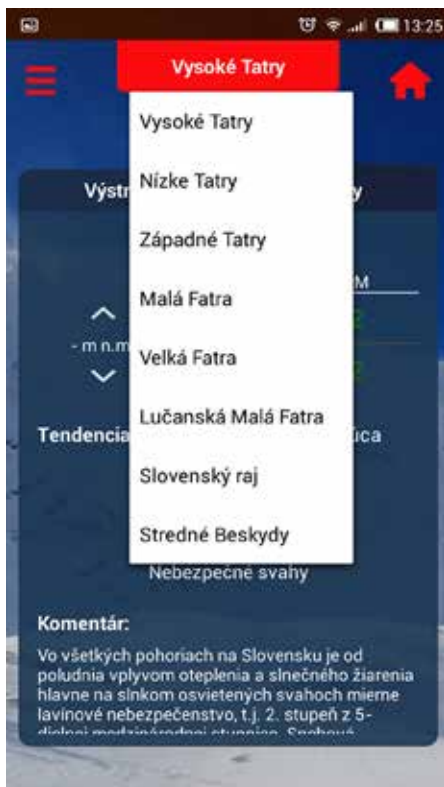
pre zobrazenie polohy poskytl prevádzkovateľ stránky Hiking.sk.

Horská záchranná služba žiada turistov, aby túto aplikáciu nezneužívali, nakoľko každá prijatá SMS z tejto aplikácie bude vyhodnocovaná ako tiesňové volanie.

mjr. Mgr. Jana Krajčírová

operačné stredisko tiesňového volania

Foto: archív HZS

Záchranári Horskej záchrannej služby a deti

Pri príležitosti Medzinárodného dňa detí záchranári Horskej záchrannej služby a dobrovoľní záchranári Horskej záchrannej služby uskutočnili pre deti niekoľko podujatí a prednášok, nielen o záchrane v horách. Zavítali do viacerých miest a obcí Slovenska – do Spišskej Novej Vsi, Dolného Kubína, Liptovského Hrádku, Krásnej Hôrky, Martina, Vysokých Tatier a Bratislavy.

Posledný májový víkend sa záchranári Horskej záchrannej služby z oblastného strediska Malá Fatra zúčastnili dvoch akcií, organizovaných pri príležitosti dňa detí Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom obrany Slovenskej republiky a taktiež akcie Na palube jednorozča v Sade Janka Kráľa. Podujatie pripravuje občianske združenie Moonlight camp, ktoré sa venuje inkluzívnemu vzdelávaniu a podpore nadaných detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Na podujatí, na ktorom sa mohli zúčastniť deti všetkých vekových kategórií, bolo vytvorených 20 stanovišť so súťažami, ukázkami techniky a práce záchranných zložiek. Príslušníci Horskej záchrannej služby vytvorili pre deti lanový park, o ktorý bol veľký záujem. Každoročne pred koncom školského roka pre žiakov 1. – 4. ročníka základných škôl organizujú príslušníci Mestskej polície Vysoké Tatry v spolupráci s horskými záchranármi akciu Dopravné mobilné ihrisko, ktorého cieľom je zníženie úrazov detí na cestách počas letného obdobia. Žiaci si teoreticky aj prakticky zopakova-

li nielen pravidlá cestnej premávky, ale aj poskytovanie prvej pomoci, o ktorom im porozprávali záchranári z Vysokých Tatier.

Dôležitých vecí v živote je veľa, jednou z nich je aj vedieť pomôcť pri záchrane ľudského života. Praktizovaním ukážok a samotného nácviku si nielen deti, ale aj dospelí najlepšie osvoja základné pravidlá a postupy. Mnohokrát by bez okamžitej pomoci svedkov bola odborná pomoc už zbytočná – o to viac v horskom prostredí.

V prvý júnový deň záchranári z Veľkej Fatry spestrili MDD deťom v Martine. Okrem predvedených ukážok z poskytovania prvej pomoci a záchranných techník, si deti mohli pozrieť aj transportné pomôcky a ukážky kynológie. Kynológovia úzko spolupracujú aj so Strediskom lavínovej prevencie. Horská záchranná služba disponuje psami, ktoré sú pripravované na vyhľadávanie ľudí zasypaných lavínou alebo stratených v horskom teréne. Každý z týchto psov dokáže plochu lavínového nánosu alebo plochu v teréne prehľadať omnoho rýchlejšie ako človek. Za iných okolnos-

tí by to bolo niekoľko hodín, možno aj dní poctivej roboty s kvapkami potu či zmrznutými rukami. Psíky deti nadchli a mnohé z nich počas priebehu akcie vykrikovali na štvornohých kamarátov povely, ktoré pochytali od záchranárov. Samozrejmosťou na podujatí bola pripravená lanovka pre deti, ktorá bola veľkou atrakciou.

V dňoch od 26. mája až 1. júna uskutočnili záchranári Horskej záchrannej služby z oblastného strediska Západné Tatry ukážky poslušnosti služobných psov, no najmä ukážky jaskynnej záchrany a lanovej techniky pre deti v Liptovskom Hrádku, Dolnom Kubíne a v Krásnej Hôrke. V rámci akcie Mesto plné detí v Spišskej Novej Vsi pripravili príslušníci zo Slovenského raja rôzne zábavné lezecké prekážky, kde si deti mohli vyskúšať svoje lezecké schopnosti a odvahu. Predviedli im aj záchranársky materiál, ktorý si taktiež mohli vyskúšať. Mnohých divákov prekvapila už len samotná váha niektorých záchranárskych pomôcok, čo ich ešte viac ubezpečilo v tom, aké ťažké je povolanie horského záchranára.

nrtm. Katarína Števciková
operačné stredisko tiesňového volania
Foto: archív HZS

Okresné kolá Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany

V druhej polovici mája sa vo viacerých okresoch uskutočnili okresné kolá Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Počas nich sa súťažiaci snažili o získanie čo najväčšieho počtu bodov v jednotlivých disciplínach, ktoré by ich posunuli na majstrovstvá Slovenskej republiky do Košíc.

O postup do celoslovenského kola súťažilo dvanásť družstiev

BRATISLAVA – Okresné kolo Súťaže mladých záchranárov CO Bratislavského územného obvodu sa uskutočnilo dňa 19. mája v krásnych priestoroch ZŠ Pavla Horova Devínska Nová Ves. Okresný úrad Bratislava začal s prípravou súťaže už v marci. Na prvej zvolanej porade na OÚ Bratislava dňa 9. marca bol predložený a schválený návrh zabezpečenia okresného kola súťaže mladých záchranárov. Po prerokovaní jednotlivých postupov prípravy boli rozdelené úlohy pre organizátorov súťaže. Riaditeľ súťaže Ing. Jozef Maťašovský, hlavný rozhodca súťaže Bc. Jozef Janáč a ekonómka súťaže Bc. Denisa Chalániová v období príprav pravidelne zabezpečovali kontakt s usporiadateľom a centrom podpory MV SR. Organizačný výbor priamo na mieste konania súťaže osobne prerokoval aj rozmiestnenie jednotlivých stanovišť.

Na nasledujúcich stretnutiach organizačného výboru súťaže bolo kontrolované plnenie úloh, ako aj dokladovanie plnenia a prípravy jednotlivých stanovišť súťaže. Boli vydané a prednostom okresného úradu JUDr. Marošom Karšňákom podpísané Propozície súťaže. Tie boli odoslané na 76 škôl na území Bratislavy. Uzávierka prihlášok bola 17. apríla. V termíne sa prihlásilo do súťaže 12 družstiev.

Priebehu súťaže sa zúčastnili starosta mestskej časti Devínska Nová Ves Milan Jambor, zástupca Bratislavského samosprávneho kraja Mgr. Jaroslav Jašík, ako aj zástupcovia OÚ Bratislava.

Na súťaži odborne spolupracovali Územný spolok SČK mesta Bratislava pod vedením Soni Kročilovej, Dobrovoľnej požiarnej ochrany (DPO) Slovenskej republiky za prítomnosti Antona Urdoviča viceprezidenta DPO SR a predsedu RKM DPO.

Moderovania a organizácie súťaže sa ujal riaditeľ preteku Ing. Jozef Maťašovský. Bodové výsledky súťažných družstiev na jednotlivých stanovištiach ukázali ich dobrú teoretickú pripravenosť ako aj praktické návyky a zručnosti. Celkovým víťazom sa nakoniec stalo družstvo zo ZŠ na uli-

ci Ivana Bukovčana Bratislava – Devínska Nová Ves v zložení Natália Sisíková, Nina Kochová, Peter Polák a Timon Németh pod vedením učiteľky Zuzany Ludhovej. Na druhom mieste skončilo družstvo zo ZŠ Kuliškova 8 a na treťom mieste družstvo A ZŠ a MŠ Česká. O veľmi dobrej práci s mládežou v tejto ZŠ svedčí i celkový počet získaných bodov.

Na záverečnom nástupe boli vyhlásení víťazi a udelené poháre, medaily, diplomy, pamätné listy a hodnotné vecné odmeny, za ktoré organizátor ďakuje sponzorom. Z okresného kola v Bratislave postúpilo na majstrovstvá SR víťazné družstvo s celkovým počtom bodov 573. Poďakovanie patrí aj riaditeľovi Základnej školy Pavla Horova Mgr. Milošovi Markovi, ktorý zabezpečil skvelé logistické prostredie a tým sa výrazne pričínal i o vydarený priebeh okresného kola SMZ.

Bc. Jozef Janáč
odbor KR OÚ
Foto: archív OÚ

Deti sú pripravené a dokážu pomôcť v núdzi nielen sebe ale aj druhým

BANSKÁ BYSTRICA – Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany patria medzi aktivity, ktoré preverujú žiakov základných škôl a osemročných gymnázií, s dôrazom na to, ako sú pripravení chrániť sa pred pôsobením a následkami živelných pohrôm, havárií, katastrof alebo teroristických útokov.

XIX. ročníka okresného kola sa zúčastnilo 16 družstiev. Okresné kolo sa konalo 21. mája v areáli VŠC DUKLA Banská Bystrica na Králikoch a jeho okolí. Vedomosti a pripravenosť súťažiacich na trati dlhej 1 km s časovým limitom 30 minút preverili disciplíny ako civilná ochrana, pohyb v prírode, zdravotnícka príprava, hasenie malých požiarov, strelba zo vzduchovky a odborné testy.

Výsledky súťažiacich z jednotlivých disciplín ukázali dobrú pripravenosť súťažiacich družstiev. Vďaka za to patrí aj skúseným pedagógom, ktorí sa už dlhodobo venujú príprave žiakov na okresné, krajské celoslovenské kolá súťaží, ale aj na súťaž mladých záchranárov, ktorá prebieha v prihraničných župách Maďarska, kde naše družstvá dosahujú dobré výsledky. Pravidelnou prípravou mladí záchranári, ako aj ich učitelia, získavajú nové informácie a spoločnými silami sa im darí zvyšovať úroveň súťažných disciplín, najmä zdravotníckej prípravy a prípravy na krízové situácie nielen na súťažiach, ale aj v bežnom živote.

Víťazom okresného kola súťaže mladých záchranárov sa stali žiaci Daniela Slašťanová, Lucia Trimayová, Michal Bošela a An-

drej Jasovský zo ZŠ Sitnianska 32 Banská Bystrica. Z možných 585 bodov získali 571 bodov. Na druhom mieste s rovnakým počtom bodov 571, ale horším výsledkom z testov sa umiestnili žiaci Miriam Ōsziová, Nikoleta Mesíková, Martin Bohúš a Bruno Hrablay zo ZŠ Selce. Na treťom mieste s počtom 557 bodov sa umiestnili žiaci Jana Kuchárová, Adriana Kuzmová, Dominik Vlach a Adam Šinglár zo ZŠ Sitnianska 32 Banská Bystrica. Všetci žiaci si odniesli, okrem dobrého pocitu z preukázaných vedomostí a zručností, aj hodnotné ceny, ktoré zabezpečila sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra SR, Okresný úrad Banská Bystrica a sponzori súťaže. Okresné kolo súťaže malo charakter postupovej súťaže pre účastníkov základných škôl. Podľa postupového kľúča víťazné družstvá, ktoré dosiahli 570 bodov a viac, postúpili na majstrovstvá SR do Košíc.

Ako rozhodcovia sa súťaže zúčastnili aj zástupcovia Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru Banská Bystrica a zástupcovia Krajského operačného strediska záchranej zdravotnej služby Banská Bystrica. Súťaž ukázala, že príprave na mimoriadne udalosti venujú učitelia a žiaci značnú pozornosť. Sú pripravení aj v nepriaznivých klimatických podmienkach na zvládnutie krízových situácií a dokážu pomôcť v núdzi nielen sebe ale aj druhým.

Ing. Ján Šebest

odbor KR OÚ Banská Bystrica

Foto: archív OÚ

V Kežmarku sa do súťaže zapojilo aj družstvo s rómskym obsadením

KEŽMAROK – Úsilie kolektívu z Okresného úradu Kežmarok, odboru krízového riadenia pre naplnenie spoločného cieľa na úseku práce s mládežou pri preventívno-výchovnej a propagačnej činnosti v civilnej ochrane, bolo zamerané na prípravu XXII. ročníka obľúbenej súťaže. Dejiskom výnimočného podujatia bola ZŠ Nižná brána v Kežmarku, kde 19. mája v priestoroch areálu, ale aj v okolitom prostredí prebehlo okresné kolo Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany, ktorého sa zúčastnili družstvá zo 17 základných škôl z okresu Kežmarok.

V príhovore MVDr. Mária Hužiková, riaditeľka súťaže poznamenala, že okres Kežmarok je v posledných rokoch skúšaný rôznymi mimoriadnymi udalosťami, pričom primeraná pomoc

dobrovoľníkov z radov hasičov, zdravotníkov a iných verejnoprávných inštitúcií s humanitárnym poslaním je vždy vítaná. Zvlášť vyzdvihla tú skutočnosť, že pri tejto súťaži so zameraním na praktický výcvik umožňuje žiakom získať nevyhnutne potrebné zručnosti a návyky na sebaobranu, poskytovanie prvej predlekárskej pomoci a pomoci iným v núdzi.

Hlavným ťahúňom súťaže boli disciplíny z prostredia civilnej ochrany – nasadzovanie ochranných masiek, poznanie odporúčaného obsahu evakuačnej batožiny, rozoznávanie a činnosť pri vyhlásení varovných signálov, ale aj použitie improvizovaných prostriedkov pri situáciách spojených s mimoriadnou udalosťou v okolí bydliska a na pracovisku. Všetci mladí

záchránári spoločným úsilím prekonávali svoje možnosti aj pri plnení úloh s praktickým ošetrovaním zraneného a správneho postupu komunikácie s operátorom tiesňovej linky 112. Haseňie malých požiarov pomocou tzv. džberovky žiakom nerobilo veľké starosti, o čom svedčí plný bodový zisk. Strelba zo vzduchovky, ale aj práca s buzolou mala u mladých záchránárov rešpekt, o čom svedčilo zníženie bodového zisku. Prekvapením tohto ročníka bol štart družstva s rómskym obsadením žiakov zo ZŠ Rakúsy, ktorým najväčšie problémy spôsobovala zdravotnícka príprava a orientácia v teréne.

Najlepšie výsledky v súťaži s postupujúcim bodovým ziskom na celoslovenské finále dosiahli družstvá zo ZŠ Nižná brána 8 Kežmarok pod vedením RNDr. Lívie Joppovej, ZŠ Moskovská 20 Spišská Belá pod vedením Mgr. Dariny Džuganovej, ZŠ Dr. Fischera 2 Kežmarok pod vedením PaedDr. Želmíry Juraškovej a

ZŠ Toporec, ktorú doprevádzal a usmerňoval Mgr. Adrián Suchý. Kolektívy na prvých troch miestach si odniesli športové poháre, medaily, diplomy a vecné ceny, ktoré im odovzdala prednostka Okresného úradu Kežmarok Anna Tkačiková. Víťazné družstvo zo ZŠ Nižná brána Kežmarok si odnieslo do vitríny školy putovný pohár.

PodĎakovanie na záver smerovalo k pedagógom, ktorí pravidelne pripravujú žiakov na sebaochranu a vzájomnú pomoc v núdzi a taktiež rozhodcovskému tímu, ktorý v pripravených súťažných disciplínach hodnotil výkony jednotlivých družstiev v duchu fair play. Všetkým postupujúcim na celoslovenské finále želáme veľa úspechov.

Ing. Marián Trembáč,
OÚ Kežmarok
Foto: archív OÚ

Na rozhodcovských postoch pomáhali dobrovoľní záchránári civilnej ochrany

SENICA – Spoločné okresné kolo Súťaže mladých záchránárov civilnej ochrany okresov Senica a Skalica sa uskutočnilo dňa 21. mája na futbalovom ihrisku v Radošovciach. Celkom sa ho zúčastnilo 17 zmiešaných družstiev zo základných škôl a gymnázia (10 okres Senica a 7 okres Skalica). Súťažiaci museli dokázať teoretické vedomosti z civilnej ochrany, prvej pomoci, požiarnej ochrany a dopravnej výchovy. Následne predviedli praktické zručnosti z topografie, v streľbe zo vzduchovky, pri použití prostriedkov individuálnej ochrany

a improvizovanej ochrany. Poznávali varovné signály, skladali evakuačnú batožinu, poskytovali prvú pomoc a hasili malý požiar.

Najlepšími za okres Skalica sa stali družstvá domácej školy z Radošoviec a tretie miesto obsadilo družstvo zo ZŠ Holíč na Školskej ulici. V okrese Senica obsadili tretie miesto dlhoroční dominanti zo ZŠ Čáry, pred nimi skončili Seničania zo ZŠ na ul. V. Paulínyiho-Tótha (inak členovia krúžku Mladých záchránárov CO) a víťazmi sa stali žiaci ZŠ Senica ul. Komenského.

Všetky tri uvedené družstvá si spolu so žiakmi ZŠ Šaštín-Stráže si vybojovali postup na celoslovenské kolo, nakoľko splnili stanovený limit potrebného počtu získaných bodov. Aj to svedčí o vysokej pripravenosti súťažiacich, za čo patrí poďakovanie všetkým lektorom, ktorí sa deťom venovali. Na roz-

hodcovských postoch pomáhali dobrovoľní záchranári civilnej ochrany.

Mgr. Igor Janšák

vedúci odboru KR Senica

Foto: archív OÚ

Mladí záchranári civilnej ochrany – víťazi pre život

VELKÝ KRTIŠ – Robert G. Ingersoll povedal: „V prírode nie sú odmeny ani tresty – sú len dôsledky.“ Dôsledky síl prírody, nerozvážnej ľudskej činnosti, nebezpečných havárií, to je len zlomok toho, čomu venujú pozornosť pracovníci civilnej ochrany Slovenskej republiky. Ich symbol, rovnostranný modrý trojuholník na oranžovom pozadí, je tak symbolom ochrany života, zdravia a majetku pri mimoriadnych udalostiach. Udaloťou roka pre mnohých žiakov našich škôl je aj súťaž, ktorú každoročne organizuje Okresný úrad Veľký Krtíš, odbor krízového riadenia v spolupráci s Centrom voľného času, Slovenským Červeným krížom – miestnym spolkom a Športovo-streleckým areálom v Príbelciach. Takto majú žiaci možnosť stať sa na pár hodím mladými záchranármi civilnej ochrany.

Podľa organizačného priadku súťaže v školskom roku 2014/2015 sa súťaž mladých záchranárov civilnej ochrany organizuje v dvoch úrovniach. Na majstrovstvá SR postúpili družstvá, ktoré v okresnom kole dosiahli viac ako 570 z celkového počtu 585 bodov. Sedemnásť ročník súťaže konaný 19. mája bol veľmi úspešný, nakoľko na majstrovstvá Slovenskej republiky do Košíc postúpili prvé tri družstvá.

Súťažiacim organizátori pripravili trasu v dĺžke 1,8 km, na ktorej plnili deväť disciplín: strelba zo vzduchovky, evakuačná batožina, pohyb a pobyt v prírode, civilná ochrana, improvizované prostriedky individuálnej ochrany, testy, zdravotnícka príprava, hasenie malých požiarov, rozoznávanie varovných signálov civilnej ochrany. Dvaja chlapci a dve dievčatá v každom družstve reprezentovali nasledovné školy: ZŠ s MŠ Bušince, ZŠ s MŠ Dolná Strehová, ZŠ s MŠ Modrý Kameň – dve družstvá, ZŠ s MŠ Nenince – dve družstvá, ZŠ V. Krtíš Komenského, ZŠ V. Krtíš Nám. A. H. Škultétyho – dve družstvá a ZŠ V. Krtíš Poľná. Desať družstiev statočne riešilo rôzne situácie, ktoré môžu nastať v bežnom živote. Ich súčasťou sa môže stať každý z nás a správna reakcia je vtedy najdôležitejšia. Praktické skúsenosti získané aj prostredníctvom tejto súťaže žiaci môžu uplatniť v bežnom živote. Napríklad pri ochrane života a zdravia, pri dôsledkoch síl prírody a preto sa každý zúčastnený tím stáva malým víťazom s veľkým náskokom pre život. Najlepšie sa tento rok darilo dvom školám, ktoré sa umiestnili na prvých troch miestach: 1. miesto s počtom bodov 583 získalo družstvo zo ZŠ Veľký Krtíš, Nám. A. H. Škultétyho v zložení Marek Gajdoš, Jozef Kunkela, Dominika Kilvadyová, Daniela Jakušová, 2. miesto s počtom bodov 581 získalo družstvo zo ZŠ s MŠ Nenince v zložení Kevin Kilmajer, Christopher Ohajda, Natália Začková, Lucia Molnárová, 3. miesto s počtom bodov 573 získalo družstvo zo ZŠ s MŠ Nenince v zložení Nikolas Bášti, Markus Nozdrovický, Vivien Zahorecová, Anna Holubová.

Medaily a poháre na prvých troch miestach zabezpečilo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, sekcia krízového riadenia Bratislava. Víťazné družstvo získalo putovný pohár (putuje po víťazných školách od začiatku tejto súťaže) a kôš plný slad-

kostí, ktorý do tejto súťaže venoval primátor Veľkého Kríša Dalibor Surkoš, za čo mu aj touto cestou ďakujeme. Poďakovanie patrí aj ďalším sponzorom, ktorí prispeli cenami do súťaže.

Veľké uznanie a poďakovanie si zaslúžia i pedagógovia, ktorí popri svojej náročnej a zodpovednej práci venujú svoj vzácny čas príprave žiakov, pretože vzdelaný človek sa stane ušľachtilým iba vtedy, keď naozaj v praxi používa to, čomu sa naučil,

miesto toho, aby o tom iba hovoril (Dalajláma). Vďaka tomu Športovo-strelecký areál v Príbelciach zaznamenal aj tento rok pokrik a rady od pedagógov, ktorí sprevádzali a podporovali svoje družstvá.

Mgr. Ján Vozár
odbor KR OÚ Veľký Kríš
Foto: archív OÚ

Nepriaznivé počasie prinútilo organizátorov upraviť podmienky súťaže

ŽILINA – Okresný úrad Žilina – odbor krízového riadenia v spolupráci s odbormi krízového riadenia okresných úradov Martin, Bytča, Kysucké Nové Mesto a Územným spolkom Slovenského Červeného kríža Žilina zorganizovali Spoločné okresné kolo Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany 26. mája v areáli Základnej školy Gbeľany. Zástupcovia týchto orgánov zastávali funkcie rozhodcov a tak napomohli plniť aj organizačné úlohy súťaže. Súťažiacich, rozhodcov a pozvaných hostí privítala Ing. Gabriela Balážová zástupkyňa prednostu Okresného úradu Žilina. Popriala súťažiacim veľa šťas-

tia a úspechov pri súťaži a rozhodcom rozhodovanie v duchu fair play. Následne preteký otvoril hlavný rozhodca, ktorý poučil súťažiacich o bezpečnosti pri súťaži, oboznámil ich s traťou a organizačnými podmienkami súťaže.

Do súťaže sa zapojilo 8 družstiev zo základných škôl a gymnázia okresov Žilina, Bytča, Martin a Kysucké Nové Mesto. Súťažilo sa v disciplínach v oblasti civilnej ochrany, pohybe v prírode, zdravotníckej príprave, požiarnej ochrane, streľbe zo vzduchovej pušky, testoch a zároveň si chlapci a dievčatá overili svoje vedomosti a zručnosti pri plnení stanovených úloh.

Počasia nebolo pre súťaž ideálne, bolo zamračené, dážď a preto boli upravené podmienky súťaže. Aj napriek tomu súťaž prebehla bezproblémovo a z reakcií zúčastnených bola hodnotená kladne. Na základe nového postupového kľúča na majstrovstvá SR postúpili súťažiacie družstvá, ktoré získali 570 bodov a viac: ZŠ Gbeľany, ZŠ s MŠ Gorkého Martin, Gymnázium Bytča, ZŠ s MŠ Radoľa, ZŠ Dolná Tižina a ZŠ Veľké Rovné – Ivor.

Podujatie splnilo svoj cieľ a preukázalo šikovnosť a um súťažiacich družstiev pri prekonávaní súťažných disciplín. Z rúk zástupcov zúčastnených okresov družstvá obdržali poháre, medaile a vecné ceny. Poďakovanie v prvom rade patrí účastníkom súťaže – žiakom základných škôl a osemročného gymnázia za účasť a odvedené výkony a pedagógom za prípravu žiakov. Ďalej poďakovanie patrí riaditeľovi Základnej školy Gbeľany Mgr. Jurajovi Repáňovi za poskytnutie priestorov, technickú pomoc a zabezpečenie občerstvenia pre účastníkov, pozvaných hostí, rozhodcov a usporiadateľov Spoločného okresného kola SMZ CO.

Ing. Jaroslav Suchopárek
odbor krízového riadenia Okresného úradu Žilina
Foto: archív OÚ Žilina

Majstrovstvá Slovenskej republiky mladých záchranárov civilnej ochrany

Vítazi si okrem dobrého pocitu odniesli aj hodnotné ceny

Tohtoročné, v poradí už 23. Majstrovstvá Slovenskej republiky mladých záchranárov civilnej ochrany sa konali v dňoch 16. až 18. júna v Centre voľného času, elokované pracovisko Domino v Košiciach. Vyhlasovateľom a organizátorom súťaže bola sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra SR. Majstrovstvá sa konali pod záštitou ministra vnútra Róberta Kaliňáka, generálnej riaditeľky sekcie krízového riadenia MV SR Lenky Hmírovej a prednostu Okresného úradu Košice Jozefa Lazára.

Kedže v tomto ročníku sa zmenil systém organizovania súťaže a rozhodujúcim pre postup do celoslovenského finále sa stal počet bodov získaných na okresnom kole, postúpilo doň až 83 súťažných družstiev. Tri družstvá účasť síce pred súťažou odriekli zo zdravotných dôvodov, ale počet súťažiacich rozšírilo hosťujúce družstvo zo základnej školy v Maďarsku. Majstrovstiev sa teda zúčastnilo 81 družstiev. Takýto veľký, oproti predchádzajúcim ročníkom až päťnásobný počet súťažiacich bol pre organizátorov obrovskou skúškou.

„Štyri mesiace práce a niekedy i bezsených nocí sa vám zrazu vtisnú do necelých 3 dní a akoby zázrakom všetko funguje, ako má. Bez čarovného prútika, bez abra-kadabra. Nebol pri tom ani samo a ba ani sato,“ približuje obdobie prípravy Ing. Stella Gačová z odboru krízového riadenia OÚ Košice, členka organizačného výboru M SR MZCO. „Všetci, ktorí sa podieľali skoro denne na príprave majstrovstiev vedia, o čom je reč – na sekcii krízového riadenia MV SR, na odbore krízového riadenia

Je mi ctou poďakovať sa všetkým, ktorí sa zúčastnili a ktorí sa akoukoľvek formou podieľali na príprave a realizácii Majstrovstiev Slovenskej republiky mladých záchranárov civilnej ochrany v Košiciach 16. – 18. júna. Patrí Vám uznanie a obdiv za profesionálny prístup a zvládnutie celej akcie. Prajem Vám príjemné prázdniny, krásnu dovolenku a teším sa na najbližšie podobné stretnutie. S úctou,

Ing. Lýdia Keruľová, PhD.
riaditeľka Majstrovstiev SR
mladých záchranárov CO

nia Okresného úradu Košice, v Centre podpory v Košiciach, v Centre voľného času v Košiciach. Do rozbehnutého rýchlika naskakovali ďalší – spoluorganizátor mesto Košice, Študentské domovy a jedálne Technickej univerzity v Košiciach (ubytovali nám 504 osôb a prepravovali všetkých zúčastnených), územne prísľušná Mestská časť Košice-Západ, Sprá-

va mestskej zelene v Košiciach, KOSIT, a. s., Košice. V konečnej stanici sa vlak zaplnil rozhodcami, pomocníkmi zo Základnej školy Trebišovská 10, záchranármi a, ak prirátame hostí, 324 súťažiacich, 74 vedúcich družstiev, tak sa nám na majstrovstvách zišlo takmer 600 ľudí.“

Organizátori pripravili pre družstvá bohatý program formou voľno-časových aktivít v spolupráci s mestom Košice a za podpory kultúrno-spoločenských inštitúcií ZOO Košice, Východoslovenské múzeum Košice, K13 – SteelPark Košice, Mestské lesy Košice, a. s. (výhliadková veža), občianske združenie Detská železnica Košice, Múzeum letectva – STM Košice a Botanická záhrada UPJŠ v Košiciach. Družstvá maximálne využili aj všetky ponúknuté možnosti bezplatných vstupov, vrátane možnosti využitia plavárne SOŠ Učňovská 5 v Košiciach-Šaci. Celé Košice boli bez teplej vody presne v dňoch súťaže a keďže Mestská časť Košice-Šaca je napojená na iný zdroj tepla z neďalekého hutníckeho kombinátu U. S. Steel Košice, bola využitá táto možnosť v prospech ubytovaných družstiev.

Pri čakaní na štart a priebežné výsledky v CVČ EP DOMINO sa deti mohli zúčastniť na astronomickom programe v Planétáriu CVČ. Tiež si mohli prezrieť materiál a techniku záchranných zložiek a oboznámiť sa s ich činnosťou (Záchraná služba VÝCHOD, o. z. Gelnica, Záchranári o. z. MRAK z Košíc, Kontrolné chemické laboratórium CO z Jasova). Kyvadlová doprava na všetky aktivity i na plaváreň bola zabezpečovaná 5 autobusmi MV SR z Centier podpory Banská Bystrica, Košice a Prešov a zo strediska CBTČ v Topoľčiankach.

Keďže súťažných družstiev bolo veľa, rozdelili ich do 4 skupín podľa vylosovaného štartovného čísla, ku ktorému im hneď pri prezentácii boli vydané identifikačné karty s rovnakým číslom. Rozdelenie do skupín malo viac aspektov – postupné podávanie a riešenie protestov po odsúťažení skupiny, rozloženie stra-

vovania a umožnenie zúčastniť sa aktivít pripravených pre družstvá v ich voľnom čase. V prvý súťažný deň 17. júna štartovali družstvá 1. až 3. skupiny (v každej skupine bolo zaradených 23 družstiev) a druhý súťažný deň 18. júna súťažilo 12 družstiev z poslednej 4. skupiny. Terén trate bol mierne členitý s prevažne trávratým povrchom, prevýšením 12 metrov, dĺžkou 1 600 metrov, vrátane azimutového úseku. Trať bola odskúšaná na okresnom kole košických škôl, ktoré sa konalo 20. mája. Pre majstrovstvá bola skrátaná o 350 metrov s malými úpravami. Slnčné počasie súťažiacim i organizátorom prialo počas oboch súťažných dní – ako na objednávku.

Družstvá štartovali v 5 minútových intervaloch. Prvý deň súťaž prebiehala od 10:00 hod. do 17:30 hod. Druhý deň súťaž trvala krátko od 9:00 do 11:00 hod., vrátane času na podanie a vyriešenie

protestov. Na to, aby súťaž mohla prebiehať kontinuálne, hlavne v ťažiskovom dni 17. júna, organizátor zabezpečil zodpovedajúci počet rozhodcov, ako i počet členov technickej čaty – žiakov z blízkej základnej školy. Týmto opatrením zabezpečili možnosť striedania sa rozhodcov počas súťaže na každom stanovišti a tiež dodržanie zásady záťaže žiakov maximálne do 6 hodín. Hodnotenie každého družstva vykonával príslušný počet rozhodcov na každom stanovišti i za asistencie členov technickej čaty (napr. figuranti, meranie zdržného času, spojky medzi sčítacou komisiou a stanovišťom pri doručovaní záznamov z testov, či pohybu v prírode). Rozhodcovia svoje ohodnotenie potvrdili družstvu svojím podpisom na štartovnom lístku. Prísnosť rozhodcov na stanovišti strelba zo vzduchovky bola z bezpečnostných dôvodov vyžadovaná organizátorom a hlavným rozhodcom súťaže od všetkých 4 rozhodcov a bola uplatňovaná u všetkých družstiev rovnako. Preto niektoré družstvá doplatili na slabšiu prípravu v tejto disciplíne. Kvôli tomu, aby bola zabezpečená maximálna regulárnosť hodnotenia, ku každému súťažiacemu bol priradený aj jeden člen technickej čaty na zabezpečovanie pomocnej činnosti tak, aby sa rozhodcovia mohli plne sústrediť na hodnotenie strelby súťažiacich. Časový limit trate 35 minút prekročilo len 6 družstiev. Jedno družstvo dobehlo s 11 minútovým zdržaním, ktoré bolo zapríčinené vytknutým členom jednej súťažiacej. Podľa informácií hlavnej rozhodkyne Andrei Tilkovej bolo podaných 5 protestov, ktoré po ich prerokovaní s rozhodcami a vedúcimi družstiev neboli uznané. Súťaž prebehla bez problémov, v súlade s propozíciami majstrovstiev a vďaka dočvilnosti družstiev i v súlade s časovým harmonogramom štartu družstiev.

Hoci ani jednému z družstiev sa nepodarilo na majstrovstvách získať lepší bodový výsledok, a niektorým dokonca ani sa priblížiť k tomu, ktorý dosiahli na okresných súťažiach, z vyjadrení rozhodcov na jednotlivých stanovištiach vyplynulo, že s úrovňou pripravenosti súťažiacich boli spokojní. Na stanovišti civilná ochrana evakuačná batožina detí podľa slov rozhodcu Ivana Uhlířa nemali problémy vybrať predmety do evakuačnej batožiny, rovnako nemali problémy so správnym nasadením ochrannej masky. Zo 79 družstiev, ktoré mali v čase nášho rozhovoru súťaž už za sebou, stratili na tomto stanovišti body

len tri. Aj na stanovišti zdravotnícka príprava sa väčšine detí darilo. Ako sme sa dozvedeli od rozhodkyne Ivety Kočerginovej, väčšina detí má dobré teoretické vedomosti a na mnohých vidieť, že majú ošetrovanie zranených nacvičené aj prakticky. „V úlohe rozhodkyne som bola aj na súťažiach organizovaných SČK, ktoré boli zamerané výlučne na poskytovanie prvej pomoci. Tu bolo disciplín, ktoré museli súťažiaci zvládnuť omnoho viac, ale pripravení boli veľmi dobre. Boli tu jedno-dve družstvá slabšie, ktoré síce volanie na číslo 112 zvládli a ošetrovanie už nie, ale to boli ojedinelé prípady. Väčšina príjemne prekvapila, napríklad pri komunikácii so zranenými. Tam niektorí súťažiaci pôsobili, ako profesionálni záchranári.“ Podobne, ako to pri súťažiach mladých záchranárov býva, najviac bodov strácali pri streľbe zo vzduchovky.

V konkurencii vyše osemdesiatich družstiev sa najviac darilo družstvu zo Základnej školy s materskou školou Veľké Ripňany v okrese Topoľčany v zložení Veronika Fančovičová, Monika Jakubičková, Andrej Svorad a Sebastián Svorad pod vedením Mgr. Ľubice Mazákovej, ktoré skončilo na prvom mieste. Druhú priečku obsadilo družstvo zo Základnej školy Bystré, okres Vranov nad Topľou v zložení Lesana Rozkošová, Alexandra Rozkošová, Dušan Bašista a Denis Jašo pod vedením Mgr. Stanislava Sotáka. Tretie miesto patrilo družstvu zo Základnej školy s materskou školou Bežovce, okres Sobrance v zložení Kristína Čermáková, Petra Čermáková, Erik Roško a David Šponták pod vedením Mgr. Mariána Bumberu.

Družstvá na stupňoch víťazov boli

odmenené hodnotnými cenami, no ani ostatní súťažiaci neodišli bez pekných cien. Z rúk riaditeľky súťaže Ing. Lýdie Keruľovej, PhD. si ich prevzali všetky deti, aj učители, ktorí venujú svoj čas ich príprave.

Po skončení súťaže sme oslovili Mgr. Ľubicu Mazákovú zo Základnej školy s materskou školou vo Veľkých Ripňanoch, ktorá pripravila na súťaž víťazné družstvo. Dozvedeli sme sa, že toto družstvo, s ktorým pracuje tretí rok, sa na celoslovenskú súťaž prebojovalo prvýkrát. V predchádzajúcich rokoch skončilo na okresnom kole v Topoľčanoch dvakrát na štvrtom mieste, v tomto roku ho prvýkrát vyhralo a víťazstvo si potvrdilo aj na celoslovenskom finále. Najťažšou disciplínou pre víťazov bola podľa ich slov streľba. Možno aj preto, že bola poslednou disciplínou. Napriek tomu, že pri streľbe stratilo družstvo osem bodov,

viac ich mrzia štyri body, ktoré stratili pri telefonovaní na stanovišti Zdravotnícka príprava. „To nás trochu prekvapilo, pretože nás na súťaž pripravovali záchranári z SČK a deti s telefonovaním na číslo tlesňového volania problém nikdy nemali. V ostatných disciplínach sa im darilo. Dôležité je, že v príprave na túto súťaž chcú dievčatá pokračovať aj naďalej. Chlapci sú deviatci a tak budem musieť za nich hľadať náhradu,“ vraví Mgr. Mazáková.

Ona, aj mnohí ďalší učители, s ktorými sme sa po súťaži zhovárali, ocenili prácu organizátorov, ktorým sa podarilo podujatie, napriek množstvu súťažiacich, zvládnuť na výbornú. Okrem samotnej súťaže a skvelých cien ocenili aj možnosť bližšie spoznať Košice a množstvo zaujímavostí, ktoré toto mesto ponúka.

Spracovala: (nb)
Foto: (bp), (aš)

<http://www.minv.sk/?smzCO>

Geografický informačný systém – QGIS

Pokračovanie seriálu o moderných technológiách je venované názorným ukázkam práce s geografickým informačným systémom nielen pri prezeraní údajov ako sme si ukázali v predošlých dieloch seriálu, ale hlavne tomu ako vieme geografický informačný systém využiť pri tvorbe nových údajov, pri prepojení a umiestňovaní externých údajov do máp, ako vieme dané dáta analyzovať a ako vieme dané informácie upraviť do rôznych elektronických alebo tlačových výstupov.

Na pomoc si zoberieme open source GIS aplikáciu – QGIS. Svojou podstatou tvorí vynikajúci východiskový bod pre ľudí, ktorí sa zaujímajú o geografické informačné systémy, o prácu s dátami, ich zobrazovanie, spracovanie a analýzu. Po pochopení ako funguje geografický informačný systém, môžu užívatelia prísť k využitiu dokonalejších a zložitejších komerčných foriem geografických informačných systémov, ako napr. ArcGIS, MapInfo, AutoCAD Map ap., ktoré pokrývajú takmer všetky požiadavky tých najnáročnejších užívateľov a komplexných riešení pre prax.

Na to, aby sme si ukázali jednoduchosť a krásu práce s plnohodnotným geografickým informačným systémom a aby sme sa nezľakli zložitosti, ktorá nás na prvý pohľad ohromí, oboznámime sa so základmi QGIS-u. Vysvetlíme si aké formáty GIS súborov existujú a ako sa s nimi pracuje, ukážeme si ako vieme pripojiť externé údaje a ako ich dokážeme upravovať, analyzovať a v neposlednom rade aké výstupy vieme z QGIS-u vytvoriť.

Inštalácia

Tak ako v predchádzajúcich dieloch seriálu, tak aj tentoraz s pomocou internetu nájdeme inštaláčne súbory QGIS-u. Na adrese <http://www.qgis.org/en/site/> je k dispozícii verzia 2.8.2, ktorá je dostupná pre rôzne operačné systémy – Windows, Mac OS X, Linux, BSD a Android. Podľa typu operačného systému si vyberieme verziu pre náš operačný systém. Stiahneme a nainštalujeme si zvolenú verziu. Pre úplnosť len dodám, že ukážky budú vytvárané na 64 bit verzii operačného systému Windows 7, kde inštaláčny súbor má veľkosť cca 286 MB.

Inštalácia prebieha pomocou sprievodcu Setup Wizard v anglickom jazyku.

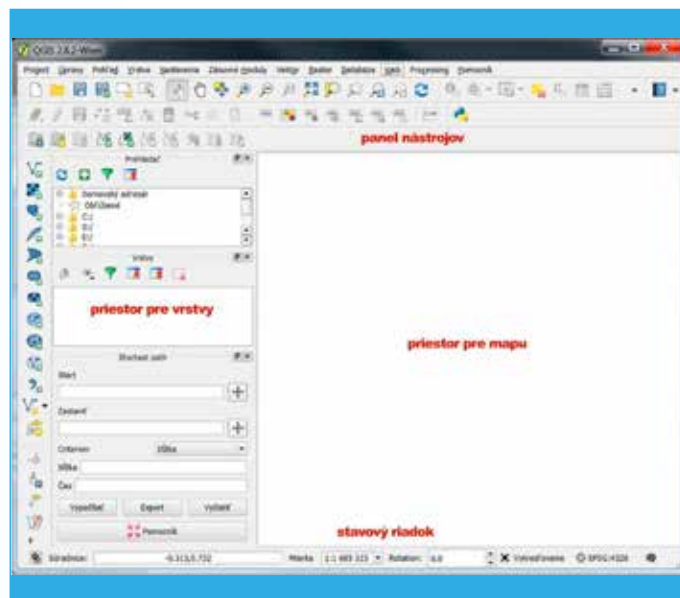
V závislosti, do akej miery sa chceme venovať problematike QGIS-u si zvolíme aj inštaláciu vzorových dát.

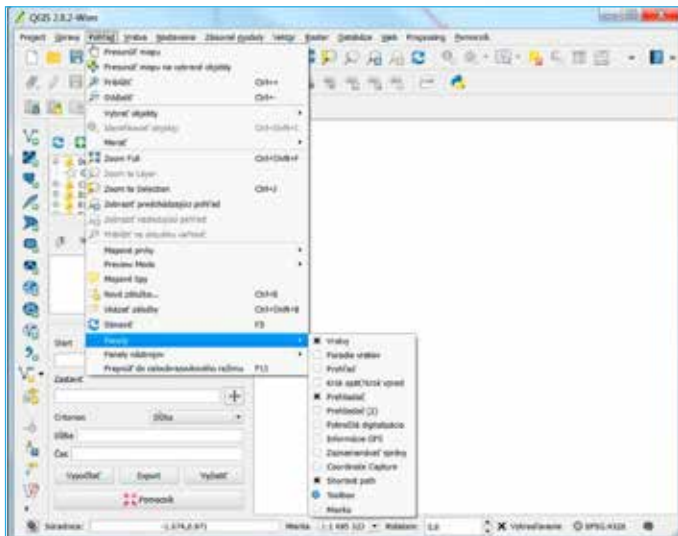
Po niekoľkokminútovej inštalácii je program pripravený na prácu.

Spustenie aplikácie a užívateľské rozhranie

Po inštalácii nám na pracovnej ploche pribudne pár ikon, pomocou ktorých môžeme spúšťať jednotlivé položky aplikácie QGIS. Ako prvý a v budúcnosti najčastejšie používaný spustíme odkaz – QGIS Desktop 2.8.2. Kliknutím naň otvoríme aplikáciu, ktorá je svojim rozložením ovládacích prvkov a pracovnej plochy do značnej miery podobná aplikáciám, s ktorými bežne pracujeme, alebo sme si ich predstavili v predchádzajúcich častiach seriálu. Užívateľské rozhranie aplikácie a časť Pomocníka je v slovenskom jazyku, čo niektorým do značnej miery uľahčí počítačové kroky pri jej využívaní.

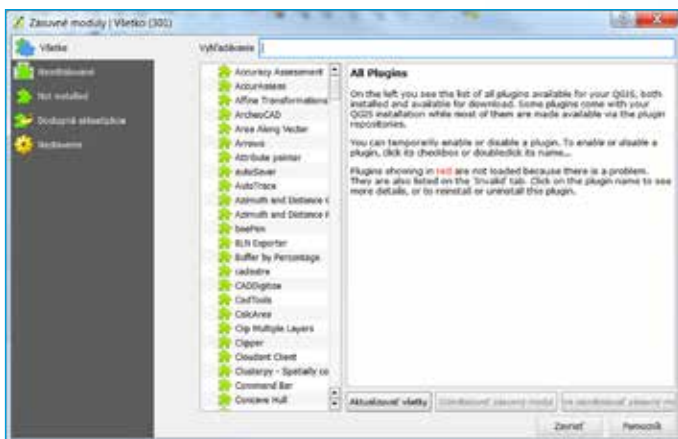

Panel nástrojov je možné podobne ako v nám známych aplikáciách upravovať, presúvať, skrývať ap. Z menu vyberieme **Pohľad, Panely resp. Panely nástrojov** a zapneme alebo vypneme požadované položky.

Pri prvom spustení sa môžeme zoznámiť aj so zásuvnými modulmi, ktoré máme v programe k dispozícii, a ktoré môžeme taktiež zapínať alebo vypínať. V menu stlačíme **Zásuvné moduly, Spravovať a inštalovať zásuvné moduly...**

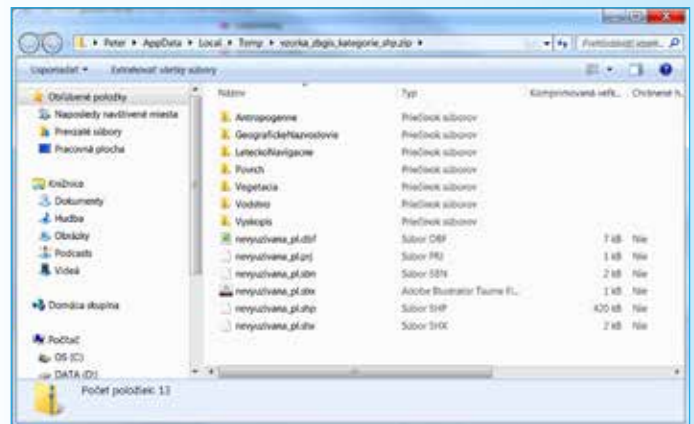
Štandardné nastavenie postačuje pre komplexné využitie systému, ale v prípade, že pri samotnej práci zistíme nedostupnosť niektorej funkcionality, tak pomocou inštalácie zásuvného modulu ju vieme aktivovať práve na tomto mieste.

Začínáme pracovať s dátami

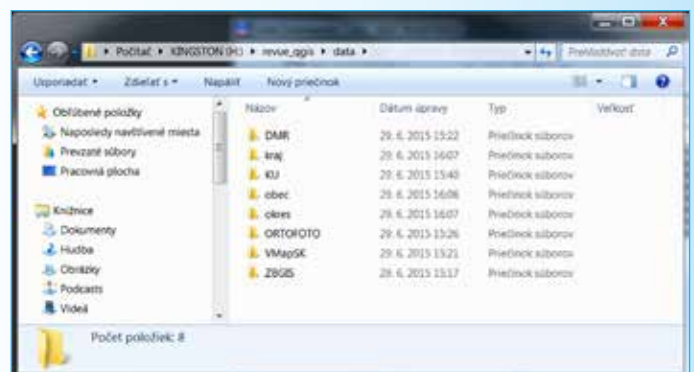
Podobne ako v predchádzajúcich dieloch seriálu, tak aj teraz si stiahneme buď vzorové údaje z adresy http://www.geoportal.sk/sk/zbgis_smd/na-stiahnutie/ alebo pracujeme s údajmi, ktoré máme k dispozícii po získaní z oficiálnych zdrojov napr. <http://www.geoportal.sk/sk/kataster-nehnutelnosti/objednat/vuc-mesto-obec/>.

Pre názorné ukážky práce s programom si pripravíme tieto podklady **Územné a správne usporiadanie – k.ú. (uložíme do pracovného adresára KU), obec (adresár obec), okres (adresár okres), kraj a SR (adresár kraj)**. Potom si stiahneme údaje **Vzorka údajov ZBGIS – rozsah 1 ML ZM10 (35-43-21)**, kde uložíme a rozbalíme údaje v pôvodnej adresárovej štruktúre do nami vytvoreného hlavného **adresára ZBGIS**.

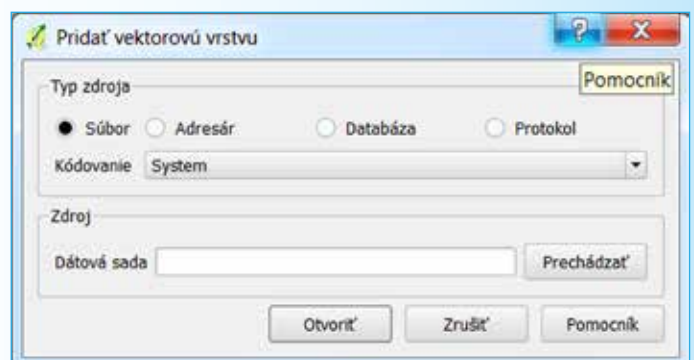
Podobne uložíme údaje **Vzorka údajov VMapSK – rozsah 1 ML ZM10 (35-43-21)**(adresár VMapSK) a **Vzorka údajov DMR 3.5. (adresár DMR)** so vzorovými údajmi **Digitálneho modelu reliéfu**.

Ukázkové dáta **ORTOFOTOMÁP** si môžete stiahnuť napríklad od komerčných poskytovateľov <http://www.geodatastore.sk/katalog/digitalna-ortofotomapa-rgb> a uložiť do pracovného adresára s názvom **ORTOFOTO**. Finálny obsah pracovného adresára by mal vyzeráť približne takto:

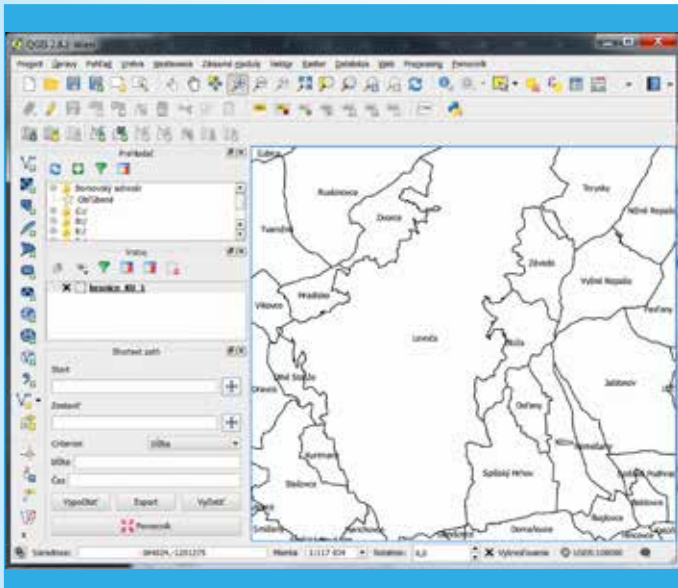
Prvé otvorenie vektorových a obrazových dát

Z ponuky **Vrstva, Pridať vrstvu, Pridať vektorovú vrstvu...**

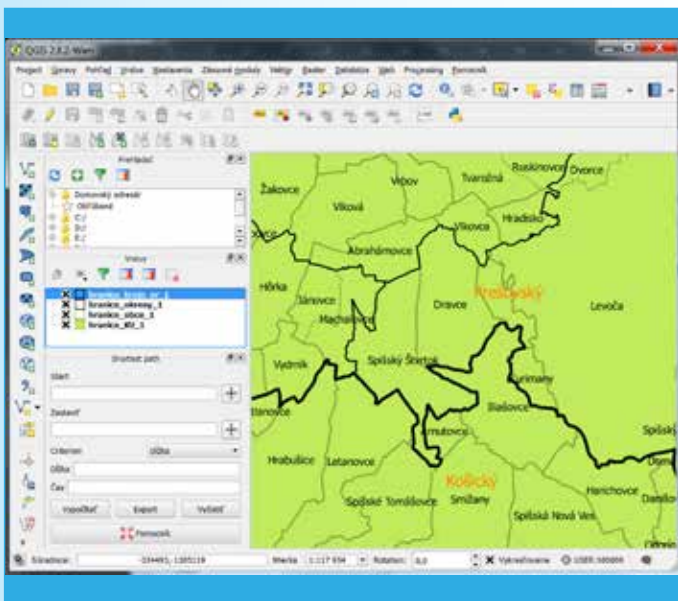
...vyberieme z adresára KU súbor **hranice_KU_1.shp**. Všimneme si, že program od nás nevyžaduje informácie o projekcii, nakoľko tie sú súčasťou kolekcie dát o katastrálnych územiach, ktoré máme k dispozícii. Zobrazí sa nám podrobná mapa SR s katastrálnymi územiami obcí a vo vrstvách nám pribudne vrstva s názvom **hranice_KU_1**. Dvojitým kliknutím myšky na danú vrstvu alebo pravým tlačidlom vyvoláme ponuku **Vlastnosti**, kde si vyberieme **Štýl** a zmeníme **jednoduchú výplň Plnú** na **Bez výplne**. Ostanú nám zobrazené iba hranice katastrálnych území. Rovnakým postupom, avšak pomocou ná-

stroja **Popisky** zaškrtneme políčko **Popisok tejto vrstvy s** a z rozbaľovacej ponuky vyberieme položku **NAM**, ktorá sa nám po stlačení tlačidla **OK** zobrazí v jednotlivých KÚ na mape. Nástrojom **Priblížiť** si môžeme zväčšiť požadovaný výrez na mape.

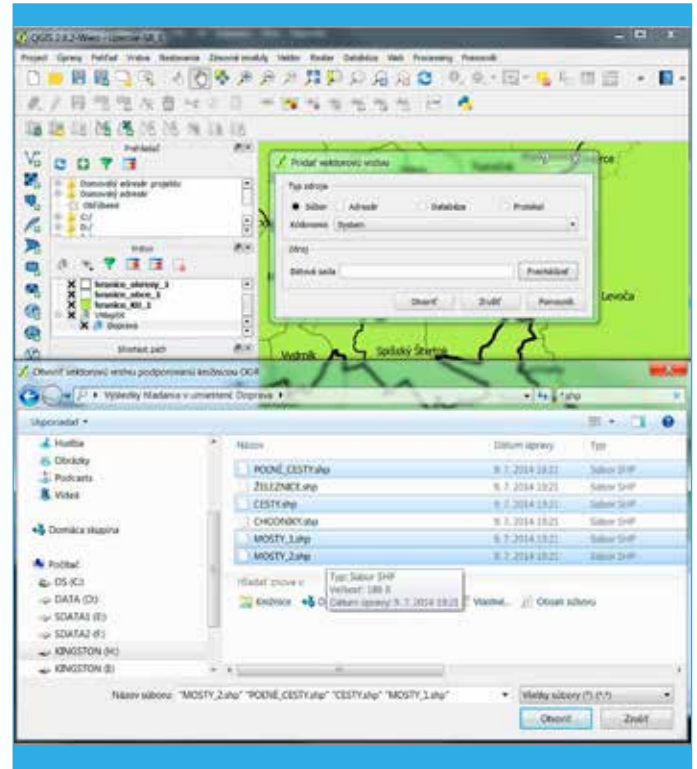
Rovnakým spôsobom pridáme vrstvy z adresárov **obec** – **hranice_obce_1.shp**, **okres** – **hranice_okresy_1.shp**, **kraj** – **hranice_kraje_sr_1.shp** a pomocou **Vlastností** nastavíme priehľadnosti pre jednotlivé vrstvy, najväčšiu hrúbku ohraničenia pre vrstvu krajov, stredne tenkú pre hranice okresov a najtenšiu pre hranice obcí a katastrov. Jednoduchým potiahnutím a posunutím môžeme zmeniť aj poradie vrstiev nad sebou. Zapneme aj popis vrstvy krajov nástrojom **Popisky** a vo **Vlastnostiach** zmeníme **veľkosť a farbu písma**.

Rozpracované prostredie môžeme uložiť ako **Projekt**, aby sme sa k nemu vedeli kedykoľvek vrátiť. Použijeme ponuku **Projekt** z menu, **Uložiť**. Pre cieľ uloženia vytvoríme nový adresár **Projekty** a pre samotný projekt použijeme výstižný názov – **uzemie-SR_1.qgs**.

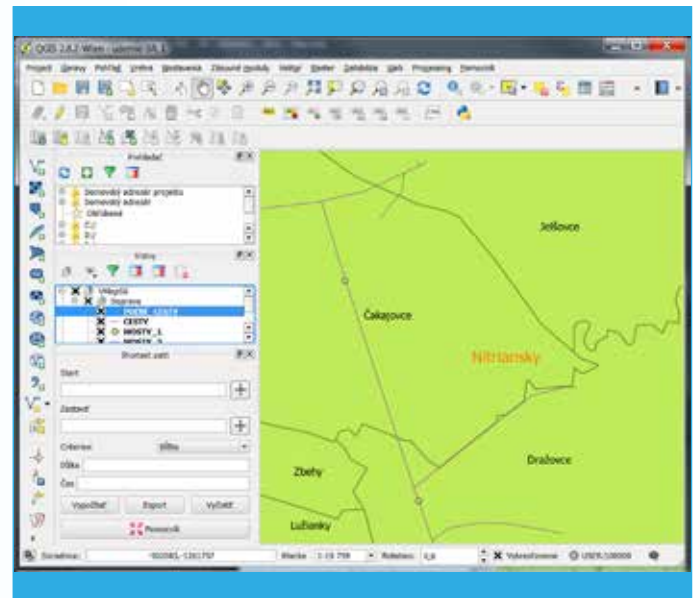

Pre precvičenie pridávania vrstiev pridáme dátové vrstvy z adresára **VMapSK** a jeho podadresárov. Začneme adresárom **Doprava**. Pre prehľadnosť začneme vo vrstvách používať

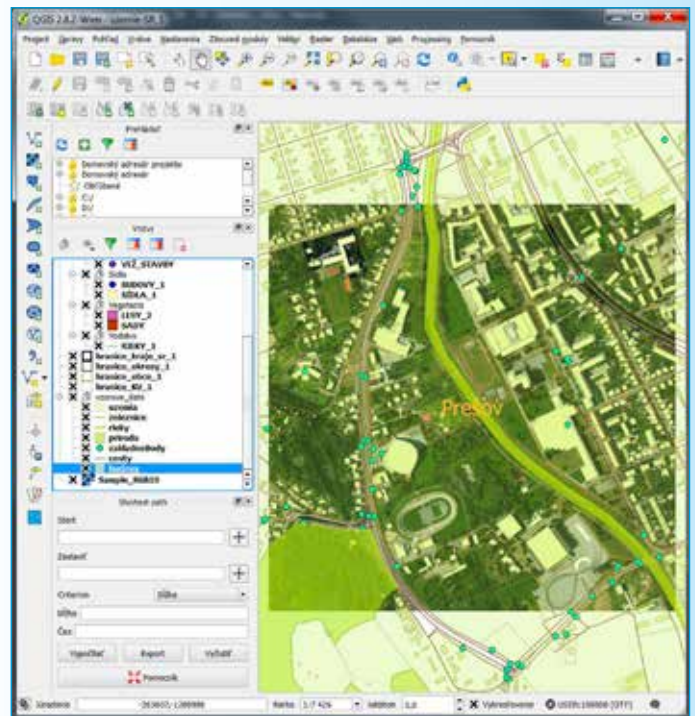
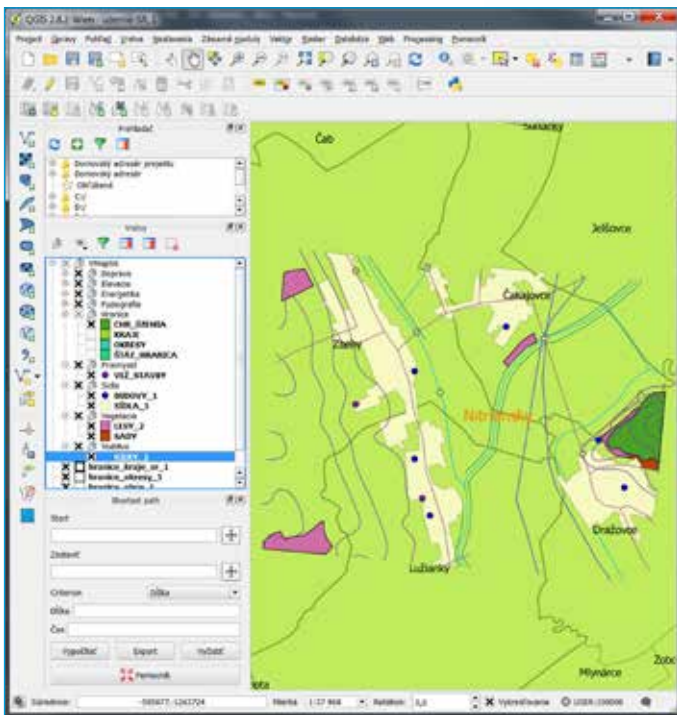
skupiny vrstiev. Nad vrstvami vľavo hore je nevýrazné tlačidlo **Add Group**, ktoré nám po stlačení pridá novú vrstvu. Túto môžeme premenovať na **VMapSK**. Po jej vytvorení sa nastavíme myškou priamo na ňu a vytvoríme ďalšiu vrstvu **Doprava**. Do vrstvy **Doprava** môžeme postupne pridávať dátové súbory z podadresára **Doprava** adresára **VMapSK**. Výber nám uľahčí nástroj systému Windows – **Hľadanie** v pravom hornom rohu výberového okna, kde zadáme ***.shp** a systém nám ponúkne všetky vektorové vrstvy, ktoré daný adresár obsahuje. Hromadnou selekciou vrstiev (kláves **Shift**) prípadne selektívnym výberom (kláves **Ctrl**) vyberieme a do projektu pridáme požadované vrstvy **POLNÉ_CESTY.shp**, **ŽELEZNICE.shp**, **CESTY.shp**, **CHODNIKY.shp**, **MOSTY_1.shp** a **MOSTY_2.shp**.

Vrstvu **VMapSK** presunieme na najvyššiu pozíciu a pretože pracujeme so vzorovými dátami, tak si potrebujeme priblížiť pohľad práve na tieto dáta. Vyberieme napr. vrstvu **POLNÉ_CESTY** a pomocou nástroja **Zoom to Layer** zobrazíme vzorové údaje. Výsledok obsahuje požadované informácie.

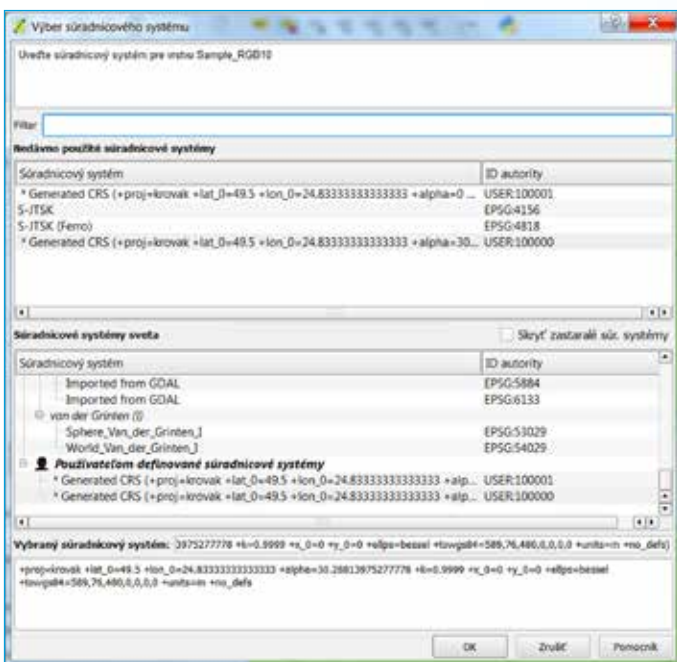
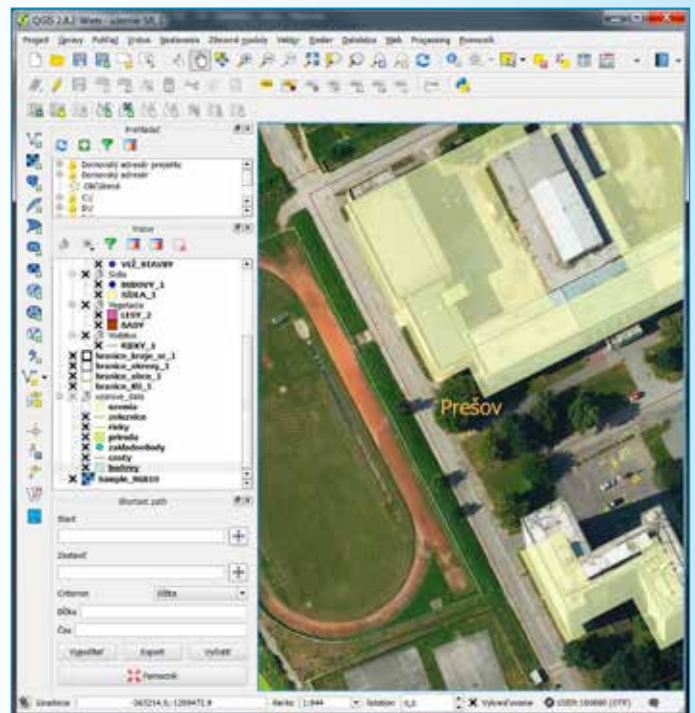
Rovnakým spôsobom pridáme všetky dostupné vzorové dáta z adresára **VMapSK** a jeho **podadresárov**. Výsledok bude vyzeráť takto:

Priehľadnosť jednotlivých vrstiev je možné nastaviť taktiež vo **Vlastnostiach** vrstvy. Po detailnejšom zväčšení tlačidlom **Priblížiť** sú zobrazované údaje vhodné aj na ďalšie profesionálne spracovanie.

Nakolko pracujeme stále v rovnakej projekcii, neboli sme programom vyzvaní na výber projekcie nových vstupných dát. Situácia sa zmení, ak sa pokúsime do projektu pridať vzorové dáta ORTOFOTOMAPY.

Nástrojom **Vrstva, Pridať Vrstvu, Pridať rastrovú vrstvu...** vyberieme z adresára **ORTOFOTOMAPA\10\JPG** súbor **Sample_RGB10.jpg** a sme programom vyzvaní na **Výber súradnicového systému**.

V pokračovaní seriálu sa nabudúce oboznámime s formátmi uloženia dát, spoznáme ich vzájomnú väzbu, možnosti prepojenia, ukážeme si ako vieme pripraviť tlačové a elektronické výstupy a podrobnejšie si priblížime ďalšie možnosti a nástroje geografického informačného systému QGIS.

Zvolíme užívateľom nedávno používaný systém a stlačíme tlačidlo **OK**. Do vrstiev bola pridaná vrstva **Sample_RGB10**, ktorú si môžeme priblížiť nám už známym tlačidlom **Zoom To Layer**. Spolu s ďalšími vzorovými dátami môže vyzeráť pracovná mapa napríklad takto:

Ing. Peter Šofranko
vedúci odboru KR OÚ Spišská Nová Ves

Zdroj: www.qgis.org, www.skgeodesy.sk, www.gku.sk, www.geoportal.sk, www.geodatastore.sk

Nebezpečné látky

Kyselina chrómsírová (chrómsírová zmes)

Všeobecný popis

Názov látky: Kyselina chrómsírová

/chrómsírová zmes

Registračné číslo CAS:

7664-93-9/7778-50-9

Identifikačné číslo nebezpečnosti: 85

Prepravné označenie – UN kód:

1830/2240

Základná charakteristika: patrí medzi silné oxidačné kyseliny, nakoľko sa jedná o zmes dvoch látok a to kyselinu sírovú, v ktorej je rozpustený približne v 0,5 objemovom zastúpení dichróman draselný. Je veľmi silnou kyselinou s nebezpečenstvom intenzívneho rozleptania a poškodenia kože. Výpary sú toxické a dráždivé. Na kožu látka pôsobí žieravo a vytvára vodnaté pluzgiere ako pri použití otravnej látky yperit. Rozpadové produkty látky, najmä v prípade termického rozkladu sú toxické plyny – ako oxid sírový SO_2 . Vyznačuje sa silnými oxidačnými účinkami. Tiež je podozrenie na možnosť vyvolania rakoviny, nakoľko uvedená zmes obsahuje aj atóm chrómu Cr^{6+} . Používa sa v laboratóriu ako významné reakčné činidlo s vlastnosťami silnej oxidujúcej kyseliny. Priamo ako chemická surovina slúži na výrobu radu ďalších anorganických a organických zlúčenín. Ďalej sa používa ako čistiaci a odmasťujúci prostriedok v kombinácii s inými detergentami.

Poznámka: problematike ťažkých kovov som sa venoval na stránkach časopisu revue *Civilná ochrana v roku 2014*.

Možnosti zneužitia látky: najmä ako silná žieravina, jedovatá látka, silná oxidačná látka podporujúca horenie s inými organickými látkami ako výbušnina a tiež látka mimoriadne nebezpečná pre životné prostredie!

Identifikácia nebezpečenstva

Látka je klasifikovaná ako silná žieravina! Samotná látka nie je horľavá. Pri termickom rozklade vznikajú jedovaté a dráždivé plyny! Pary sú ťažšie ako vzduch, šíria sa pri zemi a môžu vniknúť do kanalizácie a priestorov pod úrovňou terénu! Vzniknutý priestor po havárii (napr. pri preprave) môže byť veľmi nebezpečne kontaminovaný (voda, pôda, ovzdušie) –

vážne ohrozenie civilného obyvateľstva v okolí! S výskytom pár kyseliny sa stretávame aj pri požari skládok komunálneho odpadu! Vo všeobecnosti nekontrolovanou činnosťou (únik do prostredia) hrozí vážne ohrozenie zložiek životného prostredia (voda, pôda, živočíchy, rastliny). Dodáva sa v pogumovaných železničných cisternách a skladuje sa v dobre uzatvorených zásobníkoch, ktoré sú odolné proti kyseline.

Chemické označenie

Zmes kyseliny sírovej a dichrómanu draselného: H_2SO_4 a $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$

Dôležité fyzikálne a chemické vlastnosti

Jedná sa o žltohnedú až hnedú kvapalinu s ozonickým kyslým zápachom. Kvapalina vykazuje veľmi silné kyslé prostredie s pH približne = 1 a s hustotou kvapaliny pri teplote $20\text{ }^\circ\text{C}$ = $1,84\text{ g}\cdot\text{cm}^{-3}$. Teplota varu je $330\text{ }^\circ\text{C}$. Samotná látka nie je horľavá.

Opatrenia prvej pomoci

Ak postihnutý nedýcha, neaplikujte umelé dýchanie z pľúc do pľúc, použijajte dýchacie prístroje s kyslíkom alebo stlačeným vzduchom. Ak látka zasiahla oči, vyplachujte ich vodou najmenej 15 minút alebo Ophthalom prípadne aplikujte Diphoterine.

Kontaminované oblečenie okamžite vyzlečte a zasiahnutú pokožku oplachujte prúdom vody najmenej 15 minút. Ak hrozí strata vedomia, postihnutého uložte do stabilizovanej polohy.

Osobám, ktoré prišli do kontaktu s látkou alebo sa nadýchali pár, okamžite zabezpečte lekárske ošetrovanie. Zároveň odovzdajte všetky dostupné informácie o látke ošetrovateľovi lekárovi. Kontrolujte dýchanie, nutné sledovať ostatné vitálne funkcie! Pozor na možnosť zastavenia dýchania aj počas transportu!

Kontakt s uvedenou látkou spôsobuje poleptanie pokožky a veľmi silné poleptanie očí. Pary, ktoré vznikajú pri silnom zahriatí, dráždia oči a dýchacie cesty, spôsobujú pálenie očí, dýchacích ciest a pokožky, kašeľ, nevoľnosť až edém pľúc.

Prostredie z hľadiska následnej kontroly možno hodnotiť na základe limitu

pre oxid sírový!

Protipožiarne opatrenia

Ak je to možné, nepoškodené nádoby odstrániť z priestoru pôsobenia sálavého tepla. Vhodné hasiace prostriedky sú oxid uhličitý, suchý prášok. Nevhodnou látkou na hasenie je voda, zásah je potrebné prispôbiť iným látkam v prostredí! Pri horení, ako už bolo konštatované, vzniká toxický oxid sírový, nebezpečenstvom je aj uvoľňovanie pár obsahujúcich 6 mocný chróm (Cr^{6+}) – čo je karcinogénny prvok!

Ďalej zabrániť reakciám s látkami uvedenými v časti Stabilita a reaktivita.

Opatrenia

pri náhodnom uvoľnení látky

1. Nevstupovať do vytvorených kaluží kvapaliny, nedotýkať sa obliatych predmetov!
2. Unikajúcu látku zachytiť všetkými dostupnými prostriedkami. Utesniť miesta úniku a zastaviť únik látky.
3. Oblak pár zrážať vodnou hmlou.
4. Zabrániť kontaktu kvapaliny s kovmi a nebezpečnými reakčnými činidlami.
5. Rozliatu kvapalinu absorbovať vhodným sorbčným materiálom, určeným pre kyselinu.
6. Ako absorbent (absorbčný a neutralizačný prípravok) je vhodný Chemizorb, alebo hydroxid vápenatý a vápencová múčka.
7. Provizórne je možné kyselinu absorbovať suchou zeminou alebo pieskom a zhromaždiť v uzatvorených nádobách na chemický odpad.
8. Zvyšky látky riedime veľkým množstvom vody.
9. Zabrániť úniku látky do vodného toku a kanalizácie.
10. Ak látka prenikla do vodného toku alebo kanalizácie, informovať príslušné úrady. Pri úniku do kanalizácie alebo do odpadových vôd vznikajú nad hladinou silne dráždivé a škodlivé pary.

Ďalšie systémové opatrenia v prípade mimoriadnej udalosti:

- Zasahujte v smere vetra.
- Pred vstupom do oblasti ohrozenia použite vhodné ochranné prostriedky.

- Uzatvorte miesto mimoriadnej udalosti.
- Varujte osoby v blízkosti mimoriadnej udalosti, aby zostali v budovách, zatvorili dvere a okná, vypli klimatizáciu. Zvážte možnosť evakuácie pri bezprostrednom nebezpečenstve.
- Okamžite zahájte chemické monitorovanie okolia.
- Varujte osoby, aby opustili priestory pod úrovňou terénu, kanalizáciu a uzavreté, nižšie položené priestory a opätovne do nich nevstupovali.
- Obmedzte počet zasahujúcich v oblasti ohrozenia.
- Privolajte odborníka na manipuláciu s látkou.

Osobná ochrana

Ochrana očí, dýchacích ciest a orgánov: použiť filter, rep. respirátor vybavený filtrom typu ABEK (P2) – proti kyslým parám, (podľa EN 14387) alebo dýchací prístroj.

Ochrana rúk: gumové nepriepustné rukavice podľa direktívy EC 89/686/EEC a následnej normy EN 374.

Ochrana kože: ochranný odev odolný voči kyselinám.

Osobná hygiena: kontaminované ochranné pomôcky a odev okamžite vyzliecť, bezpečne odložiť. Podľa miery kontaminácie vykonať čiastočnú alebo úplnú hygienickú očistu väčším množstvom čistej vody. Po umytí kože použiť ochranný krém.

Stabilita a reaktivita

Búrlivo reaguje s vodou! Rizikom je jej zahrievanie. Treba obmedziť priamy kontakt s organickými látkami, práškovými kvmi a zásadami.

Toxikologické informácie – symptómy

Po vdýchnutí: spôsobuje silné dráždenie a poleptanie horných ciest dýchacích.

Po kontakte s pokožkou: spôsobuje silné podráždenie a poleptanie pokožky ako aj popáleniny.

Po kontakte s očami: mimoriadne silne ich poškodzuje, nebezpečenstvo oslepnutia.

Po požití: ako kyselina rozleptáva pokožku, veľmi nebezpečná až silne jedovatá pri požití.

Systematické účinky: spôsobuje popáleniny a poleptanie, vnútorne pôsobí toxicky a celkovo veľmi deštruktívne na organizmus!

Ekologické informácie

Látka je nebezpečná pre vodné orga-

nizmy (ryby, dafnie, riasy). Môže mať dlhodobé nepriaznivé účinky vo vodnom prostredí posunom hodnoty pH na silno kyslé prostredie. Ak prenikne do pôdy a vody vo väčších množstvách, môže ohroziť zdroje pitnej vody! V životnom prostredí je látka ťažko biodegradovateľná. V prostredí, vzhľadom na silno kyslý charakter a vlastnosti kyseliny sírovej, vytvára prudké reakcie s vodou. V pôde rozpúšťa minerálne látky a reaguje s nimi.

Ďalšie podrobné informácie v prípade tiesňového volania získate na adrese: **Toxikologické informačné centrum, Bratislava, tel.: 02 / 54 774 166.**

Informácie o zneškodňovaní látky a obalov

Nájdete na internetovej adrese: www.retrologistik.de. Platí, že chemikálie a obaly musia byť zneškodňované v súlade s príslušnými národnými predpismi.

Informácie o preprave

Látka sa musí prepravovať pod označením UN (kód) 1830/2240 a tieto zásady platia pre pozemnú, riečnu, námornú a leteckú prepravu. Štítko ADR/RID 8. Trieda 8.

Podrobné regulačné usmernenia a informácie

Štandardné vety o nebezpečnosti – H vety:

H350 – môže vyvolávať rakovinu.

H340 – môže vyvolávať genetické poškodenie.

H360F_d – môže poškodiť reprodukčnú schopnosť a plod v tele matky.

H314 – spôsobuje ťažké poleptanie kože a poškodenie očí.

H312 – zdraviu škodlivý pri styku s pokožkou.

H302 – zdraviu škodlivý pri požití.

H311 – toxický pri styku s kožou.

H317 – môže vyvolať alergickú kožnú reakciu.

H330 – pri vdychovaní môže spôsobiť smrť.

H334 – pri vdychovaní môže vyvolávať príznaky alergie, astmy a iné dýchacie ťažkosti.

H373 – pri opakovaných expozíciách hrozí poškodenie ďalších orgánov.

H411 – toxický pre vodné organizmy s dlhodobými účinkami.

H272 – môže zosilňovať požiar ako oxidant.

Štandardné vety pre bezpečné zaobchádzanie s látkou – P vety:

P201 – pred používaním je potrebné sa zoznámiť s podrobnými inštrukciami.

P260 – nevdychovať pary ani rozprášenú

tekutinu.

P273 – zabrániť uniknutiu do životného prostredia.

P280 – používať ochranné prostriedky (rukavice, štít, ochranný odev).

P284 – používať vybavenie pre ochranu dýchacích orgánov (maska, respirátor).

P305/P351/P338 – zasiahnuté oči vyplachovať niekoľko krát a niekoľko minút pod tečúcou vodou!

Ďalšie doplňujúce informácie pre odber, detekciu a dekontamináciu

Odber a detekcia látky: Podrobnejšia analýza sa vykonáva v kontrolných chemických laboratóriách CO s použitím inštrumentálno-analytických metód. Najjednoduchšia metóda potvrdenia spočíva v reakcii na meranie hodnoty kyslosti – t. j. hodnoty pH indikačným papierom alebo prenosným pH-metrom. Na určenie látky (v prípade ako neznámej látky) je najmä metóda infračervenej spektrometrie (ATR) v kombinácii s elektrochemickými metódami pre použitie v teréne alebo v laboratóriu, prípadne už používaná aj technika Ramanovej spektrometrie. V každom prípade je potrebné látku v primeranom množstve a čistote (min. 20 – 50 gramov, resp. také isté množstvo v mililitroch) vzorku vždy odobrať odberovými súpravami (popísať miesto, čas odberu, kto odobral, spätný kontakt, prípadne ďalšie doplňujúce informácie) a zabezpečiť jej odovzdanie prostredníctvom zložiek HaZZ alebo polície do príslušného KCHL CO (Nitra, Slovenská Ľupča, Jasov) informovaním prostredníctvom linky tiesňového volania na čísle 112.

Dekontaminácia látky:

- Znečistený ochranný odev pred vyzlečením a ADP pred zložením ochrannej masky opláchnite vodou alebo roztokom detergentu.
- Dekontamináciu použitých prostriedkov vykonajte mokrym spôsobom s roztokmi do 40 °C, ktoré majú pH hodnotu = (9 – 12) napr. použite roztoky uhličitanov, alebo roztoky penicidiel reagujúcich zásadito.
- Pri dekontaminácii, vyzliekaní kontaminovaných osôb alebo pri manipulácii s kontaminovanými technickými prostriedkami, použite ochranný odev na požiarne zásah, osobné ochranné pracovné prostriedky určené na manipuláciu so žieravými látkami a ADP (autonómny dýchací prístroj).
- Zachytávajúce znečistenú kvapalinu použitú na dekontamináciu.

Ing. Miloš Košír
vedúci KCHL CO Nitra

Biologické ohrozenie

Letiskové ochorenia a opatrenia proti nim

S prebiehajúcim globálnym otepľovaním atmosféry súvisí ohrozovanie verejného zdravia šírením prenosných (infekčných) ochorení z tropických a subtropických oblastí ich endemického výskytu (hlavne Afriky a Ázie) smerom na vyššie zemepisné šírky na severnej aj južnej pologuli. Dôvod je prozaický, objektívne podmienený – prenášači ochorení nachádzajú kvôli vyššej priemernej teplote prízemných vzduchových vrstiev pre svoj životný cyklus stále priaznivejšie podmienky.

Typickým, najzávažnejším letiskovým ochorením je malária. Výskyt letiskovej malárie sa medzinárodne monitoruje od roku 1969. Štatistika hovorí jasne – letiskové ochorenia pribúdajú.

Mechanizmus infikovania cestujúceho lietadla uštipnutím maláriového komára bude variantný. Bude závisieť na letovej trase, spôsobe a trvaní medzipristátia v endemickej oblasti, na dĺžke pobytu cestujúceho mimo lietadla, na pokrytí jeho pokožky odevom ap.

Variant 1 – v roku 1999 ochoreli v Luxembursku tri osoby na letiskovú maláriu v priebehu dvoch mesiacov. Za posledných 5 rokov sa letiskovou maláriou infikovalo cca 80 osôb okolo centrálnych letísk v strednej Európe, Severnej Amerike a Austrálii bez toho, aby precestovali krajinou s výskytom malárie.

Na nemeckých letiskách sa stali prípady uštipnutia infikovanými samicami komárov u cestujúcich, ktorí vôbec neplánovali letieť do Afriky a čakali len na

letecký spoj smerujúci na dovolenku do Španielska. Mali smolu, zapracoval zákon schválnosti tak, že v čase čakania pristálo lietadlo z rovníkovej Afriky a vyhladované samice komárov po vyletení z nákladného priestoru si svoje ľudské krvné konzervy našli.

Prečo samica komára potrebuje sať

„Endemická oblasť je určité ohraničené územie, na ktorom sa vyskytuje v populácii spravidla infekčné ochorenie aj bez šírenia pôvodcov zvonka.“

krv? Nie je to žiadny krvilačný upír. Prozaickým dôvodom je zachovanie rodu. Samica komára nosí v tele tisíce oplodnených vajíčok. Krví teplokrvného živočícha sa potrebuje nacať pre to, aby vajíčka dozreli. Veľa času nemá, nakoľko komára žijú len niekoľko týždňov. Po nakladení vajíčok podľa vrodeneho inštinktu, spravidla do plytkej teplej vody, naplní svoju úlohu a uhynie.

Na prvom mieste aj v prípade preno-

su letiskových ochorení sa stále častejšie spomína ázijský tigrí moskyt (*Stegomyia albopicta*, v doslovnom preklade bielo bodkovaný). **Tieto moskyty sú vysoko životaschopné a prakticky nezničiteľné**, sú agresívne a odolné vo vonkajšom prostredí. Na rozmnožovanie im stačí celkom málo plytkej stojatej teplej vody,

napríklad v močiari, kaluži po daždi, v kvetináči, zaváracej fľaši alebo odhodnených pneumatikách, takže sú dobre prispôsobené aj na život v mestských aglomeráciách. Za štyri až sedem dní je dravá larva komára vyliahnutá a má sa

čulo k životu... Nemá veľa času, lebo komára nevynikajú dlhým vekom, žijú len niekoľko týždňov... Liahnutiu a šíreniu komárov z nevedomosti alebo lenivosti napomáhajú často samotní ľudia.

Je na neuverenie, že vajíčko ázijskeho tigrího moskyta dokáže dlhý čas prežiť aj bez vody. Toto mimoriadne komplikuje boj s nimi. „Je nemožné ich všetky zabiť,“ vyjadril odborné stanovis-

ko Inštitút L. Pasteura v Paríži. Hoci v našom okolí nie sú žiadne komáre, my nevidíme, že sú na teréne nakladené tisícky vajíčok, ktoré trpezlivo čakajú na ďalší dážd', teda na vyhovujúce životné podmienky. Rozmnožovaniu a šíreniu komárov v Európe nahráva globálne otepľovanie. Masívna expanzia komárov do Európy je vysoko pravdepodobná, následne budú narastať aj letiskové ochorenia. Platí priama úmera – čím viac je týchto komárov okolo nás, o to vyššie je riziko epidémie niektorého z tropických infekčných ochorení.

Spracované katastrofické scenáre WHO počítajú s nainfikovanými cestujúcimi z exotických krajín, ktorých ázijské tigrie komáre pred priletom alebo po ňom uštipnú, hoci aj na letisku. Také USA sa nachádzajú za Atlantickým oceánom zdanlivo bezpečne vo vzdialenosti 6000 km od Afriky – jeden z variantov prenosu hovorí, že africké vírusy priniesli na ich územie práve tieto komáre. Pri súčasnej vysoko frekventovanej a rýchlej leteckej doprave, intenzívnej námornej doprave a čulom cestovnom ruchu na safari do Afriky a späť sa nie je čomu čudovať. Ázijský tigrí moskyt sa v Európe stále viac udomáčkuje. Prípady výskytu napovedajú, že Európa sa postupne stáva endemickou oblasťou výskytu tejto nákazy.

Variant 2 – cestujúci môže byť uštipnutý nainfikovaným komárom na letisku v Afrike, Ázii alebo Južnej Amerike pri medzipristátí na hodinu-dve na doplne-

nie paliva a oddych počas dlhého medzikontinentálneho letu.

Variant 3 – cestujúci môže byť uštipnutý komárom pri návrate do vlasti v priestoroch medzinárodného letiska, dislokovaného v endemickej oblasti v tretej krajine.

Endemická oblasť je určité ohraničené územie, na ktorom sa vyskytuje v populácii spravidla infekčné ochorenie aj bez šírenia pôvodcov zvonka.

Nahlasovacia povinnosť

Podľa prílohy č. 5 Zoznam povinne hlásených prenosných ochorení, podzrení na ochorenia a nosičstiev choroboplodných mikroorganizmov zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, sa ochorenie povinne hlási v skupine D – Ochorenia hlásené s pozitívnym laboratórnym výsledkom, VII. podskupina Závažné importované ochorenia.

Príznaky letiskových ochorení a inkubačné doby

Horúčka dengue

Príznaky (symptómy) ochorenia. Podobajú sa ťažkej chrípke – 40-stupňová horúčka, bolesti svalov, kĺbov, hlavy, pri zlom priebehu stav môže vyústiť do vnútorného krvácania (hemorágie). Preto sa horúčka dengue svojou závažnou formou zaraďuje medzi hemoragické horúčky.

Inkubačná doba je krátka – trvá prie-

merne 5 až 8 dní, maximálne 3 až 14 dní.

Žltá zimnica

Klinické prejavy. Bolesti hlavy, chrbta a svalov, nevoľnosť a zvracanie. V dôsledku podobnosti symptómov môže byť žltá zimnica zamenená aj za iné tropické choroby. Postupne dochádza k rozvoju žltacky a krvácaniu zo zažívacieho traktu, kože, očí, uší, nosa či pohlavných orgánov. Z cudzincov, ktorí sú žltou zimnicou nakazení, asi polovica umiera, u domorodého obyvateľstva, navyknutého na ochorenie, je úmrtnosť v dôsledku choroby asi 5%. Typickým symptómom sú čierne zvratky, túto farbu získavajú z mŕtvych červených krviniek.

Žltá zimnica má **inkubačnú dobu** asi 3 až 6 dní.

Lymfatická filarióza

Príznaky ochorenia. Lymfatická filarióza infekcie zahŕňa asymptomatické, akútne a chronické stavy. Väčšina infekcií je bezpríznaková (asymptomatická), nevykazuje žiadne vonkajšie príznaky infekcie. Tieto asymptomatické infekcie môžu spôsobiť poškodenie lymfatického systému a obličiek, ako aj zmenu imunitného systému organizmu.

Akútne lokálne zápaly kože, lymfatických uzlín a lymfatických ciev často sprevádza chronický lymfedém alebo elefantióza. Niektoré z týchto epizód sú spôsobené imunitnou odpoveďou organizmu na parazita. Väčšina z príznakov je dôsledkom bakteriálnej infekcie kože, kde normálne obranné reakcie sa čiastočne stratili v dôsledku základného lymfatického poškodenia.

Pri lymfatickej filarióze sa môže vyvinúť chronické ochorenie, ktoré vedie k lymfedému (opuch tkaniva), alebo elefantióze končatín a hydrokéle (opuch miešku). Postihnutie prs a pohlavných orgánov je bežné. Takéto deformácie častí tela vedú k sociálnej stigme, ako aj finančným ťažkostiam v dôsledku straty príjmov a zvýšených výdavkov na zdravotnú starostlivosť. V sociálno-ekonomickej oblasti v dôsledku izolácie postihnutého vzniká obrovská chudoba.

Malária

Hlavné symptómy malárie

Centrálna nervová sústava: bolesť hlavy.

Sústava: horúčka.

Svalstvo: únava, bolesť.

Koža: pocit chladu, potenie.

Dýchacie cesty: suchý kašeľ.

Slezina: zväčšenie.

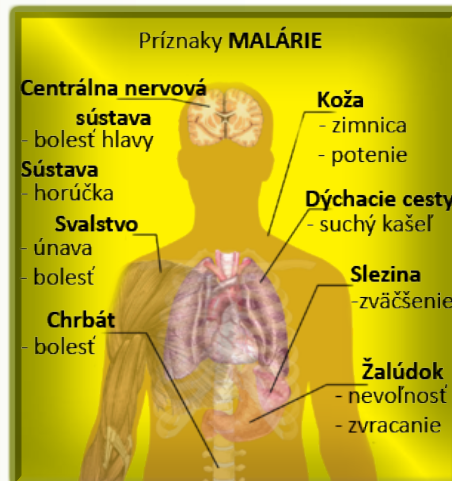
Žalúdok: dávenie.

Choroba sa prejavuje spočiatku len ako nepríjemná chrípka (horúčka, zimnica, slabosť, bolesti hlavy, zvracanie, hnačka, anémia). To je jedna z hlavných príčin vysokej úmrtnosti, lebo postihnutí ľudia podcenia preventívnu prehliadku, až kým choroba nezačne naberať obrátky do fázy, kedy zlyhávajú dôležité orgány, ako napr. obličky či pečeň. Neskôr, keď sú príznaky výrazné, už vyliečenie malárie je veľmi málo pravdepodobné.

Inkubačná doba trvá od 6 dní až do 4 týždňov.

Chikungunya

Príznaky ochorenia. Prejavuje sa vysokou horúčkou až 40 °C, triaškou, zvracaním, vyrážkami, bolesťami kĺbov, svalov a hlavy. Iné nespecifické príznaky môžu byť

zápal spojoviek, svetloplachosť a čiastočná strata... Bolesti môžu pretrvávajúť aj niekoľko týždňov, mesiacov až roky! Pacient sa niekoľko týždňov nedokáže postaviť na nohy. Môže dôjsť aj ku krvácaniu z nosa a ďasien. U malých detí a starších ľudí môže mať ochorenie ťažší priebeh s postihnu-

tím centrálnej nervovej sústavy. Postihnutie kĺbov svojou bolestivosťou núti postihnutého zhrbiť sa.

Inkubačná doba je veľmi krátka, trvá priemerne 2 až 3, maximálne 12 dní.

Horúčka Riftového údolia

Príznaky. Horúčka, zápal mozgu, zápal pečene, očný zápal, krvácania.

Inkubačná doba: 3 až 7 dní.

Ing. Kamil Schön

Pezinok

Ilustračné foto: Internet

Použité a odporúčané zahraničné a domáce informačné zdroje:

- www.who.int, www.ecdc.eu, www.oie.int, www.osha.eu, www.cdc.gov,
- www.health.gov.sk, www.mpsr.sk, www.svps.sk, www.primar.sk, jaspí.web.sk

Učenie a príprava na prekonávanie problémov a ťažkostí je skrytým bohatstvom.

Zvládanie záťažových situácií a plánovanie krízovej komunikácie

Cieľom príspevku je posúdiť konanie a správanie sa počas mimoriadnych udalostí, rozhodovanie a komunikáciu v rôznych zložitých podmienkach, ktoré prinášajú tieto udalosti a s ktorými sa človek vo svojom živote stretáva.

Počas ohrozenia poznáme situácie, ktoré svojimi prejavmi preverujú našu odolnosť, kladú nároky na našu psychickú pripravenosť i fyzickú zdatnosť. Činnosť každého z nás nie je len pasívnym prispôsobovaním sa vonkajšiemu prostrediu, ale predstavuje rozporný proces, v ktorom sme neraz nútení aktívne riešiť a efektívne zvládať prelínajúce sa protiklady a neprimerané požiadavky. Tieto problémové riešenia bývajú frustrujúce, konfliktné, stresové a vyvolávajú psychickú záťaž.

Sociálna kompetencia osobnosti, ako potvrdzuje prax, sa prevažne prejavuje pri úspešnom a efektívnom vyrovnávaní sa so situáciami psychickej záťaže aj pri plnení úloh v systéme ochrany obyvateľstva pred účinkami mimoriadnych udalostí. Ide o našu všeobecnú schopnosť a jej súčasťou je poznanie charakteru mimoriadnych udalostí pri zabezpečovaní ochrany obyvateľstva, ktorú podmieňuje konkrétne ohrozenie.

Podstatné a dôležité je pochopenie motívov správania sa a konania jednot-

livcov a skupín obyvateľstva, voľba účinných foriem postupu, adekvátnych prostriedkov, zváženie možných dôsledkov nielen z hľadiska vlastnej osoby, ale aj ďalších účastníkov záchranných zložiek a krízových orgánov. Túto kompetentnosť možno rozširovať, prehĺbovať a zdoko-

naľovať v rámci procesu odbornej prípravy a vzdelávania s praktickými formami a metódami.

Zásľuhou prekonávania rôznych prekážok, napríklad pri zabezpečovaní záchranných prác, získavame cenné skúsenosti, stávame sa húževnatejší,

Záťaž a prežívanie stresu spôsobené mimoriadnou udalosťou sa charakterizuje podľa vplyvu a konkrétnych následkov, ktoré mimoriadna udalosť, mimoriadna situácia kladie na ľudskú psychiku.

Záťaž sa hodnotí podľa dĺžky trvania, rozsahu a miery opakovateľnosti tejto konkrétnej mimoriadnej udalosti a z nej vyplývajúcich možností, schopností, ako danú situáciu riešiť.

upevňujeme si a rozvíjame vôľové vlastnosti. Ak sa však záťažové situácie nahromadia, alebo sa v nich veľmi zvyšujú požiadavky bez ohľadu na možnosti človeka, objavujú sa v jeho organizme a psychike nežiaduce stavy. Pre spresnenie a pochopenie tejto problematiky uvádzame terminologický pojem záťažovej situácie – je to situácia, ktorú charakterizuje disproporcía medzi požiadavkami, nárokmi danej situácie a kapacitnými možnosťami a schopnosťami človeka potrebnými na ich zvládanie.

Ku vzniku záťažových situácií môže viesť napríklad deprivácia, čiže psychický stav, kedy človek chronicky neuspokojuje v plnej miere svoje potreby, alebo nedosahuje vytýčené ciele.

Situácie, ktoré obyvateľstvo, jednotlivci, členovia krízových štábov, komisií, záchranných zložiek, či operátori hodnotia ako zložité, nepríjemné, obmedzujúce, vytvárajúce bariéry pre konanie a rozhodovanie, radíme k záťažovým. Vytvárajú stav tiesne, návaly emócií, pocity ohrozenia, bezmocnosti, bezvýchodiskovosti a vyvolávajú psychické a fyzické obranné reakcie organizmu.

Mimoriadne udalosti, ako sú živelné pohromy, havárie, katastrofy, teroristické útoky, či ohrozenie verejného zdravia II. stupňa zvlášť negatívne vplyvajú na psychiku človeka. Vytvárajú podmienky pre vznik krátkodobých (akútnych, vyžadujúcich okamžité riešenie) alebo dlhodobých (posttraumatický syndróm, deprivácia) až hraničných záťažových situácií. Potom sú to bežné záťažové situácie, čiže životné a pracovné stresy.

Oblasť vlastných osobnostných charakteristík

Bežné záťažové situácie sú v určitých

prejavoch, v porovnaní s krízovými, nebezpečnejšie a veľmi rýchlo vyčerpávajú. Spočiatku sa im nebránime, podceňujeme ich. Ovplyvňujú však kvalitu života, podmieňujú emocionálny život, prispievajú k motivácii alebo demotivácii. Spôsobuje ich prevažne:

- Nízka schopnosť sebakritického pohľadu na vlastnú osobu a na vlastné požiadavky, presadzovanie zaručených právd.
- Odvolávanie sa na minulé zlé skúsenosti, po ktorých sme radšej pesimisti, prehadzujeme svoje neúspechy na druhých.

Tieto situácie zaťažujú psychiku človeka, znižujú psychickú odolnosť a dlhodobo pôsobia záťažovo. Definovať otvorene problém a hľadať iné prístupy si vyžaduje odvahou.

Oblasť medziľudských vzťahov – vzťah nadriadený/podriadený, nevyhovujúci kolega na pracovisku, nekompetentný člen krízového štábu, rozhodovanie a riadenie osobami bez vedomostí a praktických zručností, to všetko sú dlhodobo stresujúce aspekty. Sem patria aj záťažové situácie vyplývajúce zo zlých osobných vzťahov, formálnej schopnosti alebo neschopnosti vytvárať funkčné medziľudské vzťahy, z nefunkčného subjektívneho posudzovania bez variantného riešenia úloh a opatrení pri ochrane obyvateľstva po vzniku mimoriadnej udalosti a počas mimoriadnej situácie.

Možnými riešeniami sú praktizovanie racionálnych prístupov, odborné vysvetlenie, objasňovanie problému, zmena uhlu pohľadu, vzdelávanie, odborná príprava a pomoc pri získavaní odbornej spôsobilosti,

praktických zručností a návykov.

Niektoré bežné záťažové situácie pramenia len z fyzického prostredia, nie sú závislé na osobnostných alebo iných faktoroch jednotlivca. Napríklad organizácia a vykonávanie zabezpečovacích prác pred možnou živelnou pohromou – povodňou. Práca s časovým nasadením nad 12 hodín, nedostatočný spánok, narušenie pitného a stravovacieho režimu, chlad, vlhko, hluk nadmerné teplo. Možným riešením je vybrať do jednotiek civilnej ochrany také osobnostné typy (zo zdravotného, psychologického, sociálneho, vekového hľadiska), ktoré podobnú záťaž zvládnu, alebo majú predpoklad prekonať ju s čo najmenšou námahou.

Pre potreby odbornej prípravy, organizovanej okresnými úradmi, uvádzame a odporúčame, podľa Márie Bratskej, **tematické oblasti, podľa ktorých je možné postupovať**. Obsah praktickej časti vzdelávacích aktivít tvoria nasledujúce moduly:

1. Predstavovanie a zoznamovanie, očakávania.
2. Pravidlá činnosti skupiny. Braistorming – metóda riešenia problémov založená na skupinovom riešení, ktorá má uľahčiť generovanie kreatívnej stratégie. Riešenie v štruktúrovanej skupine.
3. Efektívna a konštruktívna spätná väzba.
4. Riešenie modelovej záťažovej situácie individuálne a v malých skupinách.
5. Komunikácia, komunikačné zlozvyky.
6. Riešenie a zvládanie reálnych záťažových situácií individuálne a v malých skupinách. (4 – 6 krát).
7. Sebapoznanie a poznávanie iných.
8. Prehrávky riešenia a zvládania reálnych záťažových situácií.
9. Opätovné riešenie modelovej záťažovej situácie.
10. Vyhodnotenie kurzu odbornej prípravy, jeho programu, očakávania a realita.

Tento prístup pomôže v odbornej príprave k aktívnym postupom záchranných zložiek IZS, ako napríklad tzv. diagnóza situácie, mobilizácia a plánovanie, ktoré sú charakteristické odvahou pustiť sa do boja a zamedziť pasivite, ktorá je charakterizovaná ľahostajnosťou, rezignáciou a vyčkávaním.

ROZDELENIE ZÁŤAŽÍ PODĽA

Možnosti situáciu riešiť, t. j. zvládnutia prostriedkov a ciest nájsť východiská, ako zabrániť prejavom a pocitom bezmocnosti.

Typu, charakteru osobnosti, ktorá záťaž a stres prežíva.

Sociálne a osobnej zrelosti, vyspelosti, životných a praktických skúseností človeka.

Miery a dôslednosti nácviku (praxe) zvládania záťažových situácií.

Miery zodpovednosti za vyriešenie situácie schopností, vedomostí, praktických skúseností, zručností, pripravenosti na jej riešenie.

Zložitosť zvládnutia mimoriadnych udalostí, krízový komunikačný proces a plánovanie krízovej komunikácie

Proces komunikácie je možné charakterizovať podľa toho, kde prebieha, kto ho uskutočňuje, aká je jeho príčina, účel a predpokladaný výsledok.

V bežnom živote máme relatívny dostatok času, preto je cieľ komunikácie s predpokladom konkrétneho riešenia, premysleným zámerom, naplánovaním, možnosťou vopred posúdiť riziko a uvedomiť si zodpovednosť za navrhované komunikačné rozhodnutia reálnu. V tomto zmysle je vykonávaná kvalifikovaná príprava s využitím objektívnych faktov a informácií. Na základe uvedeneho je možné uskutočňovať zodpovednú komunikáciu prijateľným spôsobom výmeny informácií a návrhmi riešení. Tieto formy a metódy sa praktizujú pri príprave preventívnych opatrení na základe analýzy územia a možného výskytu mimoriadnych udalostí. V týchto prípadoch nie je ťažko odhadnúť, kedy by mohol byť proces komunikácie záťažový alebo hraničný.

Iná môže byť situácia, počas mimoriadnych udalostí veľkého rozsahu a zložitého charakteru. Vtedy tu môže vplývať taký faktor, ako je nevhodná doba a nevhodné miesto, ktoré môžu zvýšiť alebo znížiť stresovú záťaž.

Nasledujúce vplyvy sú dôležité pre krízovú komunikáciu, s cieľom vyhnúť sa stresu a nevhodnej záťaži. Je dôležité, aj napriek nevhodným podmienkam, zamerať sa v krízovej komunikácii na najdôležitejšie problémy. Ich riešenie bude v rozhodujúcej miere vplývať aj na následné efektívne riešenie ostatných tzv.

podružných otázok. Osobnosť, ktorá má životné skúsenosti, odbornú spôsobilosť, prirodzený komunikačný talent a vie sa racionálne rozhodovať, by mala prednostne organizovať ostatných.

Jedným z rozhodujúcich faktorov, ktorý bezprostredne ovplyvňuje úroveň riešenia krízových javov, sú informácie s využitím jednotlivých úrovní a prostriedkov komunikácie. V podmienkach najrôznejších mimoriadnych udalostí s negatívnymi následkami majú rýchle, výstižné, vyčerpávajúce, účelné a pritom pravdivé informácie nedoceneniteľný význam.

Riešenie konkrétnych mimoriadnych udalostí si vyžaduje nielen včasné vyrozumieanie a varovanie obyvateľstva, ale aj priebežné informovanie riadiacich orgánov krízového riadenia o vývoji krízy a postupe jej riešenia. Podľa Prof. Ladislava Šimáka z Fakulty bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline nie je možné riešiť krízové javy bez množstva informácií, ktoré sú nevyhnutné na všestranné zabezpečenie osôb evakovaných z miesta mimoriadnej udalosti, ale aj záchranných jednotiek vykonávajúcich opatrenia na ochranu životov, zdravia a majetku obyvateľstva.

Každá mimoriadna udalosť počas svojho trvania negatívne ovplyvňuje informačný systém, krízovú komunikáciu nech sú akokoľvek detailne prepracované a technicky zabezpečené. Izolácia miesta mimoriadnej udalosti, ktorá je bežnou súčasťou praxe riešenia mnohých prijatých opatrení, nutne zredukuje aj úroveň informácií, následkom čoho vzrastie stupeň neistoty. Nedostatočné zapojenie masmédií, prípadne ich úplná blokáda, podceňovanie krízovej komunikácie, vyvoláva šírenie poplašných

práv a fám, ktoré sa môžu podieľať na vytvorení stresových stavov vyplývajúcich z kolektívnej neistoty. Vytváranie relevantných informácií a ich prenos pomocou rôznych komunikačných systémov, je v procese riešenia krízových javov sťažené pôsobením rôznych vonkajších aj vnútorných faktorov.

Ak zohľadníme zvláštnosti procesov súvisiacich s riešením mimoriadnych udalostí, je možné **obsah informačného a komunikačného systému charakterizovať ako:**

- **proces monitorovania** – permanentné získavanie informácií z miesta mimoriadnej udalosti a okolitého prostredia,
- **schopnosť varovať a informovať obyvateľstvo prostredníctvom komunikačného tímu** o blížiacej sa hrozbe, prípadne o vzniku krízového javu a jeho riešení (rozhlas, televízia, teletext, verejné informačné tabule, infoboxy, internet, hlásna služba,...),
- **schopnosť vyrozumieť zodpovedných členov krízového riadenia, výjazdových skupín jednotiek CO pre potrebu územia**, aby sa dostavili na určené miesto, alebo do priestorov vzniku MU (systém pohotovosti pracovníkov),
- schopnosť ukladať a udržiavať informácie o území a rizikách, ktoré sa na ňom vyskytujú a môžu byť zdrojom krízových javov, vzniku MU alebo krízovej situácie,
- **systém podpory rozhodovacej činnosti potrebnými informáciami** – poskytnutie informácií o MU, jej charakteristikách, možnostiach riešenia (štandardné postupy), podporných procesoch, zabezpečení záchranných prác, logistickej podpore, ...
- **podporu vzdelávacích a tréningových programov** – podklady pre modelovanie, plánovanie, výučbu, výskum, vývoj a cvičenia,
- **zdroj optimalizácie činnosti výkonných prvkov začlenených do krízového riadenia.**

Informačné a krízové komunikačné procesy sú trvalou súčasťou riadiacich procesov, ktoré ovplyvňujú úroveň rozhodovania (rýchlosť, kvalita, komplexnosť,...) a podieľajú sa na plnení stanovených cieľov. V krízovom riadení a zabezpečovaní krízovej komunikácie, rovnako ako v ktorejkoľvek inej riadiacej

činnosti, vieme zo získaných skúseností a poznatkov, že neustále rastie potreba prijímania zdôvodnených rozhodnutí. Táto skutočnosť má nasledujúce základné príčiny:

- potreba maximálnej efektívnosti vynakladania finančných zdrojov v procese prípravy systému, ako aj pri nasadení na riešenie krízovej situácie,
- splnenie hlavného cieľa krízového manažmentu, ktorým je záchrana ľudských životov a materiálnych hodnôt v zložitých podmienkach kríz.

Zdôvodnené rozhodnutia nie je možné prijímať bez aktuálnych a spoľahlivých vstupných informácií a kvalifikovanej krízovej komunikácie. Úroveň ich získavania, spracovávanía, prenosu a využívania bezprostredne ovplyvňuje riadiaci proces. Okrem toho však nie je možné koordinovať výkonné činnosti, ktorými sú napríklad záchranné práce, bez včasných a úplných informácií.

Komunikačný model krízovej komunikácie obsahuje:

- **hlavné subjekty komunikácie** – odosielať, príjemca,
- **hlavné nástroje komunikácie** – správa, informácia, komunikačné médiá,
- **hlavné komunikačné činnosti** – kódovanie, dekódovanie, odpoveď, spätná väzba.

Ide hlavne o vytváranie informácií pre krízovú komunikáciu, sprostredkovanie informácií, použitie informácií v obsahu krízovej komunikácie.

Poradie dôležitosti informácií v obsahu krízovej komunikácie:

- informácie o vzniku ohrozenia, mimoriadnej udalosti, predpokladaných následkov,
- informácie o potrebe varovania obyvateľstva a vyznenia orgánov krízového riadenia a záchranných zložiek IZS,
- informácie o vyhlásení mimoriadnej situácie a zvláštneho režimu na zasiahnutom území,
- informácie o radiačnej, chemickej a biologickej situácii,
- informácie o hydrometeorologickej situácii,
- ďalšie súvisiace informácie, potreba síl a prostriedkov, na záchranné práce, núdzového zásobovania ubytovania, evakuácie, ukrytia obyvateľstva ap.

Krízový komunikačný manuál a plán krízovej komunikácie

Pri riešení ochrany obyvateľstva, pred a po vzniku MU, ako aj obnovy postihnutého územia, je najúčinnším nástrojom vopred vypracovaný plán postupu – **krízový manuál a plán krízovej komunikácie**. Ich existencia by mala byť podporená **tréningovými programami a stretnutiami**, ktoré v kombinácii poskytnú najlepšiu prípravu na mimoriadne udalosti. Manuál teda nie je **príkazovým dokumentom, ale nástrojom** na použitie skupinou ľudí, ktorí už poznajú princípy práce a vedia, čo sa od nich očakáva. Dôležité je, aby boli skutočne informovaní, pripravení a podľa plánu aj postupovali. V praxi sa totiž ukazuje, že **problémom býva skôr komunikácia**, rozhodovanie a koordinácia činností krízových štábov, než vlastné informovanie obyvateľstva navonok.

Plánovanie, plán krízovej komunikácie

Je ucelený súbor postupov, metód a opatrení, ktoré vecne príslušné orgány štátnej správy, samosprávy a zložky integrovaného záchranného systému používajú pri prevencii, príprave na riešenie a odozve na činnosti civilnej ochrany obyvateľstva počas MU. Plánovanie krízovej komunikácie je **súčasťou rozhodovacieho procesu, ktorý zahŕňa výber vhodných prostriedkov, stanovenie cieľov, spôsob ich dosiahnutia a definovanie očakávaných výsledkov v stanovenom čase a na požadovanej úrovni**.

Dôležitým prvkom v krízovom riadení je krízová komunikácia a to predovšetkým tvorba vopred pripravených interných a externých krízových komunikačných plánov pre jednotlivé mimoriadne udalosti a krízové situácie.

Krízový komunikačný plán (manuál)

Má byť stručný, prehľadný a zrozumiteľný dokumentačný materiál, aby bola zabezpečená jeho jednoduchá aplikácia s typickým obsahom pre tento druh dokumentu:

Úvod	Úlohy členov krízového tímu, informácie o systéme krízového riadenia, návod na použitie manuálu, účel a poslanie plánu krízovej komunikácie, vymedzenie úloh verejnosti.
Postupy	Zoznam postupov počas mimoriadnych udalostí a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie a v krízových situáciách.
Krízový tím	Mená, popis kompetencií a zodpovednosti, 24 hodinové telefónne čísla tímu a sprievodných služieb (Public relations...).
Správy	Zoznam postupov pre riešenie jednotlivých druhov mimoriadnych udalostí, počas vyhlásenej mimoriadnej situácie a v krízových situáciách.
Zdroje	Umiestnenie a vybavenie krízovej miestnosti (telefón, fax, počítač, vysielačka, inštrukcie, mobilné aplikácie). Informačné mapy.
Médiá	Zoznam médií a kontaktov pre spoluprácu. Non stop telefónna informačná linka.
Definovanie cieľovej skupiny	Cieľových skupín, vekových kategórií, sociálnych skupín obyvateľstva, etnických skupín, externej a internej krízovej komunikácie.
Background info	Aktualizované informácie o orgánoch krízového riadenia a ich kompetenciách, štruktúre, užitočné údaje v číslach, grafoch, obrázkoch, plán ochrany obyvateľstva, operačné plány, grafická, tabuľková a textová analýza územia, charakteristika rizík a zdrojov ohrozenia, legislatívne dokumenty, informačné materiály a ich distribúcia.
Dôležité adresy a čísla	Záchranná služba, Hasičský záchranný zbor, Policajný zbor, orgány krízového riadenia, komisie a odbory OÚ, štátnej správy a samosprávy, kontrolné orgány ap.
Ďalšie užitočné a dôležité informácie	Prostredníctvom aktualizácie webovej stránky.

Ako by sme mohli a vedeli postupovať?

- Zohľadnenie špecifík externej krízovej komunikácie (EKK).
- Zohľadnenie špecifík internej krízovej komunikácie (IKK) v činnosti orgánov krízového riadenia.
- Vytvorenie tímu krízovej komunikácie.
- Stanovenie cieľov plánu krízovej komunikácie.
- Sformulovanie kľúčových odkazov.
- Spôsob získania rýchlej operatívnej a overenej informácie a poznatkov z analýzy mimoriadnej udalosti, konkrétnej situácie.
- Obsah reakcie krízovej komunikácie.
- Výber komunikačného kanálu pre internú krízovú komunikáciu.
- Výber komunikačného kanálu pre externú krízovú komunikáciu na komunikáciu s vonkajším prostredím.

Zlyhanie plánu krízovej komunikácie má zvyčajne nasledujúce príčiny:

- nedostatky v identifikácii a definovaní cieľov plánu,
- nesúlad s cieľmi, prijatými opatreniami a úlohami civilnej ochrany obyvateľstva, orgánmi krízového riadenia a systémom IZS,
- zvolenie nevhodného spôsobu na dosiahnutie cieľov,
- podcenenie vzniknutej mimoriadnej udalosti, rizík, bezpečnosti,
- podcenenie zraniteľnosti a možných dopadov,
- podcenenie zmien v mieste mimoriadnej udalosti a jej okolí, bezpečnostnej situácie, zmeny životného prostredia.

PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc.

S KR MV SR Bratislava

Konzultant: **Vladimír Míka, PhD.**

FBM Žilinskej univerzity Žilina

Literatúra a použité zdroje:

- [1] ŠTEPÁN VYMÉTAL: Krízová komunikace a komunikace rizika Praha 2013.
- [2] BRATSKÁ, M. Vieme riešiť záťažové situácie? 1. vyd. Bratislava, SPN 1992.
- [3] BRATSKÁ, M. Konštruktívne riešenie a zdolávanie situácií psychickej záťaže.
- [4] BRATSKÁ, M. Zisky a straty v záťažových situáciách alebo príprava na život. 1. vyd. Bratislava, Práca 2001.
- [5] BRATSKÁ, M. Prečo a ako sa máme učiť konštruktívne riešiť a zvládať záťažové situácie v našom živote vyd. Bratislava, SPN 2010
- [6] GOZORA, V. Krízový manažment. Nitra: SPU, 2000,
- [7] KRENYITZKÁ, Zuzana. 2005. Krízový management. In: APR SR. [online]. Bratislava: Asociácia Public Relations Slovenskej republiky, FORET, Marketingová komunikace. 2003
- [8] PROVAZNÍKOVÁ R. Komunikácia v krízových situáciách, časopis Národní pojištění č. 3/2014
- [9] RAŠLA V., HRDINOVÁ G. Návrh modelu plánovania krízovej komunikácie a tvorby komunikačnej stratégie pre efektívnejšie riadenie komunikačnej stratégie.
- [10] ŠIMÁK L. Krízový manažment. Žilinská univerzita FBI 2013
- [11] VÝROST, J. – SLAMĚNÍK, I. (Eds.) Aplikovaná sociální psychologie II. 1. vyd. Praha: Grada 2001.
- [12] ŽIAKOVÁ, E. – ČECHOVÁ, J. – KREDÁTUS, J. 2001. Psychosociálne aspekty sociálnej práce. 2. vyd. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2010.
- [13] Evangelu J. E. Krízová komunikácia – efektívne zvládanie krízových a záťažových situácií, Key publishing edice monografiem Ostrava 2013

CIVILNÁ OCHRANA, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva. Dvojmesačník pre orgány krízového riadenia a odbornú verejnosť, www.minv.sk. **Vydáva:** Sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. **Sídlo vydavateľa:** Drieňová 22, 826 04 Bratislava. **IČO vydavateľa:** 00151866 **Redakcia:** Sekcia krízového riadenia MV SR, pracovisko: Príboj 559, 976 13 Slovenská

Ľupča. Tel.: 048/418 73 64. e-mail: bozena.potancokova@minv.sk, alica.smalova@minv.sk. **Zodpovedná redaktorka:** Nina Bertová, mobil: 0917/650580, telefón: 0961604292, e-mail: nina.bertova@minv.sk. **Evidenčné číslo MK SR:** EV 895/08. **ISSN** 1335-4094. **Cena:** 1,30 €/ks. **Ročné predplatné:** 7,80 €. **Redakčná rada:** JUDr. Lenka Hmírová – predsedníčka, Ing. Ladislav Szakállos – podpredseda, Nina Bertová – tajomníčka, členovia: Ing. Vladimír Bakoš, PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc., Radovan Bránik, Štefan Dírěš, Mgr. Júlia Gálová, Ing. Marián Hoško, Ing. Miloslav Ivica, Ing. Zdeněk Jadrný, PhD., Ing. Lýdia Keruľová, PhD., Mgr. Viera Kazimírová, Ing. Miloš Kosír, Ing. Dušan Krovina, Ing. Jaroslav Lentvorský, Ing. Jozef Mračna, JUDr. Milan Rebroš, Ing. Ľubomír Šabík. **Grafika a prepress:** Sekcia krízového riadenia MV SR, pracovisko: Príboj 559, 976 13 Slovenská Ľupča. **Tlač:** Centrum polygrafických služieb MV SR, Bratislava. **Distribúcia a predplatné:** Sekcia krízového riadenia MV SR, pracovisko: Príboj 559, 976 13 Slovenská Ľupča. **Redakčná uzávierka:** 20. júla 2015. **Resumé do angličtiny preložila:** Mgr. Alica Šmálová. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciam. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú úpravu textov vrátane ich krátenia. Využitie textov revue CO je možné s podmienkou, že uvediete zdroj.

Integrovaný záchranný systém (IZS)

Akčná schopnosť základnej zložky IZS

AJ: Action Capability of Basic Rescue Services of the Integrated Rescue System

NJ: Aktionsbefähigung der Grundkomponente des integrierten Rettungssystems

RJ: способность основных базовых спасательных отрядов (частей) действовать

Akčná schopnosť základnej zložky IZS je organizačná, technická a odborná pripravenosť jej síl a prostriedkov k uskutočneniu zásahu v mieste mimoriadnej udalosti.

Analýza rizík

AJ: Risk Analysis

NJ: Risikoanalyse

RJ: Анализ риска

Analýza rizík (pri IZS a kritickej infraštruktúre) je posúdenie relevantných scenárov ohrozenia s cieľom posúdiť konkrétny spôsob zásahu, výber síl a prostriedkov záchranných zložiek, možný dopad, narušenie alebo zničenie objektov a zariadení kritickej infraštruktúry. Je proces podrobnej identifikácie rizík, určovania ich zdrojov a veľkosti, skúmania ich vzájomných vzťahov a predpovedania rozsahu negatívneho vplyvu na systém v prípade vzniku krízovej situácie.

Domino efekt

AJ: Domino Effect

NJ: Dominoeffekt

RJ: эффект домино

Domino efektom sa v systéme ochrany obyvateľstva a prevencie pred závažnými priemyselnými haváriami chápe možnosť zvýšenia pravdepodobnosti vzniku, alebo veľkosti následkov závažnej havárie v dôsledku vzájomnej blízkosti objektov alebo zariadení, skupiny objektov alebo zariadení s umiestnenými nebezpečnými látkami. Je to situácia, kedy jeden alebo viacero havarijných prejavov sa stane iniciálnym členom pre ďalší rozvoj havárie a dôjde k následným havarijným prejavom.

Hasiaci prístroj

AJ: Fire Extinguisher

NJ: Feuerlöschanlage

RJ: Огнетушитель (Прибор для тушения пожара)

Hasiaci prístroj je prístroj pozostávajúci z tlakovej nádoby obsahujúcej hasiacu látku, ktorá je po ručnom otvorení ovládacej armatúry pôsobením tlakovej energie akumulovanej vo výtlačnom plyne umiestnenom priamo v tlakovej nádobe alebo v samostatnej tlakovej patrónke vytlačaná na miesto požiaru na jeho uhasenie.

Hasičská jednotka

AJ: Fire Service

NJ: Feuerwehrreinheit

RJ: Пожарная спасательная (группа) часть

Hasičská jednotka je organizovaný systém tvorený odborné vyškolenými osobami (hasičmi), požiarnou technikou (automobily) a vecnými prostriedkami požiarna ochrany.

Havária

AJ: Accident

NJ: Notfall

RJ: авария

Havária je mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu, v dôsledku čoho dôjde k úniku nebezpečných látok, alebo k pôsobeniu iných ničivých faktorov, ktoré majú vplyv na život, zdravie, alebo na majetok.

Dochádza k nej najmä v prevádzkach technických zariadení a budov pri manipulácii s nebezpečnými rádioaktívnymi, chemickými a biologickými látkami, pri ich preprave, ale pri manipulácii s nebezpečnými odpadmi. Väčšinou je spôsobená prevádzkou technických a technologických zariadení a stavieb v dôsledku narušenia prevádzkového procesu a následného úniku nebezpečných látok.

Havarijný plán

AJ: Contingency Plan

NJ: Notfallplanung

RJ: Аварийный план

Havarijný plán je ucelený súbor písomnej a grafickej dokumentácie, ktorý sa člení na všeobecnú, pohotovostnú, operatívnu a prílohovú časť. Služí na predchádzanie a zdolávanie havárií. Obsahuje súbor technických, organizačných a iných úloh a opatrení na zvládnutie havárie a obmedzenie jej následkov na území objektu a v jeho okolí.

Horľavá kvapalina

AJ: Flammable Liquid

NJ: Brennbare Flüssigkeit

RJ: воспламеняющееся вещество, горючая масса

Horľavou kvapalinou sa rozumie látka, ktorá spĺňa súčasne tieto podmienky:

- pri atmosférickom tlaku 101,3 kPa a pri teplote 20 °C nie je úplne plynná a:
 - je kvapalná podľa kritéria uvedeného v skúšobnom postupe podľa osobitného predpisu,
 - nie je tuhá a nie je ani pastou podľa kritéria uvedeného v skúšobnom postupe pre penetrometrickú skúšku podľa osobitného predpisu,
 - pri teplote 20 °C sa začína topiť,
- pri teplote 50 °C má tlak nasýtených pár najviac 300 kPa,
- má bod vzplanutia určený podľa postupu uvedeného v slovenskej technickej norme alebo v osobitnom predpise, najviac však 250 °C a možno určiť jej bod horenia.

